

המשרד להגנת הסביבה

الوزارة لحماية البيئة
Israel Ministry of Environmental Protection

תיק חפיפה לשרה 2021

תוכן עניינים

4 .....דברי פתיחה

10 .....תקציב המשרד להגנת הסביבה

17 .....אשכולות

18..... אשכול תעשיות ורישוי עסקים

36..... אשכול שלטון מקומי, חינוך וקהילה

44..... אשכול משאבי טבע

52 ..... אשכול פיקוח ואכיפה

58..... • המשטרה הירוקה

63..... • היחידה הארצית להגנת הסביבה הימית

70..... אשכול תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

80..... אשכול מינהל ומשאבי אנוש

85 .....יחידות רחב

86..... חשבות

92..... אגף תקשורת, דוברות והסברה

98..... אגף בכיר לביקורת פנימית

100..... לשכת המדענית הראשית

104..... הלשכה המשפטית

110..... אגף טכנולוגיות דיגיטליות ומידע

114 .....מחוזות

115..... מחוז חיפה

122..... מחוז צפון

125..... מחוז מרכז

129..... מחוז תל אביב

132..... מחוז ירושלים

137..... קמ"ט איכות הסביבה באיו"ש עזה והמעברים

139..... מחוז דרום

143 .....חברות ממשלתיות, רשויות ותאגידים הכפופים ישירות לשר להגנת הסביבה

בשיתוף משרד ראש הממשלה, אנו מובילים את **מיזם "מחשב ממוחזר לכל ילדה וילד"** ומשקיעים כ-15 מיליון שקלים בתחום. המחשבים הממוחזרים יועברו לילדי הפנימיות בישראל ולרשויות המקומיות.

הקמנו ועדת מנכ"לים לבחינת עתיד המפרץ בחיפה יחד עם ראש הממשלה שאימצה את עמדתנו כי התעשייה הפטרוכימית במפרץ חיפה צריכה להיסגר.

בנושא **זיהום אוויר מתחבורה הגדרנו חזון למדינת ישראל התואם את הסכמי פריז** ומציב יעד לאפס רכבים מזהמים חדשים החל משנת 2030, ואפס כלי תחבורה ציבורית מזהמים חדשים החל משנת 2025. כמו-כן, בשנה החולפת **קידמנו רכישה של יותר מ-200 אוטובוסים חשמליים** חדשים בהיקף של כשישים מיליון שקלים. אנו מאמינים שמשרד התחבורה יכול וצריך לאמץ את

התמודדנו עם מבצע 'זפת בסערה' שהביא עמו בין עשרות למאות טונות של נפט גולמי לחופי ישראל. המדיניות שלנו לתחבורה ציבורית ירוקה יותר. הבאנו לטיפול מהיר ויעיל בזפת ובניקיונה מהים ומהחופים. הקצנו בהחלטת הממשלה כשלושים מיליון שקלים לפעולות ניקוי החופים וחמישה מיליון שקלים לסקרים ולניטור עומק בנושא. בנוסף לכך, הוקמה ועדת מנכ"לים על מנת להביא לממשלה המלצות על דרכי התמודדות עם תרחישי אסון ימים.

פעלנו רבות למען בעלי החיים והמינים המוגנים:

- **אסרנו על ציד השלו הנווד והתור המצוי** מכוח חוק הגנת חיית הבר. בנוסף, הוספנו לרשימת המינים המוגנים שני מיני דגים: דקר הסלעים ודקר אֶלְכֶסְנֶדְרוֹני.
- **השרה חתמה על תקנות האוסרות סחר בפרוות בישראל למטרות אופנה.** מהלך המהווה צעד חשוב נוסף בדרך לצמצום התעשייה האכזרית הזאת.
- **עצרנו גם את הירי הבלתי מוסרי** של פקחי רשות הטבע והגנים בכלבים משוטטים, ומעתה פעילות זו תתבצע רק כאשר הדבר הכרחי למניעת כלבת, ורק בשטחי שמורות הטבע.
- קופי המזור הועברו מחוות מזור למקומות ראויים יותר בהם יוכלו לגדול בכבוד.
- קידמנו חקיקה חשובה לאיסור הרעלות חיות בר, לחיזוק סמכויות האכיפה ולהחמרת הענישה.

🔴 **בנושאי החינוך** – הקצנו כעשרה מיליון שקלים לצורך קידום נושאי סביבה וקיימות במערכת החינוך בשנת הלימודים הנוכחית.

🔴 **שת"פ עם ארגונים סביבתיים** – העברנו השנה כארבעה וחצי מיליון שקלים לכעשרים ארגוני סביבה במטרה לתמוך ולסייע לאותם ארגונים שעושים את עבודתם נאמנה ומסייעים לנו בהעלאת מודעות הציבור בנושאי סביבה ובשמירה על בריאות הציבור והסביבה.

🔴 **הסרת אסבסט פריך** – השקענו כ-50 מיליון שקלים כדי להסיר את המפגעים הללו. אסבסט פריך הוא חומר מסרטן ודאי לאדם. הפעלת התמיכה בהסרת אסבסט פריך ממבני ציבור תסייע להקטין את החשיפה של הציבור למפגעי האסבסט המזיקים לבריאותם.

השנה החולפת היתה מאתגרת. משבר קורונה המלווה במשבר כלכלי חריף ובהתנהלות ללא תקציב.

מגפת הקורונה המחישה כיצד משברים גלובליים המתחילים מהטבע יכולים להשפיע בצורה מרחיקת לכת על הכלכלה, הבריאות, ועל איכות חיינו.

למשבר האקלים יש פוטנציאל גבוה אף יותר ליצירת זעזועים בכל אורחות חיינו הפרטיים, הכלכליים והלאומיים. אחד האתגרים הגדולים של מדינת ישראל הוא להיערך לשינויי האקלים ולהשלכות הסביבתיות והכלכליות הנגזרות מכך, ולהאיץ את המעבר לכלכלה דלת פליטות ודלת זיהום.

בשנה החולפת במסגרת המדיניות החדשה של השרה היוצאת גילה גמליאל ביצענו את הפעולות הבאות:

ביצענו תהליך אסטרטגי משמעותי ומקיף בכל הקשור לטיפול בפסולת במדינת ישראל. אסטרטגיית הפסולת שהובלנו בשנה החולפת תביא את מדינת ישראל בתוך כעשור ל-20% אחוזי הטמנה, ובטווח הרחוק לאפס אחוזים. כך, נוכל לצמצם את הפער אל מול מדינות ה-OECD, ולקדם תעשיית מחזור משגשגת במדינת ישראל.

עצרנו את הקמתן של ארבע תחנות כוח מזהמות חדשות שתוכננו לקום בישראל. בזכות המדיניות שאנחנו מובילים, החליטה המועצה הארצית לבטל את התכנית להקמת תחנת כוח ענקית באתר מבואות גלבע, ובמקומה לאפשר את ההקמה של מתקני אגירת אנרגיה אשר יאפשרו להגדיל משמעותית את שיעורי האנרגיה המתחדשת.

גיבשנו את עקרונות ה-גריין דיל הישראלי שהצגנו למשרד האוצר ולכנסת, הכולל כיוונים אסטרטגיים להתמודדות עם משבר האקלים במספר זירות, יחד עם השקעה לטווח הארוך, בין היתר בתשתיות ירוקות.

הובלנו, לראשונה בישראל, את קידום חקיקת חוק אקלים. בכך, אנו מצטרפים לרשימת המדינות המתקדמות בעולם, ומגדירים לראשונה בחקיקה את יעדי צמצום פליטות גזי החממה של מדינת ישראל ומחייבים הכנה של תוכניות להיערכות והתמודדות עם המשבר על פי יעדי הסכם פריז.

דרשנו כי יעדי האנרגיות המתחדשות יעמדו על 40 אחוזים ולא על 30, במסגרת הדיונים על מדיניות האנרגיה של מדינת ישראל לשנת 2030. מדובר בעמדה סביבתית וכלכלית, שמגובה בעבודות עומק וניתוח נתונים שביצענו.

הרחבנו את חוק הפיקדון על מיכלי משקה גדולים. חוק הפיקדון יכנס לתוקפו ב-1 בדצמבר 2021. חוק הפיקדון על בקבוקים גדולים יביא לרווח ישיר של הציבור בישראל בסך של כשישים מיליון שקלים, ורווח נוסף לרשויות ולשחקנים במשק בסך של כשלושים מיליון שקלים, בצד תועלות סביבתיות של שמירת ניקיון המרחב הציבורי וצמצום הפסולת המוטמנת.

השקנו יחד עם ארגון 'לקט ישראל' את הדו"ח הלאומי של אובדן והצלת המזון בישראל. שניים וחצי מיליון טון של מזון ראוי למאכל, בשווי של כעשרים מיליארד שקלים, נזרקים לפח האשפה מדי שנה. הנזק הסביבתי של אובדן המזון מסתכם בכשלושה מיליארד שקלים בשנה.

- הפסקת פעילות הזיקוק במפרץ חיפה לא יאוחר מיום 01.01.27 והפעילות הנלווית לזיקוק או פעילות אשר מגבילה את פיתוח המפרץ בהתאם לתכנית, ובתוך כך:
- הפסקת פעילות הייצור במתחם הפטרוכימי והתחלת פינוי המתקנים ושיקום האזור עד לא יאוחר מיום 01.01.27
- הפסקת פעילות הייצור במתחם דשנים, והתחלת פינוי המתקנים ושיקום האזור לא יאוחר מיום 01.01.27.
- סגירת מתחם תש"ן קריית חיים לא יאוחר מיום 01.07.25, צרכי אחסון הנפט של חברת בז"ן יאוחסנו במתחם בז"ן עד לסגירת המתחם.
- תכנון מחודש של אזור "קרקעות הצפון" של תש"ן.

קרן הניקיון:

- השנה האחרונה היתה שנת החלטות רבות בקרן הניקיון וקודמו נושאים רבים שהינם במסגרת הנושאים שניתן לקדם ולתקצב במסגרת קרן הניקיון. עם זאת עדיין יש לסיים הליכים שהחלו ולבחון הליכים נוספים ליישום כל הרפורמות שהחלו ונמצאות בהליכים.
- דיוני הנהלת הקרן - הנהלת הקרן דנה בבקשות תקציבים המובאות לאישורה (נקבעים דיונים בפורום מלא של הנהלת הקרן לפחות אחת לרבעון);
- נוהל מקוצר - במקרים דחופים שלא ניתן להמתין לשיבת הנהלת הקרן ניתן להגיש בקשה לאישור תקציב בנוהל מקוצר לאישור יו"ר הקרן וחשב המשרד (טופס ייעודי), סך הבקשות בנוהל מקוצר לא יעלה על 1 מלשח בחשבון הכללי/שקיות/פקדון 50 מלשח בחשבון ההטמנה;
- כל הבקשות מובאות לדיון על ידי מרכזת הקרן;
- ועדות הקרן (מכרזים ותמיכות) - הוצאת הכספים בפועל מתבצעת על פי הנחיות החלות על ביצוע תקציבי מדינה (חוק חובת מכרזים, נהלים והוראות החשב הכללי, הוראות בנושא תמיכות);
- דיווחים - הקרן מחויבת על פי חוק לדווח לוועדת הפנים של הכנסת דיווח חצי שנתי על הפעילות

זפת בסערה - חוק התלמ"ת - ועדת מנכלים:

- במרץ 2021 ארע ארוע זיהום הים בשמן. בהתאם, נפתח חדר מצב לניהול הארוע על ידי היחידה הארצית להגנת הסביבה הימית, ניתנו הנחיות לרשויות החופיות, הוצאו טיסות סיור והפלגות ניטור על פי הצורך והוחלט בהחלטת ממשלה להקצות 45 מלש"ח (30 מלש"ח לניקוי חופים, 10 מלש"ח לפינוי, 5 מלש"ח למחקר). בתוך פחות מחודש נוקו מרבית החופים ועונת הרחצה נפתחה בזמן.
- בנוסף, הוקמה ועדת מנכלים בנמשרדית בראשות מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה או נציגו

- הפרטת החברה לשירותי איכות סביבה שנמצאת בדרך לבורסה בתל אביב. החברה לשירותי איכות סביבה מהווה תשתית לאומית לטיפול בכל סוגי הפסולת המסוכנת בישראל ומשום כך היא בעלת חשיבות אסטרטגית למדינה.
- במסגרת הסכמי השלום עם איחוד האמירויות ובחריין, אנחנו מקימים את הדזרטק - מרכז חדשנות לשינויי אקלים בסביבה מדברית. שיתוף הפעולה בינינו יתבצע בשמירה על מינים בסכנת הכחדה, שיקום שטחים מדבריים, מחקר, ניטור, ושימור בתי גידול יבשתיים מדבריים.
- פיתחנו במשרד את תחום הדיגיטל ובמסגרת זו השקענו כ-25 מיליון שקלים בפיתוח ושיפור השירותים הדיגיטליים במשרד להגנת הסביבה.

נושאים שחשוב להמשיך בקידום:

יישום אסטרטגיית הפסולת החדשה:

- **כאמור, ביצענו השנה תהליך אסטרטגי משמעותי ומקיף בכל הקשור לטיפול בפסולת במדינת ישראל. הטיפול בפסולת והמעבר לכלכלה מעגלית - יישום אסטרטגיית הפסולת החדשה הכוללת מהלכים רגולטוריים ותקציביים הכרחיים לצמצום ההטמנה והרחבת ההפרדה במקור - חקיקת חוקים ותקנות וחלוקת סובסידיות בהיקף של כ-6 מיליארד ש"ח להקמת תשתיות ברשויות המקומיות ומתקני טיפול בזרמי הפסולת השונים. יש להמשיך וליישם את אבני הדרך שנקבעו באסטרטגיית הפסולת ובהתאם ללוחות הזמנים הנדרשים כך שאכן בתוך כעשור מדינת ישראל תוכל להגיע ל-20% אחוזי הטמנה, ובטווח הרחוק לאפס אחוזים. זאת בליווי החקיקה הנדרשת והאכיפה המתאימה. יישום חוק הפיקדון - בתאריך 1.12.2020 אישרה הכנסת את הצו של השרה להחלת חוק המשרד פועל בחודשים האחרונים על מנת להיערך לכניסת הצו בסוף השנה, כולל: הצבת מכונות אוטומטיות לאיסוף מכלי המשקה הגדולים במרחב הציבורי, ליווי הפינוי של המחזוריות משטחי הרשויות המקומיות, קביעת רמת שירות לאיסוף, בחינת תיקוני חקיקה, בין היתר, יצירת מנגנון גוף מוכר להסדרת השוק, הדיווחים והגברת הפיקוח והאכיפה והעלאת יעדי האיסוף, התייחסות לחומר ומשקל, שימוש בחומר ממוחזר ומניעת פסולת במקור, טיוב נוהל הדיווח וגיליון הדיווח בעבור יצרנים ויבואנים של משקאות פוטנציאל תחולת הפיקדון על הגדולים: מהווים 36% מסך מכלי המשקה, וכ-65% מהפלטטיק הנמכר כמכלי משקה.**
- במסגרת מתווה היציאה מהמשבר צריך לשכנע את הממשלה לתת עדיפות להשקעות גדולות בתשתיות פיזיות, המובילות להפחתה בפליטות גזי חממה ומזהמים ולשיקום הטבע והמערכות האקולוגיות ולהימנע מבניית תשתיות עתירות פליטות. בצד זאת, להחיל בישראל מנגנון לתמחור פחמן.

מפרץ חיפה:

- כאמור, הקמנו ועדת מנכלים לבחינת עתיד המפרץ בחיפה יחד עם ראש הממשלה שאימצה את עמדתנו כי התעשייה הפטרוכימית במפרץ חיפה צריכה להיסגר.
- מעבר לכך, גיבשו הצעת מחליטים בנושא שיש לקדם וליישם שעיקריה: בשים לב לעבודת הצוות הבין-משרדי אשר בחן את עתיד התעשייה הפטרוכימית במפרץ חיפה לאשר את הפסקת הפעילות הפטרוכימית וייצור הדשנים במפרץ חיפה.

הגדולות מייבאים חצץ מהרשות הפלסטינית. כמות החצץ הנצרכת בישראל בשנה מגיעה לכ- 60 מיליון טון, שהם כ-2.5 מיליארד שקל (טווח של 35-45 שקל לטון). בשנים האחרונות נוצר בהדרגה מחסור בהיצע החצץ כתוצאה ממגבלות על פיתוח מחצבות חדשות. בישראל פועלות כיום 30 מחצבות, מהן תשע מעבר לקו הירוק. מחציתן צפויות להיסגר בעשור הקרוב. בשל המשבר הצפוי מהמחסור, בשנה האחרונה הוקמה ופעלה ועדת מנכ"לים לנושא בראשות מנכ"ל משרד השיכון בה המשרד לקח חלק פעיל והציג את עמדתו למרבית הסוגיות ובעיקר ביחס לסוגיות הסביבתיות שצריכות לקבל מענה בכל פתרון שיגובש. יו"ר הוועדה צפוי לפרסם את מסקנותיו בימים הקרובים.

ועדת צמח 3 (מדיניות ייצוא גז) - בשנה האחרונה פעלה ועדה בראשות מנכ"ל משרד האנרגיה כאשר סוגיה המרכזית שדנה בה היא הירידה הצפויה בביקוש לגז החל משנות ה-30 והעלייה בסיכון הכלכלי של השקעות בפיתוח מאגרי גז חדשים. הצפי הוא שמאגרי גז שלא יפותחו בעשור הקרוב, לא יהיו כלכליים ולכן לא יפותחו. עמדת המשרד כפי שהוצגה בוועדה: פיתוח מאגרי גז במרחב הימי יגדילו את פליטות המתאן, וזאת בניגוד למעבר של כלל מדינות ה-OECD, כולל ישראל, למדינות מאופסות או דלות פלטות. לכן, יש ליצור קשר מותנה בדה-קרבונזציה של הכלכלה הישראלית ובפרט: מעבר ליעדי אנרגיות מתחדשות של 95% בשנת 2050 ויעדי ביניים מתאימים; מנגנון מותנה של הסרה הדרגתית של מגבלות הייצוא כתלות בהתקדמות ועמידה בהגדלת שיעור של אנרגיות המתחדשות, בהתאם ליעדים שיקבעו; יצירת מנגנון שחלק מתמלוגי הגז ייסע בשילוב המתחדשות והמעבר למשק דל פחמן; התנגדות לפיתוח מאגרי נפט ומאגרים עשירים בקונדנסט

הוועדה פרסמה את טיוטת המסקנות בימים האחרונים, טרם התקבלה החלטה בנושא.

מערכות מזון בריאות, שוויוניות ובנות קיימה כמפתח להשגת ה SDGs ב 2030. בספטמבר 2021, בצמוד לוועידה הכללית של האו"ם, מתקיימת פסגת מערכות המזון של האו"ם. על כל מדינה להכין לפסגה מסמך מדיניות עם יעדים מדידים לשנת 2030 ופירוט האמצעים להשגת היעדים, שיאומץ על ידי הממשלה ויוצג בפסגה כהצהרת כוונות. הכנות מדינת ישראל לפסגה מנהלות על ידי דיאלוגים רחבים ומרוכזות על ידי פרופסור נגה קרונפלד-שור, המדענית הראשית של המשרד. בדיאלוגים הלאומיים כ-450 משתתפים ממגזרים שונים ומגוונים (משרדי ממשלה, NGO, אקדמיה, תעשיינים, חקלאים, צרכנים ועוד). במקביל מתקיימים דיאלוגים עצמאיים (אוניברסיטת תל אביב, התאחדות התעשיינים, הפורום הישראלי לתזונה בת קיימה) המדווחים על התוצרים לממשלה ולאו"ם.

קלינטק - להמשיך ולעודד ולמנף השקעות בתעשיית הקלינטק, בטכנולוגיות פורצות דרך לפיתוח אנרגיות חלופיות, ובתשתיות סביבתיות, כדי לממש את הפוטנציאל הכלכלי של השקעות אשר יניבו צמיחה למשק, ויצרו סביבה בריאה יותר ואיכותית יותר לדור הנוכחי ולדורות הבאים.

ובהשתתפות מנכ"ל משרד ראש הממשלה, האוצר, הפנים, או נציגיהם, וכן מנכ"ל רשות הספנות והנמלים או נציגו, אשר תמליץ בתוך שישה חודשים על הפתרונות הנדרשים לעתיד. יש לסיים את עבודת וועדת המנכ"לים שהחלה ולבסס מסקנות והמלצות סופיות לדרכי ההתמודדות עם תרחישי אסון ימיים וההערכות למניעתם, לרבות המשמעות בתקנים ובתקציב

כמו-כן, נדרשת עבודת חקיקה משלימה - חקיקת חוק התלמ"ת והשלמת המסגרת המשפטית להערכות ותגובה לתקריות זיהום ים בשמן, כולל יישום הוראות האמנה הבין לאומית בדבר מוכנות, תגובה ושיתוף פעולה באירועי זיהום ים בשמן.

שינוי אקלים - היערכות למשבר הבא - משבר האקלים:

גם בעת היציאה ממשבר הקורונה. באיחוד האירופי, לדוגמה, זיהו את ההזדמנות וקבעו כי שלושים אחוזים מסך התקציב של הארגון יוקדש להתמודדות עם משבר האקלים.

יש להמשיך וליישם ולהוציא לפועל את חוק האקלים שהונח במהלך השנה האחרונה המכיל חזון ויעדים למשק דל פחמן, תמחור פחמן, ועדת מומחים עצמאית, תכניות יישום, סמכויות, מידע, דיווח ושקיפות.

יש לבסס ולקדם את עמדת המשרד - עמדת המשרד להגנת הסביבה:

מעבר ליעדי אנרגיות מתחדשות של 95% בשנת 2050 ויעדי ביניים מתאימים.

מנגנון מותנה של הסרה הדרגתית של מגבלות הייצוא כתלות בהתקדמות ועמידה בהגדלת שיעור של אנרגיות המתחדשות, בהתאם ליעדים שיקבעו.

יצירת מנגנון שחלק מתמלוגי הגז ייסע בשילוב המתחדשות והמעבר למשק דל פחמן.

התנגדות לפיתוח מאגרי נפט ומאגרים עשירים בקונדנסט.

תחבורה - תחבורה היא המקור העיקרי לזיהום אוויר במרכזי הערים ואחריות לרבע מהפליטות של גזי חממה, לכן המטרה המרכזית היא מעבר לשימוש בתחבורה ציבורית שתהיה מבוססת חשמל. בשנים האחרונות המשרד פעל לסייע ברכישה של אוטובוסים חשמליים ומתן צווים כדי לעודד את החברות לעבור לתחבורה נקיה. יש להוביל להחלטה כי כל רכב קל שיימכר בישראל בשנת 2030 יהיה חייב להיות רכב חשמלי, במקביל פעלנו על מנת להרחיב את הערים עם אזורים מופחתי זיהום אוויר (LEZ).

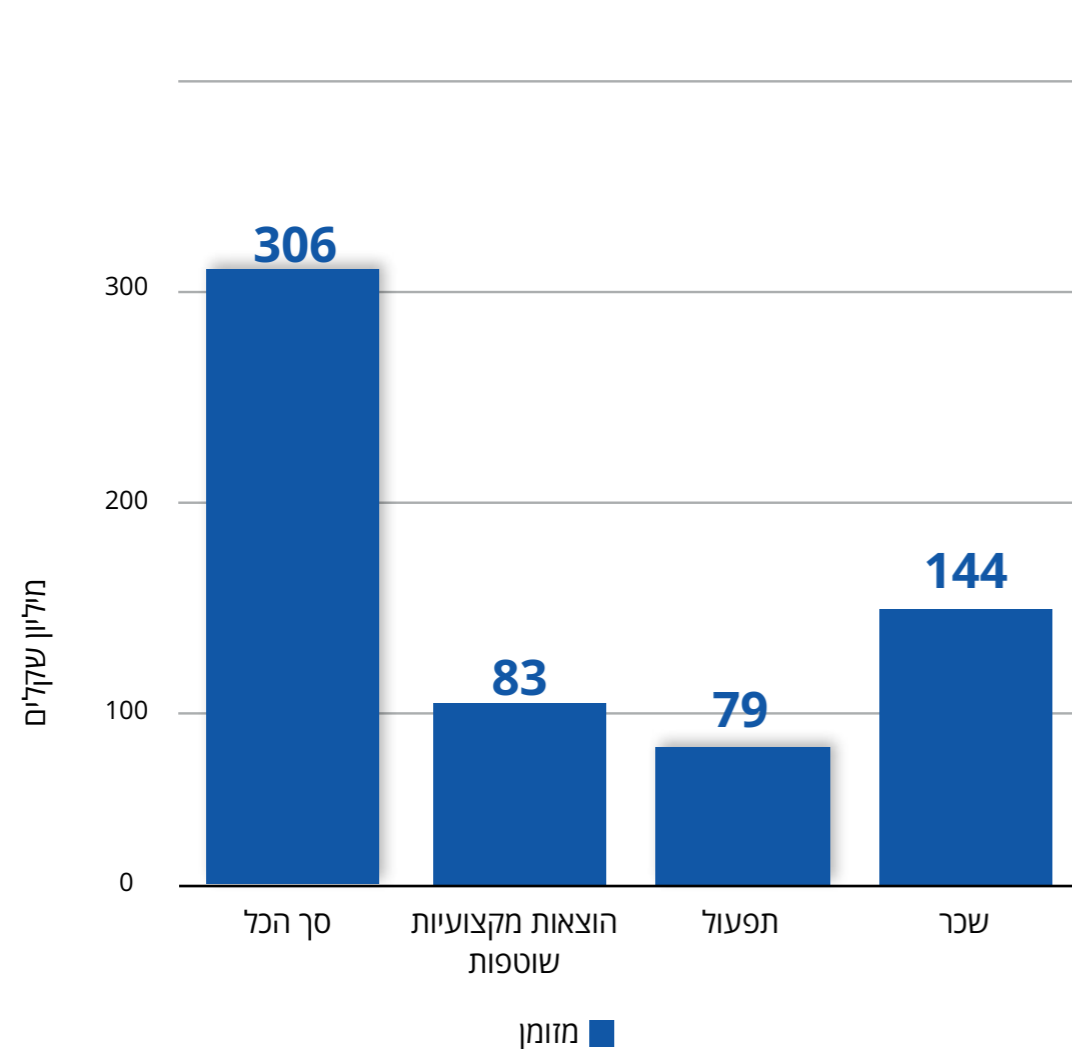
הסכמי אברהם - החתימה על הסכמי השלום החדשים עם מדינות האזור כללו התייחסות לנושאים סביבתיים ובהתאם הוכנו מזכרי הבנות שמתייחסים לאתגרים ופתרונות משותפים, בדגש על חדשנות סביבתית (טכנולוגיות), מדינות המפרץ כשער למדינות נוספות במרחב, בחינת שת"פ טרי-לטרלי עם ארה"ב ומדינות המפרץ. מזכרי ההבנות מוכנים וממתינים לחתימה.

מחצבות - ענף המחצבות הוא בסיס לפעילות הבנייה והקמת התשתיות. חצץ הוא חומר הגלם העיקרי שמשמש בצורותיו השונות להכנת בטון ואספלט וכחומר מילוי למצעי כבישים, גשרים ומסילות רכבת. מקור החצץ בישראל הוא מקומי ברובו, ובנוסף, מפעלי הבטון וחברות התשתית

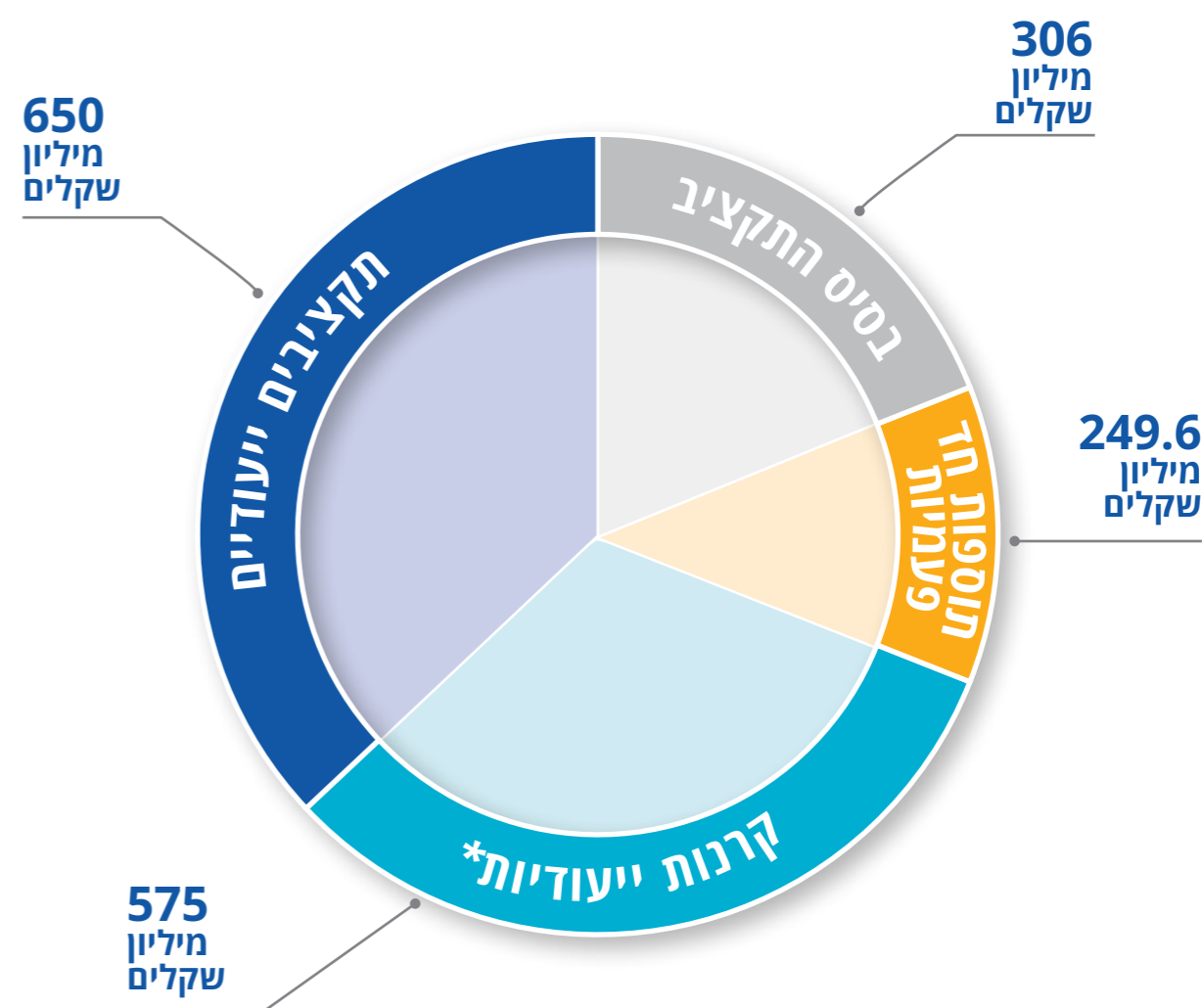
תקציב המשרד להגנת הסביבה

למשרד מספר מקורות תקציב

1 | בסיס התקציב 2019 (הוצאות קבועות, במיליוני שקלים):

* בסיס התקציב אינו מספיק לפעילות השוטפת של המשרד ולכן המשרד מקבל תוספות חד פעמיות

* הנתונים בהתאם לחוק התקציב האחרון שאושר (2019) והסיכומים שנלוו לו

4 | קרנות ייעודיות:

המשרד גובה היטלים ואגרות על פי חוק וכן קנסות ועיצומים מתוקף הליכי איכיפה שונים. ההכנסות נצברות בקרנות ייחודיות ומשמשות לביצוע פעולות ייעודיות לפי המטרות שהותוו בחקיקה הרלוונטית:

550 מיליון שקלים

רוב התקציב מגיע מהיטל ההטמנה. היתרה מהיטל שקיות והכנסות מתוקף חוק שמירת הניקיון.

יתרות מזומנים נכון לסוף 2020:

- קרן הניקיון חשבון הטמנה - 2.5 מיליארד שקלים
- קרן הניקיון חשבון כללי - 31 מיליון שקלים
- קרן הניקיון חשבון שקיות - 125 מיליון שקלים
- קרן הניקיון חשבון פיקדון - 13.5 מיליון שקלים

קרן הניקיון

25 מיליון שקלים

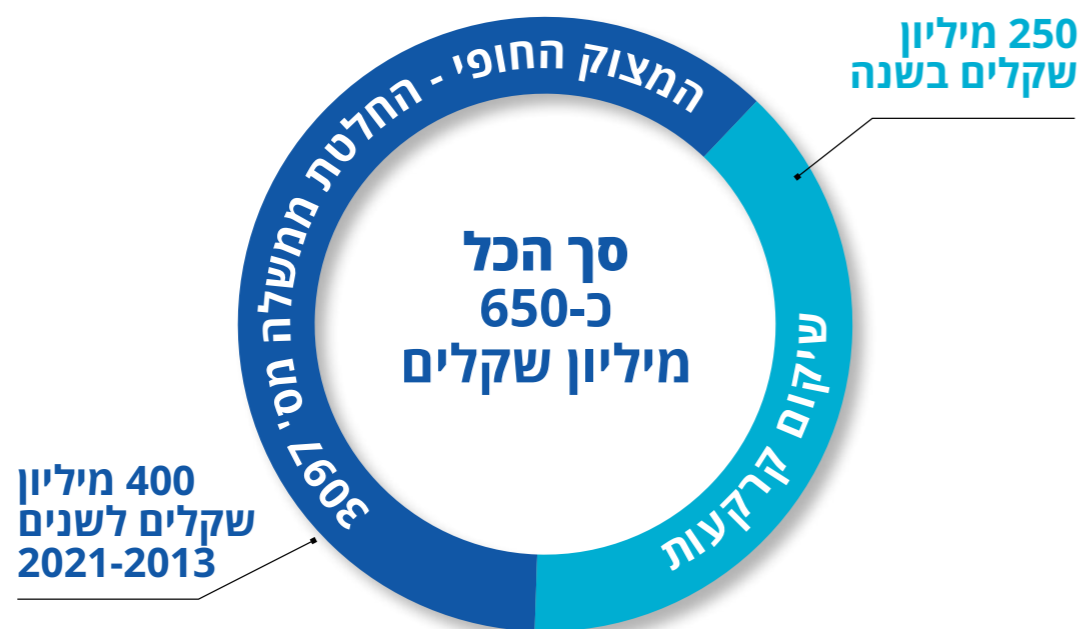
רובן מאגרות בגין פריקת שמן והיטלי הזרמה לים

יתרות מזומנים נכון לסוף 2020: 107 מיליון שקלים

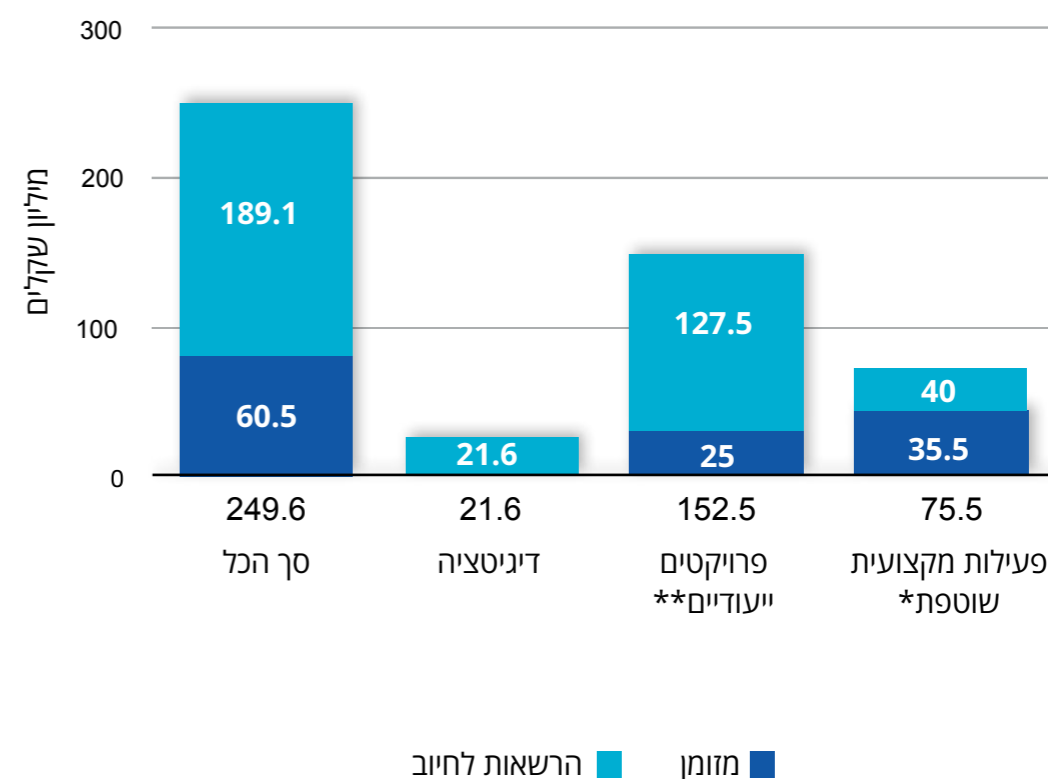
קרן למניעת זיהום ים משמן

* ייתרות המזומנים מוקצות לפרויקטים רב שנתיים

5 | תקציבים ייעודיים (רב-שנתיים):

2 | תוספות חד פעמיות 2019 (במיליוני שקלים):

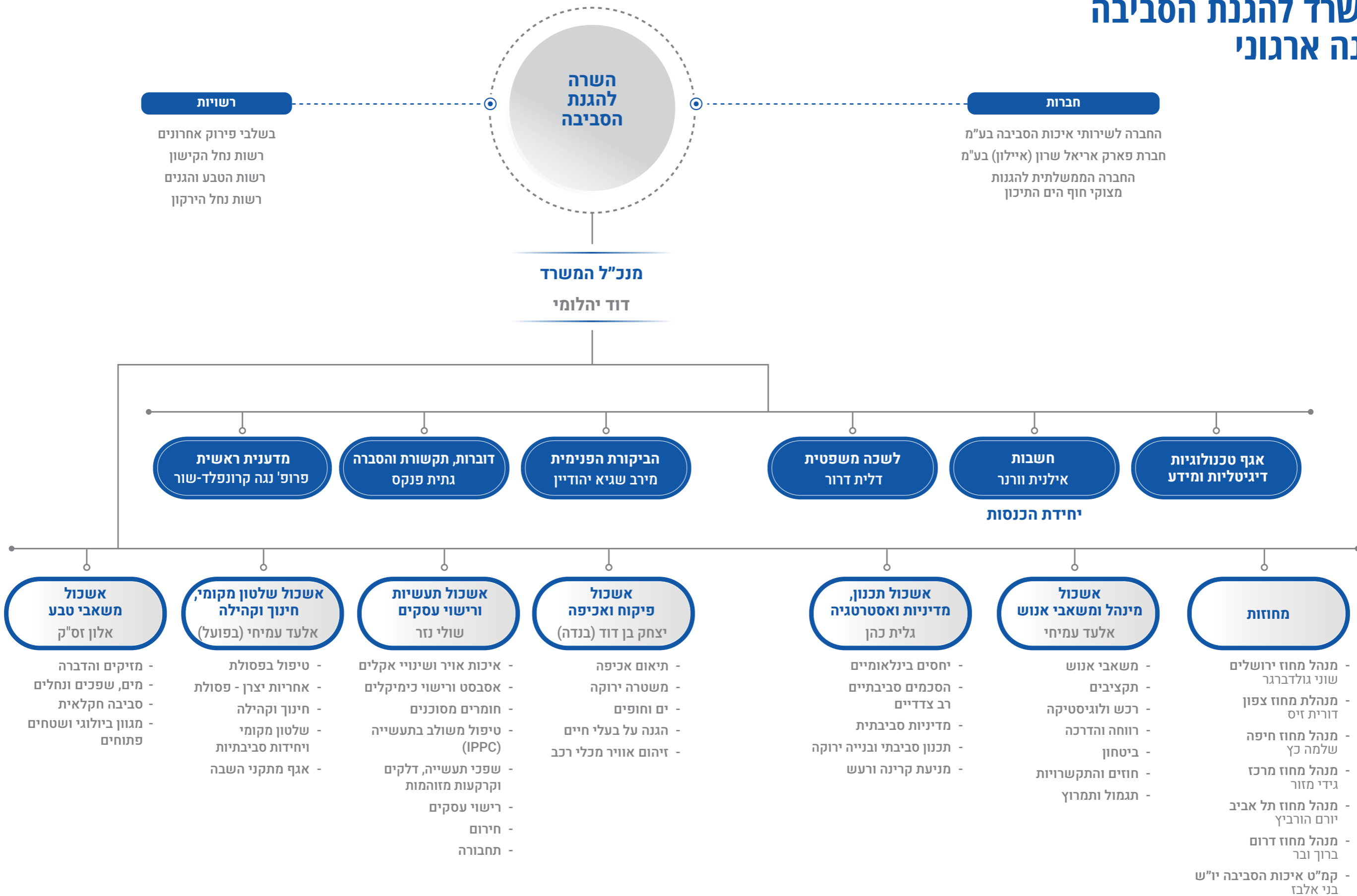
*תקציב הפעילות המקצועית השוטפת משמש לביצוע פעולות בתחום התעשיות, מניעת וניטור זיהום אוויר, פעולות אשכול תכנון מדיניות ופעולות אשכול משאבי טבע.

**פיתוח טכנולוגיות בתחום הסביבה, טיפול במפגעים סביבתיים ביו"ש וחוצי גבולות, פיילוט טיפול בשריפות בשטחים פתוחים.

3 | תקציב המשכי

- לשנת 2020: 320 מלש"ח
- לשנת 2021: 340 מלש"ח
- משמש למימון הוצאות שכר ותפעול ותשלומים בגין התחייבויות עבר
- קיצוץ דה פקטו בפעילות מקצועית שוטפת (לא התאים לקפסולת קורונה)
- תוספות לפרויקטים ייעודיים 70 מלש"ח בלבד: 25 מלש"ח לדיגיטציה, 35 מלש"ח לטכנולוגיות חדשניות בתחום הסביבה, 10 מלש"ח לחוות קופי מזור

המשרד להגנת הסביבה מבנה ארגוני

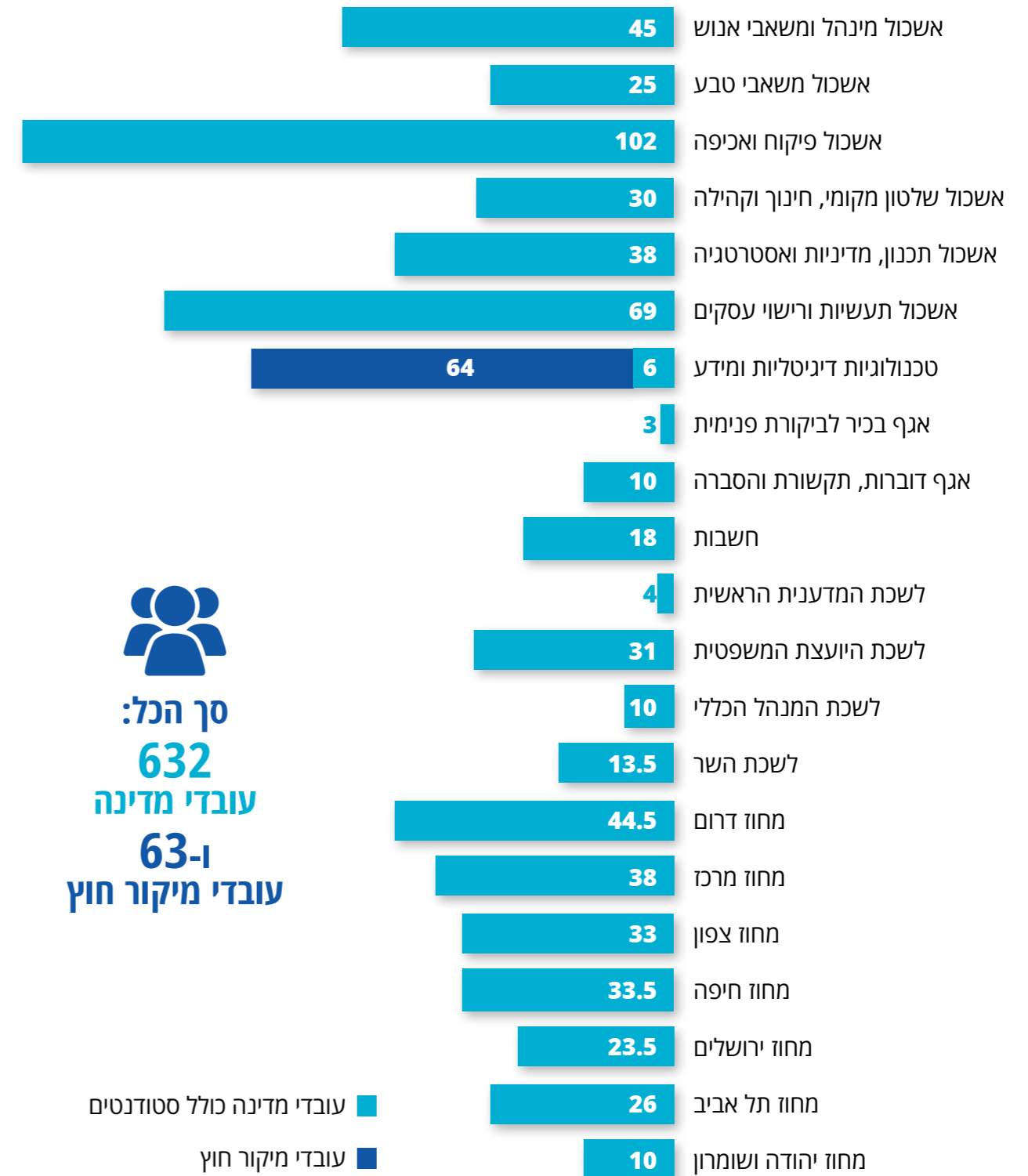
אשכולות

סך הכל:
632
עובדי מדינה
ו-63
עובדי מיקור חוץ

■ עובדי מדינה כולל סטודנטים
■ עובדי מיקור חוץ

נתוני משרות:

סה"כ: 557 עובדים + 72 סטודנטים + 3 אזרחים ותיקים

אשכול תעשיות ורישוי עסקים

סמנכ"לית בכירה: שולי נזר

אשכול תעשיות ורישוי עסקים עוסק בהפחתת הנזקים הבריאותיים והסביבתיים הנגרמים ממגזרי התעשייה, האנרגיה, התחבורה והכימיקלים, ובעידוד השימוש באנרגיה מתחדשת ובאמצעי ייצור ידידותיים לסביבה. מטרת פעילות האשכול היא מניעת סיכונים נמשכים או אקוטים לבריאות ולסביבה ממגזרים אלה, הפחתתם והסדרתם. הסדרת הסיכונים מתבצעת באמצעות מתן רישיונות והיתרים, חקיקה, התקנת תקנות ועוד.

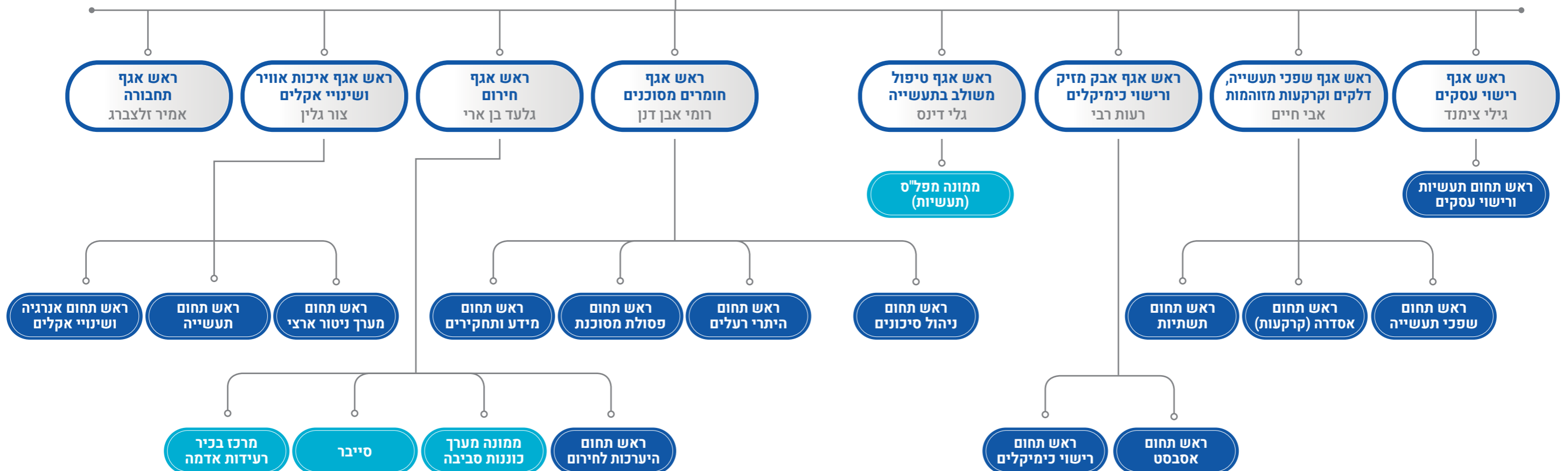
איקון

מבנה ארגוני

כוח אדם: 76 עובדים

בשנת 2018 עמד התקציב על כ-48 מיליון שקלים לפעילות שוטפת, וכ-500 מיליון שקלים עבור פרויקטים רב-שנתיים ייעודיים.

הנושאים בטיפול האשכול:

1 | חומרים מסוכנים

בישראל כ-4,000 מפעלים ובתי עסק העוסקים בחומרים מסוכנים והם בעלי היתר רעלים. כ-300 מתוכם מסוגים כמפעלים מסכני אוכלוסייה. במפעלים אלו עלול להתרחש אירוע חומרים מסוכנים - תקרית שיצאה משליטה שמעורב בה חומר מסוכן, כגון דליקה, פיצוץ או פיזור של חומר רעיל. תקריות אלה עלולות לגרום לפגיעה באוכלוסייה ולנזק לסביבה. אנף חומרים מסוכנים פועל לצמצום הסיכון באמצעות רישוי ופיקוח על העוסקים בחומרים מסוכנים וקידום רגולציה המסדירה את השימוש בחומרים אלה. המשרד הוא המנחה המקצועי הלאומי בנושא החומרים המסוכנים ועומד בראש ועדה הכוללת כ-20 נציגים ממשרדי ממשלה, שלטון מקומי ותעשייה.

משימות מרכזיות:

● **רישוי, אסדרה ופיקוח על כ-4,000 מפעלים ובתי עסק העוסקים בחומרים מסוכנים באמצעות היתרי רעלים:** מפעלים העוסקים בחומרים מסוכנים מעל לכמויות ולריכוזי סף שנקבעו בתקנות, חייבים בהיתרי רעלים, הקובעים דרישות ותנאים, בהם: רשימת החומרים והכמויות המותרים לעיסוק ואחזקה, אופן האחסון, השינוע, הטיפול, המכירה וההיערכות לחירום. האגף מקדם בימים אלו עדכון תקנות לפי חוק החומרים המסוכנים, המטמיעות את אופן הסיווג האירופי.

● **רישוי ופיקוח על הטיפול בפסולת חומרים מסוכנים:** אסדרת הטיפול בכ-350,000 טון פסולת חומרים מסוכנים הנוצרת בישראל בשנה, באמצעות תנאים מתאימים בהיתרי הרעלים, אישורי מנהל להעברת פסולת מסוכנת לטיפול במתקנים מאושרים לכך, פיקוח על מחירי הטיפול בפסולת מסוכנת, מתן היתרי ייצוא והיתרי ייבוא של פסולת מסוכנת. האגף פועל בהתאם לעקרונות הסביבתיים של אמנת באזל וארגון ה-OECD, תוך שמירה על איזון בין עיקרון העדפת טיפול מקומי (proximity principle) לבין הצורך בטיפול יעיל לפי עקרונות שוק פתוח ובהתאם להיררכיית הטיפול בפסולת. האגף מקדם בימים אלו תקנות מתקדמות לטיפול בפסולת מסוכנת המטמיעות את הדרישות האירופאיות המתקדמות בנושא זה.

● הערכת וניהול סיכונים:

● **סקר סיכונים מצרפי לסיכוני חומרים מסוכנים במפרץ חיפה -** בהחלטת הממשלה מס' 529 בנושא "התוכנית הלאומית לצמצום זיהום האוויר והפחתת סיכונים סביבתיים באזור מפרץ חיפה", נקבע כי "על השרה להגנת הסביבה לבצע סקר סיכונים מצרפי במפרץ חיפה בנוגע למפעלים ולמתקנים העוסקים בחומרים מסוכנים באזור מפרץ חיפה". בשלב א' של הסקר, שהסתיים ב-2019 ופורסם לציבור, נסקרו סיכונים מאירועי תקלה בשגרה. בוצעה סקירה של 67 מפעלי תעשייה במפרץ חיפה וכ-2,000 מקורות סיכון ובסופו גובשה מפת סיכונים מצרפיים

במטרופולין חיפה. מסקנת הסקר הייתה כי יש עומס סיכון גבוה, הגם שמדובר בסיכון קביל, במספר אזורים במפרץ. בהתאם לכך, חמשת המפעלים שנמצאו כיוצרים את עומס הסיכון המוגבר נכנסו לתהליך ניהול סיכונים במטרה להפחית ולנהל את הסיכון. שלב ב של הסקר צפוי לבחון את הסיכונים מתרחישים מלחמתיים, שינוע ואסונות טבע. המשרד בוחן האפשרות לבחינת הסיכונים המלחמתיים מול צה"ל - אג"ת. לאחר סיום הבחינה יועבר עדכון לממשלה.

● **מדיניות מרחקי ההפרדה ממקורות סיכון נייחים -** המדיניות קובעת מרחקי הפרדה בין מקורות סיכון נייחים לבין מוקדי אוכלוסייה בהליכי תכנון ובמצב קיים. יישום מדיניות זו מתבצע בדרכים שונות ומאפשר לשמור על איזון בין הגנה על האוכלוסייה ועל הסביבה לבין ההתחשבות בצרכי פיתוח לאור משאבי הקרקע המוגבלים. המדיניות יושמה בהצלחה ב-300 מפעלים בעלי סיכון גבוה, העוסקים בכמויות גדולות של חומרים מסוכנים בסיכון גבוה (רעילים/דליקים/נפיצים).

● **מדיניות ניהול סיכונים -** בבחינת הפערים בין הרגולציה הישראלית והאירופית נמצא פער משמעותי בנושא ביצוע תוכנית לניהול סיכונים במפעלים ברמת סיכון גבוהה, העוסקים בחומרים מסוכנים בכמויות גדולות. לאור זאת, המשרד החל ביישום מדיניות שעיקרה דרישה להפעלת מערכת שיטתית לניהול הבטיחות בעיסוק בחומרים מסוכנים. בשלב הראשון החל המשרד ביישום פיילוט בחמישה מפעלים במפרץ חיפה ושניים במחוז דרום. הפיילוט צפוי להסתיים בסוף 2021 ואז תחל הטמעה רוחבית והדרגתית של המדיניות על 130 מפעלי SEVSSO סף עליון המוגדרים כבעלי סיכון גבוה.

● **שינוע חומרים מסוכנים -** שינוע חומרים מסוכנים מתבצע בכל רחבי הארץ בכמויות גדולות והוא בעל פוטנציאל לאירועי חומרים מסוכנים. לאור הקרבה של צירי שינוע לאוכלוסייה ולתוכניות פיתוח. בהתאם לזאת, קבע האשכול עקרונות להערכת הסיכונים משינוע חומ"ס וצמצומם בהתאם לרגולציה הקיימת באירופה (הולנד). מטרת מדיניות השינוע היא צמצום הסיכון לאוכלוסייה, והיא מתייחסת גם להיבטים סטטוטוריים תכנוניים. בשלב הראשון המדיניות תחול על שינוע ברכבת בלבד. בנוסף, מקדם האגף בהמשך להמלצות וועדת המנחה הלאומי, ובשיתוף עם המל"ל, הצעת מחליטים בנושא "הפחתת סיכונים בשינוע חומרים מסוכנים".

● **תחקור אירועי חומרים מסוכנים (החלטת ממשלה 5217):** בהתאם להוראות היתרי הרעלים, המפעלים נדרשים להגיש למשרד תחקיר לאחר כל אירוע וליישם את ההמלצות הנגזרות ממנו. אירועים משמעותיים בעלי השלכה רוחבית מתוחקרים גם על ידי המשרד, ברמת המטה, ומנוהל מעקב על ביצוע ההמלצות. בשנת 2020 התרחשו 150 אירועי חומרים מסוכנים במפעלי תעשייה, מתוכם 20 הם אירועים בחומרה גבוהה. תחקירי מטה בוצעו עבור 7 אירועים משמעותיים.

● **מנחה לאומי לחומרים מסוכנים (החלטה 3481, חמ/10):** בהתאם להחלטת הממשלה, על השר להגנת הסביבה "לשמש מנחה מקצועי לאומי לנושא החומרים המסוכנים בישראל בשגרה ובחירום". האשכול מרכז ועדה בין-משרדית מייעצת בראשותו, עם קבוצות עבודה נבחרות. בוועדה חברים נציגי גופי החירום (כב"א, מד"א, פקע"ר, משטרה, רח"ל) ומשרדי ממשלה (הג"ס, בט"פ, ביטחון, אוצר, אנרגיה ומים, תחבורה, כלכלה, פנים, רוה"מ, חקלאות), שלטון מקומי, התאחדות התעשיינים ועוד. הוועדה מלווה נושאי רוחב בתחום החומרים המסוכנים, כגון אסדרת העיסוק הממשלתי בנפיצים לאחר אסון ביורת, סיכונים בשינוע חומרים מסוכנים, הנחיית אוכלוסייה להיערכות לאירועי חומרים מסוכנים ועוד.

● **יישום היעדים שנקבעו על ידי הממשלה בתחומי ההתייעלות האנרגטית והאנרגיות המתחדשות** - במסגרת זו האגף מוביל תוכנית למענקים, ביחד עם משרד הכלכלה ומשרד האנרגיה. המקצה הרביעי והאחרון של תכנית המענקים להתייעלות אנרגטית הושלם בהצלחה ביוני 2021. במסגרת התכנית חולקו כ- 455 מלש"ח להתייעלות אנרגטית במפעלים, רשויות מקומיות ועסקים.

● **קידום אנרגיות מתחדשות** - האגף עובד עם מומחים שונים לבחינת הפוטנציאל וההיתכנות הטכנולוגית והכלכלית להעמקת שיעורי החדירה של אנרגיות מתחדשות ולהסרת חסמי רגולציה, ידע ומימון באמצעות קידום החלטות ברשות החשמל, משרד האנרגיה ובוועדות הכנסת. לאגף נציג קבוע במליאת רשות החשמל, ובמסגרת זו משפיע האגף על החלטות הרשות לקידום אנרגיות מתחדשות.

● **מעקב אחר פליטות גזי חממה** - בהתאם להחלטת ממשלה 1403 (התוכנית הלאומית להפחתת גזי חממה), הקים האגף את המערך הלאומי למעקב, בקרה ודיווח על פליטות גזי חממה בישראל. מערך זה הוקם בהתאם לדרישות ולהנחיות של האו"ם ומדי שנה מדווח לממשלה על ההתקדמות ביישום התוכנית להפחתת גזי חממה ועל היעדים של ישראל. בנוסף, האגף מכין את הדיווחים התקופתיים לאמנת האקלים של האו"ם ובוחן את הפעולות הנדרשות על מנת שישראל תעמוד בדרישות הבינלאומיות שלה כלפי האמנה.

מערך ניטור אוויר ארצי (מנ"א):

הבקרה על זיהום האוויר שאליו נחשפת האוכלוסייה מתבצעת על ידי המערך לניטור אוויר ארצי (מנ"א). באופן זה מתאפשרת קבלת תמונת מצב מקצועית למקבלי ההחלטות ומידע זמין לאוכלוסייה.

● **הפעלת מערך הניטור** - המערך כולל 170 תחנות ניטור הפרושות ברחבי המדינה ומוודדות את המזהמים העיקריים, ו-18 נקודות דיגום שבהן נדגמים כל שבועיים כמאה מזהמים. כל תחנות הניטור (למעט שש תחנות חדשות) ומערך הדיגום מוסמכים על ידי הרשות להסמכת מעבדות. היקף המערך וטיב נתוניו מעמידים אותו בחזית המציאות של מערכי ניטור בעולם.

● **פרסום מידע** - המערך מספק תמונת מצב מקצועית ומורכבת למקבלי החלטות, אך גם מידע זמין לאוכלוסייה בעזרת אפליקציה פשוטה להפעלה ואתר ייעודי, המאפשר קבלת מידע וביצוע חתכים שונים. מנ"א גם מספק תחזיות זיהום אוויר ואחראי על הוצאת התרעות לאוכלוסייה במקרים שבהם צפוי זיהום אוויר חריג.

● **עדכון ערכי איכות אוויר** - בהתאם לחוק אוויר נקי בוחן המשרד ומעדכן את ערכי איכות האוויר (ערכי יעד, ערכי סביבה וערכי התרעה) אחת לחמש שנים, בהתאם לידע המדעי העדכני ולטובת שיפור איכות האוויר ובריאות הציבור. העדכון הבא מתוכנן לחודש מרץ 2022.

● **יישום מסקנות התחקיר ממצע "שומר החומות" והפרות הסדר:** כתוצאה מהמבצע, התברר הצורך לבחון ולהתאים את תרחיש הייחוס המלחמתי, והצורך בהגנה פיזית של מפעלים כנגד הפרות סדר, תקיפה פלילית או טרור. הבחינה המחודשת והתאמת התרחיש תבוצע במסגרת דיוני המנחה הלאומי ותאפשר למשרד ולרשויות הרלוונטיות לשפר משמעותית את יכולת ההיערכות למצבי חירום. בין ההמלצות הראשוניות שייבחנו: בחינת והתאמת תרחיש הייחוס המלחמתי ביחד צה"ל (פיקוד העורף ואג"ת) ורח"ל, בחינת קריטריונים לשינוע חומרים מסוכנים בזמן מלחמה, בחינת האבטחה הפיזית של מתקני חומרים מסוכנים בשגרה ובחירום, בחינת אופן הטיפול באירועים במיכלי דלקים.

2 | זיהום אוויר

זיהום האוויר בישראל הוא הגורם הסביבתי המשמעותי ביותר לתמותה ולתחלואה. על פי הערכות הארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכלי (ה-OECD), **מדי שנה מתים בישראל כ-2,480 אנשים בתמותה מוקדמת**, כתוצאה מתחלואה בעקבות זיהום אוויר.

אגף איכות אוויר ושינוי אקלים פועל להפחתת התחלואה והתמותה כתוצאה מזיהום אוויר, ובעיקר מזיהום הנובע מפעילות תעשייתית (כ-20% מכלל הזיהום נובע ממפעלי תעשייה). כמו כן, האגף מנטר את איכות האוויר בישראל באמצעות מערך ניטור ארצי הפרוס ברחבי ישראל. בנוסף, האגף פועל לחקיקת חוק אקלים, לקביעת יעדים להפחתת פליטות גזי חממה, ולקביעת מיסוי פחמן שיפנים את העלויות החיצוניות של פליטת גזי החממה. בנוסף, המשרד מקדם פעולות לעידוד השימוש באנרגיות מתחדשות.

משימות מרכזיות:

המאבק בשינויי האקלים:

שינויי אקלים מהווים אתגר בינלאומי ראשון במעלה. יש לאתגר זה השפעות מאקרו-סביבתיות, כלכליות וחברתיות, המורגשות כבר היום וצפויות להחריף מאוד במהלך העשורים הקרובים. ההתמודדות עם אתגר זה מחייבת תיאום בינלאומי המוביל על ידי האו"ם. במסגרת זו מחויבות המדינות, כולל ישראל, ליישום יעדים להפחתת פליטות גזי חממה, העברת דיווחים תקופתיים לאו"ם ופעולות נוספות שונות.

● **מעבר לכלכלה דלת פחמן וחוק אקלים** - בשנים 2014-2015 הוביל האגף תהליך בין-משרדי שעל בסיסו החליטה הממשלה על יעדי ישראל שעליהם התחייבה בוועידת פריז בסוף 2015. במהלך השנתיים וחצי האחרונות המשרד להגנת הסביבה יזם והוביל, ביחד עם 4 משרדי ממשלה נוספים, תהליך רב מגזרי ושיטופי ראשון מסוגו לגיבוש חזון, יעדים ואסטרטגיה למעבר לכלכלה דלת פחמן. החלק העיקרי של התהליך הושלם ועל בסיסו גיבש המשרד להגנת הסביבה הצעת מחליטים הכוללת יעדים ואמצעים מרכזיים למעבר לכלכלה דלת פחמן. בימים אלו המשרד נמצא בעיצומו של גיבוש תכנית יישום מפורטת לעשור הקרוב ביחד עם שאר משרדי הממשלה והמכון לדמוקרטיה. לתהליך שותפים משרדי ממשלה, נציגי אקדמיה, ארגוני סביבה, תעשייה ועוד.

הפחתת זיהום האוויר הנגרם מתעשייה ומייצור אנרגיה:

- מקור כ-20% מפליטת מזהמי האוויר הוא בפעילות תעשייתית והוא מהווה 40-60% מסקטור האנרגיה (בייחוד מתחנות הכוח הפחמיות). חוק אוויר נקי נתן בידי המשרד כלים רבים להתמודדות מול זיהום האוויר – כלי אסדרה (כגון היתרי פליטה ותקנות) וכלי אכיפה (כגון עיצומים וצווים מנהליים).
- **שיקום וקידום מפרץ חיפה** – בהחלטת ממשלה שיזם המשרד, הוקמה באוקטובר 2020 וועדת מנכ"לים ברשות המועצה הלאומית לכלכלה שדנה בעתיד מפרץ חיפה. בין היתר דנה הוועדה בנושאים אלו: עתיד התעשייה הפטרוכימית במפרץ, תשתיות האנרגיה במפרץ, הבטחת רציפות התפקוד של משק האנרגיה, צרכי דיור ופיתוח עירוני, כלכלי ואזורי, סיכונים מחומרים מסוכנים, זיהום אוויר, שיקום קרקע ועוד. ביוני 2021 פרסמה הוועדה את המלצותיה, שעיקרן:
  - להביא להפסקת פעילות התעשייה הפטרוכימית במפרץ חיפה בתוך עשור או מוקדם מכך, בכפוף לעמידה בצרכי משק האנרגיה המינימליים ההכרחיים להבטחת רציפות תפקודית.
  - לקדם תכנון חדש למפרץ אשר יאפשר פיתוח בר קיימא של האזור, ויהפוך אותו לאזור מוטה מגורים המכיל תעסוקה נקייה ופארק מטרופוליני מרכזי.
  - להקים צוות ממשלתי שיעסוק בפיתוח וחיזוק ענפי תעסוקה עם פוטנציאל כלכלי משמעותי במפרץ חיפה.
  - להקים צוות ממשלתי שיגבש מענה לפגיעה הכלכלית הזמנית של חלק מהרשויות המקומיות במפרץ עקב הפסקת הפעילות של התעשיות הנ"ל.
  - לקדם חבילת צעדים להפחתת זיהום אוויר ממקורות תחבורתיים במפרץ חיפה ובתוך כך חשמול התחבורה הציבורית במפרץ, הגדלת שטח "אזור אוויר נקי" מחיפה לקריות, הנעת משאיות אשפה ומשאיות בנמל באמצעות חשמל או גז טבעי, הפחתת פליטות עשן נראה לעין מכלי שיט, בחינת תמריצים להגעה של כלי שיט מופחתי זיהום לישראל ועוד.

- **הוצאת היתרי פליטה למפעלים המזהמים במשק** – היתרי הפליטה הם רישיונות שניתנים למפעלים הגדולים במשק (161 מפעלים נכון להיום), ביניהם תחנות הכוח, אסדות הגז, בתי הזיקוק ומפעלי הכימיה. הדרישות בהיתר מתבססות על הדירקטיבה האירופית (IED) ומביאות את המפעלים ליישם את הטכניקה הטובה ביותר הקיימת כיום לצמצום פליטות מזהמים (best available technology או "BAT"). מתן ההיתרים החל בשנת 2011 והם ניתנים לשבע שנים. נכון להיום, האגף נמצא בעיצומו של סבב שני למתן היתרים. אומדן עלויות משנת 2018, לאחר סבב ההיתרים הראשון, מגלה כי השקעות המפעלים בהפחתת זיהום אוויר הגיעו ל-39 מיליארד שקלים. השקעה זו הביאה להפחתה של כ-80% בפליטת המזהמים וחיסכון כספי למשק בהיקף של 115 מיליארד שקלים עקב הצמצום בתחלואה ובתמותה.

- **הכנת ויישום תוכניות לאומיות לצמצום זיהום אוויר** – כלי נוסף באחריות האשכול, הנועד לתכלול פעילות כלל ממשלתית להפחתת זיהום אוויר. המשרד נדרש להכין תוכנית לאומית אחת לחמש שנים. עד כה הוכנו ויושמו תוכניות לאומיות לצמצום זיהום אוויר:
  - התוכנית הלאומית לצמצום זיהום אוויר שהחלה ב-2013 בתקציב של 170 מיליון שקלים הביאה להפחתת פליטות של עשרות אחוזים במזהמים, כגון תרכובות אורגניות נדיפות (34%), וחלקיקים PM10 (29%).

- **ב. התוכנית הלאומית לצמצום זיהום אוויר במפרץ חיפה**, שהחלה ב-2015, תוקצבה בסכום של 150 מיליון שקלים ובמסגרתה ירדו פליטות המזהמים בחיפה בעשרות אחוזים והוקם בה אזור אוויר נקי.
- **ג. התוכנית הלאומית לצמצום זיהום אוויר מתחבורה**, שהחלה ב-2017, תוקצבה ב-260 מיליון שקלים וכללה צעדי התקנת מסננים, יישום אזורי אוויר נקי, ומתן תמיכות לגריטת כלי רכב מזהמים. תוכנית זו הביאה להפחתת פליטת מזהמים בשיעור של 25% מכלי רכב. בימים אלו מסיים האשכול הכנת תוכנית לאומית חדשה לצמצום זיהום אוויר, בהיקף של כמיליארד שקלים. התוכנית תובא לאישור הממשלה עם הקמתה, והיא כוללת צעדים נוספים, בהתאם לידע העדכני בעולם להפחתת פליטות מזהמים בתחומי התחבורה, ייצור אנרגיה, תעשייה וחקלאות שצפויים להביא להפחתת זיהום משמעותית נוספת.
- **איתור, טיפול והפסקה של מטרדי ריח** – בכל שנה מתקבלות במשרד מאות תלונות על מטרדי ריח. האגף מטפל במפגעי ריח שונים, בדגש על מוקדים של תלונות הציבור כגון מכוני קומפוסט, לולים ומכוני פסדים.

3 | חירום וסייבר – הפעלת מערך חירום משרדי

בהתאם להחלטת ממשלה 5217 האגף הקים ומפעיל מערך כוננות ארצי, הפעיל ברצף כל ימות השנה וכל שעות היממה, להתמודדות עם כ-400 אירועי חירום סביבתיים בשנה. המערך כולל מוקד חירום מאויש, מעל 200 עובדים שהוכשרו ככוננים במטה, במחוזות וביחידות הסביבתיות ברשויות המקומיות. בנוסף, למערך יש 24 ניידות מצוידות במערכות קשר, בציוד ניטור לקבלת נתונים בזמן אמת ובציוד דיגום לאיסוף מידע לתחקור ולאכיפה. המערך מטפל באירועי חירום סביבתיים המסכנים את בריאות הציבור ואת הסביבה בכל תחומי האחריות המשרדיים: אירועי חומרים מסוכנים, זיהום אוויר, אסבסט, שריפת פסולת, זיהום מקורות מים וקרקע, מפגעי ריח, קרינה מייננת ("כ"מגיב ראשון") ותקלות הנובעות מפעולות הדברת מזיקים לא תקינות בבתי אזרחים.

אגף חירום עוסק גם בהכנת המשרד לשמירה על רציפות תפקודית ולהתמודדות עם מצבי חירום לאומיים וסביבתיים, בהנחיית רשויות מקומיות להיערכות לחירום, ובהנחיית מפעלי חומרים מסוכנים להפחתת סיכונים מרעידות אדמה ומתקיפות סייבר.

משימות מרכזיות:

הפעלת מערך תגובה ארצי לטיפול באירועי חירום סביבתיים:

- **מטרות מערך הכוננות הן:** מענה למפגעים סביבתיים על ידי טיפול מיידי של אנשי מקצוע בזירת האירוע ומתן הנחיות ראשוניות לשיקום; הפחתת מספר אירועי החירום לאורך ציר הזמן על ידי איסוף מידע הדרוש לתחקור, להפקת לקחים ולאכיפה.

מתוכננת הקמת מרכז סייבר שיספק שכבת הגנה נוספת למפעלי חומ"ס שיתחברו אליו פיזית ויבנה תמונת מצב ארצית של איומי סייבר על מגזר מפעלי החומ"ס.

צמצום הסיכון ממפעלי חומרים מסוכנים בשל רעידות אדמה (החלטת ממשלה רעד/2):

במקרה של רעידת אדמה חזקה, מפעלי חומרים מסוכנים עלולים לסכן את בריאות הציבור והסביבה בשל קריסת מאגרים, קריעת מכלים וצנרות חומרים מסוכנים וכיו"ב. בישראל כ-4,000 מפעלים הנדרשים לבדיקת עמידות לרעידות אדמה. בשל מצוקת כוח אדם והידע המדעי המורכב הנדרש לביצוע הבחינה, טופלו עד כה עשרות בודדות של מפעלים. כל הפעילות מול המפעלים, משרדי הממשלה השונים וועדת ההיגוי הבין-משרדית מתבצעת על ידי איש מטה יחיד. כדי לנסות ולקדם את התהליך מול המפעלים, ביצע האגף הליך משמעותי של טיוב רגולציה, שעיקרו מתן אפשרות למפעל לבצע את תהליך התיקון הנדרש ללא צורך באישור המשרד לכל שלב. עד היום ניתנו תנאים ל 110 מפעלים. 80 מהם השלימו את הבחינה ואינם מהווים סיכון והיתר בתהליך של בדיקה וצמצום פערים.

4 | תחבורה

המקור העיקרי לזיהום האוויר בריכוזי האוכלוסין בישראל הוא התחבורה, ולכן הפחתת הפליטות מסקטור זה עומדת בראש סדר העדיפויות המשרדי. בנוסף, סקטור התחבורה הוא השני בתרומתו לפליטות גזי חממה במשק הישראלי (כ-23% מסך הפליטות). האשכול פועל להפחתת פליטות מזהמי אוויר וגזי חממה שמקורם מתחבורה, לשיפור איכות האוויר בריכוזי האוכלוסין, לקידום השימוש בתחבורה מקיימת, לקידום השימוש בהנעות חלופיות ולשיפור איכות הדלקים בישראל. אגף תחבורה פועל כרגולטור לפי סמכויותיו מתוקף חוק אוויר נקי וחוקים אחרים לקביעת תקני פליטת מזהמים לכלי רכב, לקביעת דרישות איכות לדלקים ולקביעת הוראות ייחודיות לציי רכב גדולים. כמו כן, האגף תומך כספית ברשויות מקומיות ובציי תחבורה הפועלים להפחתת פליטות ולקידום תחבורה מקיימת.

משימות מרכזיות:

● **חישמול התחבורה הציבורית בישראל:** האגף פועל לקביעת הוראות לחברות התחבורה הציבורית המחייבות אותן להפחית זיהום אוויר ולהצטייד באוטובוסים ללא פליטות (חשמליים). כמו כן, האגף מציע תמיכות כספיות שבאמצעותן תמך עד כה ביותר מ-110 מלש"ח ברכישת 300 אוטובוסים חשמליים וכ-1500 מוניות היברידיים. חישמול התחבורה הציבורית יוביל לשיפור באיכות החיים בערים, להפחתת זיהום ורעש ולשיפור תדמית התחבורה הציבורית בישראל.

● **הקמת אזורי אוויר נקי בערים מרכזיות:** האגף פועל לקביעת איזורי אוויר נקי בערים אליהם אסורה כניסת כלי רכב מזהמים. בירושלים ובחיפה כבר נקבעו בחוקי עזר מגבלות תנועה אלו וכעת האגף פועל ליישום חקיקה דומה גם בתל אביב ובקריות סביב חיפה.

● **המענה:** מערך של מגיבים, מערכת שליטה והפעלה, כלי ניהול, מערך הכשרה, מערך בקרה, ציוד ואמצעים שיאפשרו את השגת היעד. כל זאת, באמצעות תגובה מקצועית ואפקטיבית שתאתר ותסווג את המפגע, תפעל להסרתו ולהפסקת השפעתו על הציבור ועל הסביבה, וכן תכין את התשתית המקצועית והראייתית לביצוע פעולות תחקור ואכיפה.

● המענה מתבסס על המחוזות ועל היחידות הסביבתיות. האחריות לטיפול באירועי החירום נתונה בידי מנהלי המחוזות ובכלל זה המשך הטיפול: אכיפה, שיקום ועוד. כונן מחוזי המגיע לזירת האירוע מאתר את המפגע, מעריך את הסיכון וקובע את המענה הנדרש.

● גובשו עשרות נהלי עבודה (תרחישים) לאירועי חירום המשמשים כבסיס פעולה משותף לכלל המעורבים במענה.

● מוקד החירום, הפועל באופן רציף, אחראי ברמה הארצית על קליטת הדיווחים, יצירת תמונת המצב, תמיכה מקצועית, קשר עם כוחות החירום וניהול המידע מקליטת הדיווח הראשוני ועד סגירת האירוע.

● בכל מחוז ומטה מוגדרים בכל עת שני כוננים (למעט במחוזות אילת ויו"ש, שבהם מוגדר כונן אחד). בנוסף, משולבים במערך החירום כוננים של שמונה יחידות סביבתיות. זמן התגובה הנדרש ליציאת כונן לזירה הוא 10 דקות.

● כוננות המטה מאוישת על ידי ראשי אגפים רלוונטיים, המנהלים את המוקד מעבר לשעות העבודה ומספקים תמיכה מקצועית לכוננים ולמנהלי המחוזות.

שמירה על רציפות תפקודית והתמודדות עם מצבי חירום:

הכנת תשתית ארגונית ומבצעית לניהול המשרד בשעת חירום, כגון מלחמה, רעידות אדמה ופנדמיה. בכלל זה גיבש האגף תפיסת הפעלה לחדר מצב משרדי וחדרי מצב מחוזיים, ממשקי עבודה עם גופי ניהול החירום הלאומיים ועם כוחות החירום והרשויות המקומיות, הפעלת מערך רכבי חירום ייעודיים, ציוד מיגון, דיגום, מערכת קשר חירום לאומית ומערכות מידע לתמיכה בהפעלת המשרד בחירום, הכנת נהלי חירום ועדכונם מעת לעת ותרגול המשרד.

הובלת מוכנות הרשויות המקומיות למצבי חירום סביבתיים:

במסגרת זו הכין האגף מסמך הנחיות לרשויות המקומיות והוביל בפועל את הכנת אוגדני החירום בכ-120 רשויות מקומיות. בשל היעדר רכזי חירום במחוזות, אין כמעט השתתפות של המשרד בתרגילי החירום של הרשויות המקומיות.

צמצום הסיכון ממפעלי חומרים מסוכנים בשל איומי סייבר (החלטת ממשלה 2443):

מתקפת סייבר עלולה לגרום לאירוע חומרים מסוכנים באמצעות פגיעה בתשתיות בקרה ממוחשבות הקיימות בתעשייה. לצמצום הסיכון ניתנים למפעלים תנאים בהיתר רעלים והוכן מדריך להתגוננות מפני תקיפות סייבר. האגף מונחה מקצועית על ידי מערך הסייבר הלאומי. עד כה ניתנו תנאים מחייבים לכ-60 מפעלים. האגף גם מבצע עבודה מקיפה מול עשרות חברות ייעוץ וחברות טכנולוגיה עילית במטרה לייצר מעטפת פתרונות לתעשייה. בנוסף, הוקם חדר בקרה של המשרד במרכז הסייבר בבאר שבע, שאוסף מידע גלוי ומייצר תיקי מודיעין למפעלים. בהמשך, וכתלות באישור תקציבי,

המקצועי בכל הקשור לתנאים הניתנים ברישיונות, ולאופן הפיקוח על עמידת העסקים בתנאים אלה. האגף גם מלווה את תיקוני החקיקה והתקנות מכוח חוק זה.

משימות מרכזיות:

יישום הרפורמה בחוק רישוי עסקים: ביולי 2018 נכנס לתוקף תיקון 34 לחוק הכולל שינויים שנועדו להקל על בעלי העסקים. בכלל זה, הוספת מסלולי רישוי שונים המותאמים לרמת המורכבות של העסקים, יצירת ודאות רגולטורית באמצעות פרסום מפרטי תנאים אחידים, מתן זכות השגה לבעלי עסקים הרואים עצמם נפגעים מהתנאים וקביעת כללים אחידים לפיקוח. לצד ההקלות לבעלי העסקים, חוזקו כלי האכיפה ולנותני האישור נוספה סמכות להטלת עיצומים וסמכות לביטול רישיונות עסק. אגף רישוי עסקים מרכז את יישום הרפורמה במשרד ומנחה את מחוזות המשרד בעבודתם היומיומית. המשרד מטפל באמצעות רישיונות עסק בכ-10,000 עסקים ומדי שנה ניתנים במחוזות כ-1,700 רישיונות. בשנת 2019 החל תהליך הטיפול בהשגות ועד כה טופלו 27 השגות שהוגשו בכל המחוזות.

הכנת מפרטים אחידים ותנאי מסגרת לסקטורים שונים בתחום הסביבתי: מפרטים אלה מאגדים את הדרישות הסביבתיות של כלל אגפי המשרד (קרקעות, שפכים, פסולות ועוד) מסקטור מסוים, המפרטים האחידים קובעים אמות מידה זהות להגנה על הסביבה לכלל הסקטור, בכל הארץ.

אפיין מערכת מחשוב לניהול תהליכי הפקת הרישיונות והפיקוח עליהם: נכון להיום יש במשרד מסד נתונים חלקי לניהול ופיקוח על תנאים ברישיונות והיתרים ורק חלק מהתהליכים ממוחשבים. האגף מאפיין מיחשוב תהליכים שונים ואת ארגון המידע בתחום התעשייה ומטמיע את התהליכים המקצועיים הנלווים למערכות הממוחשבות.

קביעת מדיניות פיקוח מבוססת סיכונים: מדיניות פיקוח מבוססת סיכונים מופעלת על כלל העסקים המוסדרים בתחום התעשיות. מדיניות זו קובעת את תדירות הפיקוח הנדרשת, את אופן ביצוע הפיקוח ואת אופן תיעוד המידע.

בקרה פנימית על תהליכי מתן רישיונות והיתרים בכל התחומים לשם מזעור סיכונים: הבקרה מתבצעת אחת לחצי שנה ובמסגרתה נבחנים התהליכים המנהליים והתכנים המקצועיים של רישיונות והיתרים בתחום התעשיות.

6 | טיוב הרגולציה

במטרה לשפר את הרגולציה הסביבתית של מפעלי תעשייה, לפי עקרונות הרגולציה החכמה שקבע משרד ראש הממשלה, פועל האשכול במספר כלים. פעולה זו נעשית גם על מנת שהממשקים הרגולטוריים של הגופים המפוקחים עם המשרד יתחשבו ככל הניתן בצרכי הסביבה העסקית מבלי לוותר על רמה גבוהה של ביצועים סביבתיים. כלים אלה מרוכזים על ידי אגף טיפול משולב בתעשיות.

מערכות מזון: למזון שאנו צורכים יש השפעה אדירה על הסביבה לאורך כל שרשרת הייצור והצריכה. ברמה הגלובלית המרת שטחים פתוחים לקרקעות חקלאיות, הינה הגורם העיקרי לבירוא יערות, לפיצול בתי גידול ולאובדן של מגוון ביולוגי. שימוש בחומרי דישון והדברה, הורמונים ואנטיביוטיקה, שוחקים את הקרקע החקלאית ואיכותה, מחלחלים למי התהום ופוגעים במערכות האקולוגיות ובשירותים שהן מעניקות לאדם כגון ספיחת פחמן דו חמצני, הפחתת שיטפונות וסחף קרקע, שירותי האבקה ועוד. תעשיית הבשר והחלב משתמשת ב-83 אחוזים מהאדמות החקלאיות ופולטת 60 אחוזים מגזי החממה של מגזר החקלאות, אך מספקת רק 18 אחוזים מכלל הקלוריות ו-37 אחוזים מהחלבון הנצרך בעולם וגם מגדילה את הסיכוי להתפרצות מחלות זואוונטיות. גם לתהליכי העיבוד, השינוע, האריזה והצריכה של מוצרי המזון השלכות סביבתיות שליליות משמעותיות. ברמה הגלובלית, תעשיית המזון אחראית לכרבע מפליטות גזי החממה. מנגד, שינויי האקלים החזויים יקשו על תהליכי ייצור המזון ויצריכו משאבים נוספים לגידול המזון עבור אוכלוסיית העולם. ההשפעות הסביבתיות השליליות של מערכות המזון אף צפויות להתגבר בעשורים הקרובים כתוצאה מגידול האוכלוסייה וצמיחת מעמד הביניים בכלכלות מתפתחות, שמשנה את הרגלי התזונה. כל אלו גוררים דרישה הולכת ועולה לאספקת מזון, כמו גם שינויים בנורמות הייצור, העיבוד, הצריכה והטיפול בפסולת של מערכות המזון, ומאיימים על יציבות האקלים בעולם, על תפקודן התקין של המערכות האקולוגיות ועל יכולתנו לספק מזון בריא ומקיים בצורה שוויונית לנו ולדורות הבאים

משימות מרכזיות:

הובלת פרויקטים לאומיים:

- גיבוש חזון ואסטרטגיה לאומית ארוכת טווח למערכות מזון מקיימות, בריאות ושוויוניות בישראל.
- הובלת הכנות מדינת ישראל לפסגת המזון העולמית של האו"ם
- תכנית לאומית למערכות מזון מקיימות ומפת דרכים ליישומה.
- קידום דיאטה פלנטרית/ ים תיכונית: הפחתת צריכת מזון מהחי ומזון אולטרה מעובד, צריכת מזון מקומי, עונתי, שרשראות מזון קצרות (עידוד שווקים מקומיים).

5 | רישוי עסקים

חוק רישוי עסקים מסדיר עסקים גדולים ומשמעותיים כבתי זיקוק, תחנות כוח, אתרי הטמנה ותעשיות כימיות, לצד עסקים קטנים ובינוניים כגון מכבסות, רפתות, מוסכים ונגריות. רישיון העסק הוא הכלי החוקי המרכזי, ולעיתים היחיד, באמצעותו מסדיר המשרד מגוון רחב של פעילויות בתחומי התעשייה, הסקטור החקלאי, סקטור הפסולת ועוד. בכל התחומים הללו מוצבים תנאים למניעת אירועי חומרים מסוכנים, מניעת זיהום קרקעות ומים, מניעת זיהום אוויר ועוד.

עסקים בעלי השפעות משמעותיות על הסביבה מוסדרים במחוזות המשרד ואילו עסקים בעלי השפעות מקומיות מוסדרים באמצעות היחידות הסביבתיות ואיגודי הערים, שהם חלק מהשלטון המקומי, המקבלים הסמכה לפעילותם מהשר להגנת הסביבה. האגף אחראי להנחייתם מההיבט

● טיוב הרישוי הסביבתי של מפעלי תעשייה:

האגף ביצע עבודת חקר מעמיקה, בשיתוף גורמים באוצר ומשרד ראש הממשלה, של הליכי הרישוי הסביבתי. עבודה זו העלתה פערים משמעותיים בהליכי הרישוי במשרד.

- **מבחינת התהליך:** בחלק מהתהליכים חסרים לוחות זמנים מחייבים (SLA). ניתן להפחית את הבקשות לשינוי מצד המפעלים, לייעל חלק מהתהליכים ולספק למפוקחים כלים לסייע.
- **מבחינת הדרישות:** ניתן לפשט ולשפר חלק מהדרישות באמצעות קריטריונים לגבי לוחות זמנים ליישום.
- **מבחינת מבנה הרישוי:** ניתן לשפר על ידי איחוד תהליכים והוספת מרכיבים של הנמקה והשגה.

● הצעדים שהוצעו בעקבות הבחינה:

1. **תיקונים בחוקים קיימים** - איחוד תהליכי רישוי ככל הניתן; הארכת תקופת רישוי לשבע שנים עבור היתרי רעלים; ביטול חובת היתר רעלים למפעלים קטנים; מתן ודאות בכך ששינויים במהלך חיי ההיתר יבוצעו רק בנסיבות מיוחדות; העמדת מנגנון השגה.
2. **גיבוש הנחיות ונהלים** - יצירת מנגנון לתיאום דרישות עם רגולטורים משיקים; שקיפות בשיקול הדעת על ידי נימוק הדרישות; קריטריונים לפרישת לוחות הזמנים ליישום; צמצום הצורך בהליכי שינוי היתרים מצד המפעלים; שיפור השירות על ידי התחייבות למועדים ידועים מראש ועמידה בהם (SLA).
3. **Digital One stop shop** - רישוי דיגיטלי מקצה לקצה:
  - א. **תהליכי רישוי דיגיטליים** - הגשת בקשות, ביצוע בקרה וקבלת היתר.
  - ב. **דיווח דיגיטלי** - הגשת כלל הדוחות באופן דיגיטלי.
  - ג. **פורטל עסקי למפעל** - הנגשת מידע, כולל בקרות וסטטוס טיפול. הפחתת מגעים מיותרים, הפחתת מעבר בין גורמים מטפלים; מתן חיווי סטטוס למפעלים בכל עת; שימוש במידע קיים; הפחתת כפילויות; הסרת דיווחים מיותרים.
4. **סגירת פערים בין הרגולציה הישראלית לרגולציה הסביבתית של האיחוד האירופי** - "יישור קו" זה יביא להגברת הוודאות הרגולטורית למפוקחים ולשיפור ביצועים סביבתיים של המפעלים, באמצעות גישור הפערים הקיימים ברגולציה הישראלית ויישום BAT (הטכנולוגיה המיטבית הזמינה) ביחס לכל מרכיבי הסביבה: אוויר, חומ"ס, מים, קרקע, פסולת, התייעלות במשאבים וטיפול במקור.

● שיפור שיתוף הציבור והעלאת השקיפות:

האגף פועל לשיפור הנגשת המידע שבידי המשרד על פליטות ממפעלים, נתוני פיקוח ונתוני מצב הסביבה, וכן ליצירת ערוצי תקשורת עם הציבור ועם בעלי העניין בנושאים שונים. המשרד השיק בשנת 2019 את אפליקציית "אוויר בסביבה" המציגה לציבור מידע אמין בזמן אמת על מצב איכות האוויר.

● הפעלת מרכז להתייעלות במשאבים:

"מרכז וייץ לפיתוח בר קיימא" נבחר להקים ולהפעיל מרכז להתייעלות במשאבים בתעשייה, בתקציב ממשלתי של 51 מיליון שקלים. המרכז ממומן ומופעל במשותף על ידי המשרד להגנת הסביבה, משרד הכלכלה ומשרד האוצר. המרכז יסייע לתעשייה בישראל למנף הזדמנויות להפחתת זיהומים וסיכונים סביבתיים באמצעות התייעלות והפחתה במקור וכך להביא לשיפור בביצועים הסביבתיים והכלכליים כאחד. המרכז פועל באמצעות הפצת ידע ובאמצעות ייעוץ פרטני מסובסד. במהלך שנת 2020 החל ייעוץ פרטני לכ- 100 מפעלים והוחל בהקמת מרכז הידע.

7 | אסבסט ואבק מזיק

אסבסט הוא חומר מסרטן אשר יובא לישראל כחומר גלם למוצרי בנייה בשנים 1952-1997. ישראל נמצאת במקום השני בעולם בתחלואת מזלתיומה (סרטן בקרום הריאה) כתוצאה מחשיפת האוכלוסייה בנפת עכו לפסולת אסבסט שפוזרה ברחבי הגליל המערבי על ידי המפעל "איתנית", ששכן בחוף נהריה וייצר מוצרי אסבסט. סיבי אסבסט גולמיים, המכונים אסבסט פריך, נחשבים למסוכנים ביותר מכיוון שהם משתחררים בקלות לאוויר. **אסבסט פריך** שימש כבידוד תרמי בתעשייה, כבידוד אקוסטי במבני ציבור וכחומר בידוד בכלים צבאיים שונים.

מתערובת של 10% סיבי אסבסט ו-90% מלט יוצרו במפעל כ-100 מיליון מ"ר של מוצרי אסבסט צמנט ועיקרם לוחות גליים ששימשו לגגות. אסבסט צמנט במצב שלם אינו מהווה סיכון, אך התפוררות, שבירה או שריפה משחררים לאוויר סיבים ומהווים סיכון. כיום, ברחבי כל הארץ ובסמיכות גבוהה לאוכלוסייה, קיימים עדיין למעלה מ-85 מיליון מ"ר של אסבסט צמנט כסיכון הולך וגדל.

המשרד הוביל פרויקט ראשון מסוגו לניקוי קרקעות הגליל המערבי מאסבסט. במסגרת זו, פונו בשנים 2011-2016, 130,000 קוב פסולת אסבסט מ-342 אתרים ברחבי הגליל המערבי, בעלות של 327 מיליון שקלים (150 מיליון שקלים מתוכם שולמו על ידי חברת "איתנית" בהתאם לעקרון "המזהם משלם").

משימות מרכזיות:

● **הסרת אסבסט פריך במבני ציבור:** עד היום נמצא אסבסט פריך מותז בתקרות של כ-25 מבני ציבור, בהם מוסדות חינוך, אוניברסיטאות ותיאטראות. בחוק למניעת מפגעי אסבסט ואבק מזיק, התשע"א-2011, נקבעה חובת הסרה של אסבסט פריך עד אוגוסט 2021 אולם במרבית מבני הציבור בישראל לא בוצעו סקרים לאיתורו וקיים סיכון גדול לחשיפת הציבור. בנוסף, עלויות ההסרה גבוהות מאוד. לפיכך, פורסם ברשומות קול קורא לתמיכה בעמותות בהסרת אסבסט פריך בתקציב של 50 מלש"ח. האגף מקדם את הפעלת התמיכה בשבועות הקרובים.

- **ניקוי קרקעות הגליל המערבי מפסולת אסבסט:** בימים אלה האשכול נמצא לקראת סיום גיבוש שלב ב' בפרויקט ניקוי קרקעות הגליל המערבי מאסבסט, בתקציב ראשוני של 25 מיליון שקלים. עיריית נהריה תשמש כחברה מנהלת של פרויקט זה ואנו לקראת חתימת הסכם עימה.
- **ייעול מתן רישיונות והיתרים לאסבסט:** האגף מנפיק רישיונות לכ-380 עוסקים באסבסט והיתרים לכ-3,000 עבודות אסבסט בשנה. במטרה לייעל את התהליך, מקדם האגף תקנות פטור בהיתר לעבודות שאינן מייצרות סיכון לאוכלוסייה.

קרקעות מזהמות: בישראל כיום כ-23,000 מוקדי זיהום קרקעות, בשטח כולל של כ-1,167,579 דונם.

דלקים: משנת 2005 דלפו לקרקע בישראל כ-6,560,000 ליטרים של דלק.

שפכי התעשייה: השפכים המיוצרים כתוצאה מפעילות תעשייתית מכילים מזהמים העלולים להביא לפגיעה במתקני הטיפול במט"שים, כאשר 87% מהקולחין המיוצרים במט"שים משמשים להשקיה חקלאית. 80 מלמ"ק בשנה של שפכי תעשייה מוזרמים למערכת הביוב, לים או נאספים בבריכות אידוי ואגירה. הסיכון מפעילות זו הוא סגירה של עשרות בארות שתייה, סיכון לאדם במגע, חדירת גזים רעילים למבנים, נזק לשמורות טבע וים, חסמים לפיתוח מגורים והתחדשות עירונית (Brown-Fields).

האירוע הסביבתי המשמעותי האחרון בתחום התרחש בשנת 2016 - שפך בריכות רותם אמפרט - 100,000,000 ליטרים של שפכי גבס חומציים שזרמו לנחל אשלים. כתוצאה מכך אירעה פגיעה אקולוגית חמורה כולל תמותה של בעלי חיים וסגירת הנחל למבקרים עד היום.

משימות מרכזיות:

● **שיקום קרקעות המדינה כחלק מהפתרון למשבר הדיור:** האגף מנהל את פרויקט שיקום קרקעות המדינה, לשיקום בסיסי צה"ל, תע"ש ומתחמים אחרים שזוהמו על ידי פעילות המדינה וכעת יש צורך תכנוני לפתח לטובת מגורים ותשתיות. לפרויקט תקציב שנתי של מעל 100 מיליון שקלים הממומן על ידי רמ"י ומשרד הביטחון. השיקום מבוצע על ידי החברה לשירותי איכות סביבה ומנוהל באופן ישיר על ידי האגף. המבנה הניהולי של הפרויקט כולל ועדת היגוי (בהשתתפות משרד הביטחון, אוצר, רמ"י והמשרד) לצורך קבלת ההחלטות, ועדה מקצועית לדיון בנושאים המקצועיים טרם הצגתם לוועדת ההיגוי וחברת בקרה מטעם המשרד המבצעת בקרה ניהולית ומקצועית בשטח על הביצוע. מתחילת הפרוייקט (2016) שוחררו להמשך פיתוח 3,750 דונם.

● **הכנת וקידום "חוק קרקעות מזהמות":** האגף עובד על הכנת חוק, שיטיל את האחריות לשיקום על המזהם, ייצור קרן מימון לאתרים ללא בעלות, יקבע רגולציה לעניין מיגון מבנים מחדירת גזים רעילים ועוד.

● **אסדרת תשתיות דלק וחומרים מסוכנים:** האגף מכין מערך דרישות (כתנאים ברישיון עסק או בהיתר רעלים) להחלפה וחיידוש של תשתיות ישנות והגדרה של דרישות הבנייה, התחזוקה, הבקרה והניטור של תשתיות חומרים מסוכנים בהתאם לסטנדרטים בינלאומיים מחייבים.

● **אסדרת שפכי תעשייה:** מתן דרישות לשיפור הביצועים של המפעלים בטיפול בשפכי התעשייה המוזרמים למט"ש ומשם להשקיה חקלאית. בדיקת מזהמים נוספים כגון: מזהמים אורגניים תעשייתיים רעילים, חומרי הדברה ותרופות.

9 | שפכי תעשייה, דלקים וזיהום קרקעות

ריכוז מדיניות המניעה והטיפול בתשתיות דלק וחומרים מסוכנים, שפכי תעשייה וקרקעות מזהמות המסכנים את בריאות האדם, את מקורות המים ואת הסביבה.

8 | רישוי כימיקלים

לכימיקלים תעשייתיים השפעות מזיקות לאדם ולסביבה ובהם חומרים מסרטנים, מוטגנים ועוד. הציבור בישראל נחשף לכימיקלים אלה מבלי שיש, נכון להיום, רגולציה ופעילות המבקרת את הכימיקלים המותרים בשימושים שונים ופועלת לצמצום הסיכון מהם. במדינות רבות בעולם הוקמו מנגנונים לרישוי כימיקלים והמדינות החברות בארגון ה-OECD התחייבו והקימו מנגנוני בקרה כאלה. ישראל עדיין אינה עומדת בהתחייבותה לארגון משנת 2010 להקים מערך כזה. האגף מרכז את הפעילות להקמת מנגנון רישוי כימיקלים בישראל. המנגנון ירכז מידע ותכונות סיכון מלמעלה מ-20,000 כימיקלים המיוצרים ומיובאים לישראל, יעריך את הסיכונים לאוכלוסייה ולסביבה וינהל אותם באופן שיביא לצמצום השפעתם המזיקה.

משימות מרכזיות:

● **גיבוש מנגנון רישום והערכת כימיקלים תעשייתיים:** האגף מגבש מתווה מקצועי בשיח רחב עם בעלי עניין ליצירת מנגנון שיחייב יצרנים ויבואנים ברישום וברישוי של כימיקלים. כמו כן, יספק המנגנון המלצות ויצוין מגבלות מתאימות למניעת סיכונים בריאותיים, תעסוקתיים, בטיחותיים וסביבתיים.

● **כתיבת חוק רישוי הכימיקלים:** באוקטובר 2020 פורסם תזכיר החוק. החוק יסדיר את חובת הרישום, יתן סמכויות לממונה, יגדיר וועדה מקצועית מייעצת לצורך מתן המלצות לניהול הסיכון מכימיקלים ויקבע כלי פיקוח ואכיפה. בהתאם למחויבות ל-OECD על ישראל להשלים את החקיקה עד מרץ 2022

מסגרת משפטית – חוקים ותקנות

● חוק אוויר נקי (התשס"ח, 2008):

- תקנות אוויר נקי (ערכי איכות אוויר) - עדכון ערכי היעד, הסביבה וההתרעה.
- תקנות אוויר נקי (אגרות) - גביית אגרות עבור הגשת בקשה להיתרי פליטה.
- תקנות אוויר נקי (היתרי פליטה) - הגשת בקשות ואופן מתן היתרי פליטה.
- תקנות אוויר נקי (זיהום אוויר מכלי רכב) - הקובעות תקני פליטה לכלי רכב ומגדירות דרישות לביצוע בדיקות זיהום אוויר תקופתיות בהליך הרישוי השנתי.
- תקנות אוויר נקי (זיהום אוויר מכלי רכב בדרך) - הקובעות את דרישות זיהום האוויר לכלי רכב הנעים בכבישי הארץ ומסדירות הליך בדיקות פתע בצד הדרך.
- תקנות אוויר נקי (מניעת זיהום וריח מתחנות תדלוק) - הקובעות דרישות לצמצום פליטות אדי דלק מתחנות הדלק המנפקות בנזין. כמו כן, התקנות מחייבות ביצוע בדיקות תקופתיות לבדיקת יעילות מערכות מישוב אדים.
- תקנות אוויר נקי (גילוי נתוני זיהום אוויר מרכב מנועי בפרסומת) - הקובעות דירוג לזיהום אוויר מכלי רכב חדשים ומחייבות גילוי נתוני זיהום אוויר וצריכת דלק בפרסומת.

● חוק רישוי עסקים (התשכ"ח, 1968):

- תקנות רישוי עסקים - סילוק פסולת חומרים מסוכנים (תשנ"א, 1990) - התקנות מחייבות כל בעל מפעל לסלק פסולת מסוכנת לאתר הפסולת הרעילה שברמת חובב או למקום אחר לאחר קבלת אישור מנהל המשרד.
- תקנות רישוי עסקים - תחנת מעבר לפסולת (תשנ"ח, 1998).
- תקנות רישוי עסקים - מפעלים מסוכנים (תשנ"ג, 1993).
- תקנות רישוי עסקים - ריכוזי מלחים בשפכים תעשייתיים (תשס"ג, 2003).
- תקנות רישוי עסקים - התקן מד רעש באולם שמחות ובגן אירועים (תשס"ו, 2006).

● חוק חומרים מסוכנים (תשנ"ג, 1993):

- תקנות החומרים המסוכנים (סיווג ופטור, תשנ"ו, 1996) טעון היתר רעלים.
- תקנות החומרים המסוכנים - ייבוא וייצוא פסולת חומרים מסוכנים (תשנ"ד, 1994).
- צווים מכוח חוק פיקוח על מחירי מצרכים ושירותים (תשנ"ו, 1996) - חוק התכנון והבנייה (תשכ"ה, 1965).

● חוק המים (תשי"ט, 1959):

- תקנות המים, מניעת זיהום מים - תחנות דלק (תשנ"ז, 1997).
- תקנות המים, מניעת זיהום מים - קווי דלק (תשס"ו, 2006).

● החוק למניעת מפגעים (תשכ"א, 1961):

- תקנות למניעת מפגעים - מניעת זיהום אוויר ורעש ממחצבה (תשנ"ח, 1998).
- תקנות מניעת מפגעים - שמן משומש (תשנ"ג, 1993).

● חוק שמירת הניקיון (תשמ"ד, 1984):

- ביצוע תוכניות לעידוד גריסת רכב ישן ומזהם; הפעלת מערך החירום המשרדי.

● פקודת התעבורה (תשכ"א, 1961):

- הגדרת רכב נקי והסדרת התנועה לשם צמצום זיהום אוויר. החוק למניעת מפגעי אסבסט ואבק מזיק (תשע"א, 2011).

● חוק הגנת הסביבה:

- פליטות והעברות לסביבה, חובות דיווח ומרשם (התשע"ב, 2012) - החוק קובע חובת דיווח שנתי של המפעלים על פליטות והעברות לסביבה וחובת פרסומו לציבור באתר האינטרנט של המשרד.

● צו סדר הדין הפלילי:

- עבירות קנס - זיהום אוויר מכלי רכב בדרך (תש"ס, 2000).

אשכול שלטון מקומי, חינוך וקהילה

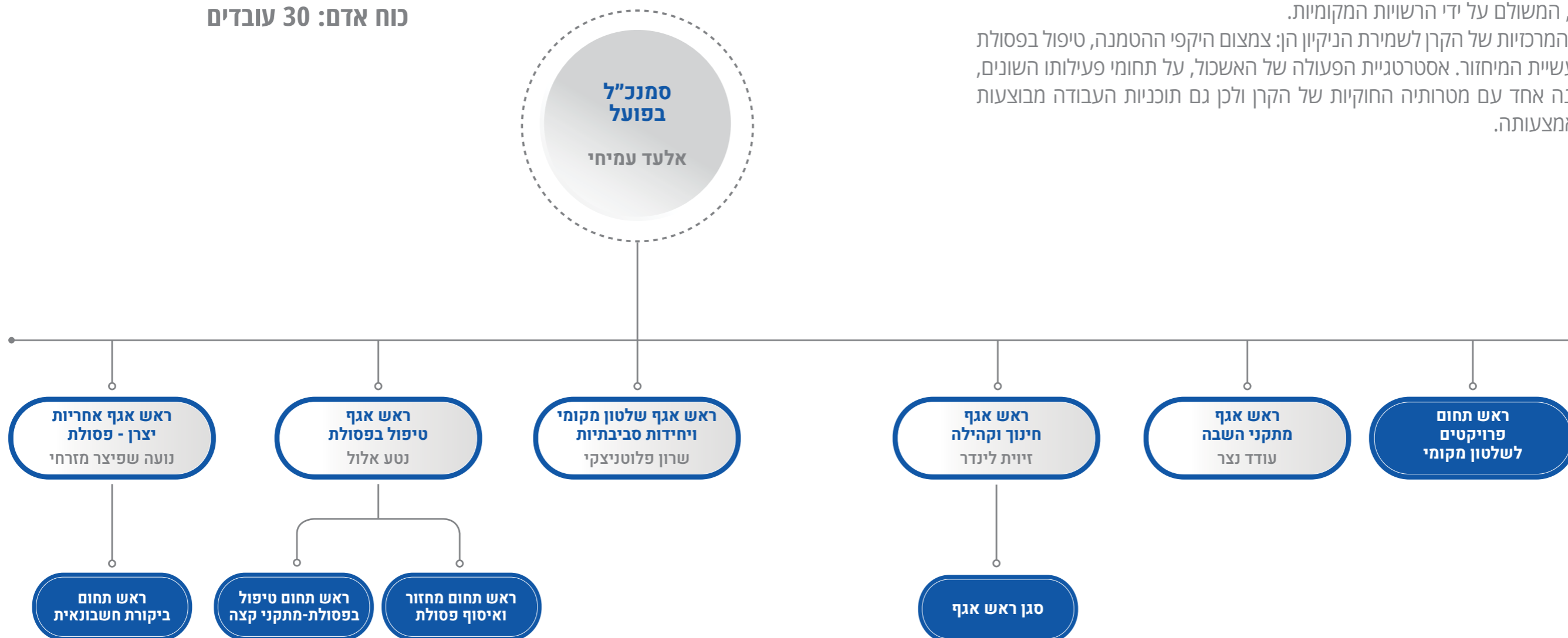
סמנכ"ל בכיר (בפועל): אלעד עמיחי

אשכול שלטון מקומי, חינוך וקהילה עוסק בשלושה תחומים מרכזיים: ניהול הפסולת העירונית, חינוך לערכי סביבה וניהול ממשקי העבודה אל מול השלטון המקומי. תחום העיסוק העיקרי של האשכול הוא ניהול משק הפסולת העירונית בישראל, כולל את ניהול הפסולת ברשויות, יישום חוקי אחריות יצרן מורחבת, קידום אתרי מיון, טיפול וסילוק פסולת ואתרי השבת אנרגיה מפסולת.

מבנה ארגוני

כוח אדם: 30 עובדים

האשכול מרכז את ועדות התמיכות והמכרזים מכוח הקרן לשמירת הניקיון. המחזור השנתי של הקרן עומד על כחצי מיליארד שקלים, והמקור הכספי העיקרי שלה הוא בהיטל ההטמנה, המשולם על ידי הרשויות המקומיות. מטרתיה המרכזיות של הקרן לשמירת הניקיון הן: צמצום היקפי ההטמנה, טיפול בפסולת ועידוד תעשיית המיחזור. אסטרטגיית הפעולה של האשכול, על תחומי פעילותו השונים, עולה בקנה אחד עם מטרתיה החוקיות של הקרן ולכן גם תוכניות העבודה מבוצעות בעיקר באמצעותה.

הנושאים שבטיפול האשכול:

1 | ניהול הפסולת העירונית

הטיפול בפסולת הוא אחד האתגרים הסביבתיים הגדולים ביותר בימינו. בשנת 2020 יוצרו בישראל 5.8 מיליון טון של פסולת עירונית, ומדי שנה מתרחש גידול של 2.6% בכמות הפסולת המיוצרת. בשנת 2030 כמות הפסולת השנתית צפויה להגיע לכ-7.5 מיליון טון. בישראל ניצפת עליה חסרת תקדים בהיקף ייצור הפסולת ביחס למדינות ה-OECD, זאת בשל הגידול הדמוגרפי והעלייה ברמת החיים. כיום, כ-80% מהפסולת העירונית בישראל מוטמנת, זאת על אף שההטמנה נחשבת לחלופת טיפול מיושנת, לא יעילה ואף מסוכנת. **על כן, פועל אשכול שלטון מקומי למניעה במקור של היווצרות פסולת, קידום הפרדה ומיון של פסולת, הגדלת היקפי המיחזור, השבת פסולת לאנרגיה וצמצום הטמנת פסולת.**

משימות מרכזיות:

בשנת 2020 גובשה אסטרטגיה מקיפה ומשמעותית לשינוי אופן הטיפול בפסולת, עד שנת 2030. למדיניות החדשה מספר יעדים מרכזיים:

1. צמצום שיעורי ההטמנה מ-80% ל-20%.
2. עידוד ותמיכה בתעשיית המיחזור והגדלת שיעורי הפסולת הממוחזרת ל-54%.
3. 0% הטמנת פסולת לא מטופלת.
4. 100% תשתית למיון והפרדת הפסולת במקור.

משימות מרכזיות מכוח התוכנית האסטרטגית לשנת 2030:

1. **הטמנת הפרדת פסולת אורגנית במקור** - האשכול מוביל את תהליך ההטמנה הן בקרב הרשויות המקומיות והן בקרב המוסדיים הרלוונטיים. זאת, באמצעות תמיכות, רגולציה תומכת, פיתוח ידע והסברה.
2. **קידום תשתיות למיון ולטיפול בפסולת** - האשכול, יחד עם אגף תכנון, מקדם למול מוסדות התכנון, תכנית לפריסת מתקנים ברמה הארצית. התכנון יעשה בהתאם לצרכים בכל אגן פסולת אזורי שיאופיין.
3. **הקמת מתקני השבת אנרגיה** - בהתאם לאסטרטגיית הפסולת, פסולת שלא ניתן יהיה למחזרה תועבר להשבת אנרגיה. כיום לא קיימים בישראל מתקנים כאלה, והאשכול פועל לקידומם בשני ערוצים:
  - **תכנון סטטוטורי (על ידי המשרד)** - כהיערכות תכנונית להקמת מתקני השבת האנרגיה, המשרד מקדם תוכניות בוועדה לתשתיות לאומית בפריסה ארצית.
  - **תכנון על ידי יזמים פרטיים** - המשרד והחשב הכללי פרסמו קול קורא ליזמים פרטיים המעוניינים לקדם תכנון סטטוטורי נוסף של מתקני השבה. שש ההצעות שייבחרו יוסמכו על ידי הממשלה להגיש תוכניות לות"ל ויחלו הליך סטטוטורי.

בשנת 2021 תהליכים אלה הוקפאו, ועם פרסום אסטרטגיית הפסולת האשכול מעוניין לחדשם.

4. עידוד תעשיית המיחזור - במהלך 2021 נעשתה עבודה לבחינת מסלולי תמיכה אפשריים בתעשיית המיחזור, תוך שיתוף פעולה עם משרד הכלכלה, לעידוד המיחזור כתעשייה ישראלית. בנוסף, מתמקד פרויקט ה-Twinning הנעשה בשיתוף עם האיחוד האירופי, בהסדרת שוק המיחזור בארץ כולל קביעת הגדרות מיחזור, יצירת מדריכים לטכנולוגיה מיטבית ושיפור מנגנון אחריות היצרן.

5. תוכנית לטיפול בפסולת פלסטיק - האשכול עתיד להרחיב את פעולתו להפחתת השימוש בפלסטיק, הגדלת היקפי מיחזור הפלסטיק והרחבת הביקוש לפלסטיק ממוחזר. בימים אלה, האשכול שופט קול קורא לעידוד השימוש בכלים רב פעמיים באמצעות סיוע בהתקנת מדיחים בגני ילדים, בתקציב כולל של 45 מיליון שקלים.

6. מניעת אובדן מזון וצמצום פסולת שמקורה במזון - סך היקף אובדן המזון בישראל לשנת 2019 עומד על 2.5 מיליון טון. כחלק מאסטרטגיית הפסולת עתיד המשרד לגבש תכנית פעולה בנושא זה. לאחרונה אישרה הנהלת קרן הניקיון תקציב בסך 4.25 מיליון ש"ח לטובת פיילוט הצלת מזון במסגרתו תיאסף תוצרת טריה ומבושלת.

חקיקה:

נכון להיום, אין חוק אחד המסדיר את שוק הפסולת בישראל אלא ריבוי של חוקים ותקנות העוסקים בתחומים פרטניים.

● **חוק מסגרת לפסולת:** חוק המסגרת יבוסס על הדירקטיבה האירופית ויסדיר את שוק הפסולת במדינת ישראל. הנוסח לחוק מסגרת זה הוא אחד היעדים המרכזיים של פרויקט ה-Twinning, שנעשה בשיתוף האיחוד האירופי וכולל יועצים בינלאומיים השותפים בבדיקת הפערים בחקיקה הישראלית אל מול הדירקטיבה וניסוח החוק באופן המיטבי.

כשליש מפסולת הבנייה מושלכת בכל שנה לשטחים הפתוחים באופן בלתי חוקי. במצב הנוכחי, פינוי פסולת הבנייה אל האתרים המוסדרים מתבצע במסגרת השוק החופשי, וקיים תמריץ שלילי לכוחות הפועלים בשוק להשליך את הפסולת באופן פיראטי.

● **תיקון לחוק שמירת הניקיון (פסולת בניין):** האשכול והלשכה המשפטית מובילים הצעת חוק שמטרתה למנוע את השלכת פסולת הבניין ברשות הרבים ולהסדיר את הכוחות הפועלים בשוק. הצעת החוק עברה בקריאה ראשונה טרם התפזרות הכנסת, ה-20, ואף נדונה בוועדת הפנים והסביבה לקראת קריאה שנייה ושלישית בנובמבר 2018.

● **תקנות הטיפול בחומר האורגני** - כחלק מהתכנית האסטרטגית, האשכול מקדם הסדרה של השימוש בחומר אורגני שמקורו בפסולת עירונית. התקנות יקבעו את סטנדרט הטיפול בחומר האורגני.

נזקים סביבתיים הנובעים מהפעילות היצרנית במישרין. סמנכ"ל האשכול ואנשי המקצוע משמשים כרגולטור עבור חמישה חוקי אחריות יצרן מורחבת, וכמפקחים על שלושה גופי יישום לחוקים אלה ועל שתי חברות מדווחות שאינן בעלות מעמד על פי חוק. הפעילות המפוקחת מוערכת בכחצי מיליארד שקלים. בתחום זה מתקיימות מספר משימות:

- יישום החקיקה ולקידום חקיקה נוספת.
- בדיקת העמידה ביעדי האיסוף והמיחזור הנדרשים על פי החוק - בחינת הדיווחים המתקבלים מהגופים הרלוונטיים, בדיקת נכונות הדיווחים המתקבלים ממפעלי המיחזור ומתן אישור/אי אישור על עמידה ביעדים אלה.
- מתן רשיונות לפעילות תאגידי המיחזור המוכרים מכוח החוקים הרלוונטיים לפסולת אריות ולפסולת אלקטרונית ופיקוח שוטף על התנהלותם ועל עמידתם בחובותיהם - מדובר בתאגידי הממלאים את חובת היצרנים והיבואנים שהתקשרו עמם, ושקיבלו הכרה לתקופה מוגבלת. החל מהאחד בדצמבר 2016, ניתן לתאגיד "תמיר" רישיון לתקופת הכרה שנייה (חמש שנים) מכוח חוק האריות. תנאי הרישיון הבטיחו פריסת תשתית לפסולת אריות ל-1.6 מיליון משקי בית עד סוף שנת 2020. בימים אלה האשכול פועל למתן רישיון לתקופת הכרה שלישית, מדצמבר 2021 עד נובמבר 2026. מכוח חוק פסולת אלקטרונית ניתן רישיון לפעילות לתאגיד "אקומיוניטי" ולתאגיד "מאי", החל מה-13 בינואר 2019 לחמש שנים. לפי תנאי הרישיון מחויבים התאגידי לממן פריסת תשתית לכלל מדינת ישראל תוך ארבע שנים.
- אכיפה מנהלית על יצרנים ויבואנים, רשויות מקומיות מפעלי מיחזור, גופים מוכרים, קמעונאים גדולים ועוד.
- כתיבה וקידום מדיניות ונוהלי עבודה מכוח חוקי אחריות היצרן, לכלל השחקנים הרלוונטיים.
- הגשת דיווחים שנתיים לכנסת מכוח החוקים המחייבים זאת.

2 | ניהול ממשקי העבודה מול השלטון המקומי

האשכול אחראי לניהול ממשקי העבודה של המשרד עם השלטון המקומי, קידום הידע והטמעת תחומי הגנת הסביבה והקיימות ברמה המקומית.

משימות מרכזיות:

1. קידום ותמיכה במערכי טיפול פסולת אזוריים: מערך טיפול אזורי בפסולת, הכולל מספר רשויות יחדיו, מייצר יתרון משמעותי למשק הפסולת. בנוסף, מהלך זה כולל שיפור והתייעלות של מערכי הטיפול בפסולת הן עבור הרשויות המקומיות ותושביהן והן עבור הסביבה. החל משנת 2016, המשרד תמך ברשויות מקומיות בפריפריה, באמצעות שני קולות קוראים ותיקון

• **תיקון חוק הפיקודן על מיכלי משקה -** התיקון עתיד להעלות את יעדי המחזור ולהגדיל את יכולת הפיקוח והבקרה על שרשרת הערך של הפסולת ועל דמי הפיקודן.

• **תיקון חוק השקיות -** נוסח תזכיר חוק על ידי האשכול והלשכה המשפטית. התיקון עתיד לאסור על מסירה בחינם של שקיות נשיאה.

תמריצים כלכליים:

1. תמיכות:

תמיכה במתקני מיון של פסולת עירונית - במחצית שנת 2018 פורסמו שני קולות קוראים, בהיקף כולל של 540 מיליון שקלים, לתמיכה בהקמת מתקני מיון חדשים, להפעלתם ולשדרוגם של המתקנים הקיימים. מתקני המיון מסייעים לצמצום כמות הפסולת המוטמנת: לאחר המיון כל הפסולת הניתנת למיחזור מועברת למפעלי מיחזור, ושארית המיון בלבד מועברת להטמנה או למתקן השבה (לכשיוקמו מתקנים אלו). הקולות הקוראים פתוחים להגשות עד סוף שנת 2021 ויש כוונה להאריכם.

תמיכה במתקני טיפול בפסולת אורגנית - תמיכה זו תתבצע באמצעות קול קורא עבור הקמת ושדרוג מתקנים לטיפול ברכיב האורגני של הפסולת העירונית, ואף בתפעולם. לצורך תמיכה זו אושר תקציב של 250 מיליון שקלים לשלוש שנים.

תמיכה בפיילוטס - לבחינת אספקטים במערכת pay as you throw ככלי וולונטרי לשימוש ברשויות מקומיות.

2. פיקוח על המחירים - המפקחת על המחירים המשרדית, יחד עם האשכול, פועלים להקשחת רמת הפיקוח הקיימת על מטמנות לפסולת מעורבת. זאת, במטרה למנוע העברת כספים עודפים מרשויות מקומיות למטמנות עבור שירותי ההטמנה. בימים אלה נערכת בחינה של מידת התחרותיות של מקטע תחנות המעבר לפסולת מעורבת. זאת, לצורך גיבוש המלצות המשרד לוועדת הפיקוח.

פסולת בנייה:

1. תמיכה באתרי מיון וטיפול בפסולת בניין - תמיכה זו מבוצעת באמצעות קול קורא למטרת שדרוג אתרי פסולת בניין קיימים והקמת אתרים חדשים. סך הסכום המוערך לתמיכה הוא 100 מיליון שקלים לשנתיים.

2. עידוד השימוש בחומרים ממוחזרים - מאחר ואין ביקושים יציבים לתוצרי החומר הממוחזר, והדבר משליך על כדאיות תהליכי המיחזור, האשכול ניסח החלטת ממשלה הקוראת לחיוב השימוש בחומרים ממוחזרים בקרב החברות הממשלתיות והעירוניות (רכש ציבורי ירוק). בנוסף, האשכול מקדם תקינה תומכת לשימושים מתקדמים בעולם הסלילה והבנייה.

יישום חקיקה:

רגולציה של חוקי אחריות יצרן מורחבת לטיפול בפסולת: פיקוח ויישום חוקים, המרחיבים את אחריות היצרנים על נזקים מאוחרים שנבעו מהשימוש במוצריהם. רגולציה זו מבחינה בין

● **תהליכי הסמכה למוסדות חינוך ירוקים:** תהליך משותף של המשרד להגנת הסביבה ושל משרד החינוך שמטרתו לעודד את תחושת הזיקה, המחויבות והקשר לסביבה אצל המשתתפים בפרויקט. תהליך זה נעשה כדי לתרום לשיפור האווירה במוסד החינוכי ולהטמיע עקרונות של אורח חיים מקיים באמצעות עידוד והסמכה של מוסדות חינוך ירוקים. בשנת 2021 פעל האשכול לקדם ולתת ליווי מקצועי לתהליכי הסמכה בכ-400 גני ילדים ירוקים, ב-100 בתי ספר ירוקים ואל מול כלל תנועות הנוער בישראל.

● **התוכנית המשולבת לחינוך לקיימות:** התוכנית המשותפת למשרד להגנת הסביבה ולמשרד החינוך כוללת כ-125 השתלמויות בקיימות בשנה למורים ולגננות.

● **שיפור הניקיון במרחב הציבורי:** האשכול אישר בקרן לשמירת הניקיון 50 מלש"ח לצורך הובלת שינוי תרבותי אשר יוביל ללקיחת אחריות אישית על מניעת הלכלוך במרחב הציבורי. לקידום הנושא פורסם קול קורא ראשוני לרשויות מקומיות, להכנת תכניות מבוססות נתונים לקידום הניקיון. בקול הקורא זכו כ-100 רשויות מקומיות. בנוסף, האשכול תומך בשנים האחרונות בטיפוח סביבתי של חצרות בתים משותפים בפריפריה החברתית בישראל, בפרויקט ייחודי מסוגו הדוגל בהעברת האחריות לתושבים.

● **פיתוח יחידות תוכן דיגיטליות חינוכיות העוסקות בתכנים סביבתיים:** האשכול מוביל את פיתוחן של יחידות תוכן דיגיטליות שיאפשרו למורים ללמד נושאים סביבתיים באופן אינטראקטיבי, מהנה ומוחשי. תקציב יחידות תוכן דיגיטליות אלו הוא 2 מיליון שקלים.

החלטת ממשלה בהיקף כולל של 350 מיליון שקלים עבור האשכולות - גליל מזרחי, גליל מערבי, בית הכרם, נגב מזרחי, נגב מערבי, גליל ועמקים וכנרת ועמקים. התמיכה ניתנה עבור הקמת תשתיות לאיסוף פסולת ועידוד. המיחזור נכון לינואר 2020, אשכולות אלו מאגדים 89 רשויות, שהן חלק ממערך אזורי לטיפול בפסולת ונהנות מאיסוף ופינוי פסולת ברמת האשכול.

בימים אלו מקדם האשכול קול קורא נוסף להקמת והרחבת משקי פסולת אזוריים, לסיוע באיסוף, פינוי וטיפול בפסולת למיחזור והפחתת כמות הפסולת המועברת להטמנה. בנוסף, יאפשר הקול הקורא מתן תמיכות באשכולות אלו לשם הסדרת הטיפול בפסולת בניין. לאחר קול קורא זה, הרוב המוחלט של הארץ יקבל מענה.

2. **קידום מערך היחידות הסביבתיות ואיגודי הערים בישראל:** 80% מהרשויות בישראל מפעילות או שייכות ליחידה סביבתית או לאיגוד ערים לאיכות סביבה, המרכזים את הפעילות הסביבתית ברשות במגוון תחומים. קידום המערך ואיגודי הערים מתבצע במקביל באמצעות:

- תמיכה במערך היחידות הסביבתיות ואיגודי הערים בישראל - אשכול שלטון מקומי מסייע במימון הפעילות הסביבתית ברשויות המקומיות באמצעות הפעלת קול קורא תלת-שנתי לתמיכה ביחידות. בתחילת 2021 פורסם קול קורא ליחידות בתקציב של 100 מיליון שקלים. בשונה מהאופן שבו נתמכו היחידות עד כה, הקול הקורא מתקצב את תפוקות היחידות.
- חיזוק המקצועיות של היחידות הסביבתיות.
- קביעת מדיניות התקצוב, ההפעלה והבקרה על היחידות הסביבתיות ואיגודי הערים בישראל.

3 | חינוך וקהילה

נושא החינוך והקהילה מטופל בקהלים מגוונים - במערכת החינוך הפורמלית (בכל הגילאים, מהחינוך הקדם-יסודי ועד המוסדות להשכלה גבוהה), במערכת החינוך הבלתי פורמלית (תנועות נוער) ובקהילה הבוגרת (ציבור רחב, עובדי רשויות מקומיות ומגזר שלישי). מטרת הפעילות בתחום זה היא להטמיע את המסרים העיקריים הנובעים מיעדי המשרד, בהתבסס על עקרונות הקיימות והובלת שינוי באורח החיים של היחידים והחברה בישראל.

משימות מרכזיות:

● **תמיכה ברשויות המקומיות בפעולות לקידום והטמעת תחום הקיימות:** בשנת 2018, הפיץ האשכול קול קורא המציע תמיכה כספית ברשויות מקומיות המעוניינות לבצע פעולות חינוכיות רחבות היקף בנושאי סביבה למשך שלוש שנים. בעקבות משבר הקורונה, הוארך הקול הקורא עד תום שנת הלימודים תשפ"ג, דצמבר 2023. למימוש הקול הקורא ייעד המשרד כ-50 מיליון שקלים וזכו בסכום זה למעלה מ-239 רשויות מקומיות. זוהי עלייה ניכרת, הן בסכום התמיכה והן בכמות הבקשות, בהשוואה לשנים קודמות. פרויקט זה הוא בעל היקף רחב ביותר וכולל את הטמעת הערכים הסביבתיים בכ-2,000 בתי ספר יסודיים ועל יסודיים, ביותר מ-5,000 גני ילדים וב-700 קבוצות פעילים עבור מיוזמים לטובת הקהילה. בהתאם לצפי, כ-330,000 תלמידי גנים ובתי ספר וכ-200,000 תושבים נחשפו לתכני הפרויקט.

מסגרת משפטית - חוקים ותקנות

- **חוק שמירת הניקיון (תשמ"ד, 1984)** - מכוח חוק שמירת הניקיון הוקמה הקרן לשמירת הניקיון ונקבעו בו מטרותיה.
- **היטל ההטמנה** - במסגרת תיקון מס' 9 לחוק, נקבע בשנת 2007 הסדר היטל ההטמנה. מטרת היטל היא לכלול במחיר הטמנת הפסולת גם את העלויות הסביבתיות החיצוניות הנוצרות בשל הטמנת הפסולת. הטלת היטל נועדה לעודד את השימוש בשיטות טיפול חלופיות בפסולת, שפגיעתן בסביבה פחותה מזו של ההטמנה.
- **חוק איסוף ופינוי פסולת למיחזור (תשנ"ג, 1993)** - חוק זה מקנה לרשויות המקומיות סמכות לקבוע הסדרי הפרדת פסולת למיחזור ברשותן, וכן סמכויות לשר לקבוע הוראות בעניין הסדרים אלו. ב-1998 תוקנו תקנות מכוח חוק זה, הקובעות כי על רשויות מקומיות לפעול להפחתת הפסולת המיוצרת בתחומן והמועברת להטמנה. חובת הדיווח מוטלת על הרשויות.
- **חוק הפיקדון על מכלי משקה** (התשנ"ט, 1999)
- **החוק לסילוק ולמיחזור צמיגים** (התשס"ז, 2007)
- **החוק להסדרת הטיפול באריוזות** (התשע"א, 2011)
- **החוק לטיפול סביבתי בציד חשמלי ואלקטרוני ובסוללות**
- **החוק לצמצום השימוש בשקיות נשיאה חד פעמיות**

אשכול משאבי טבע

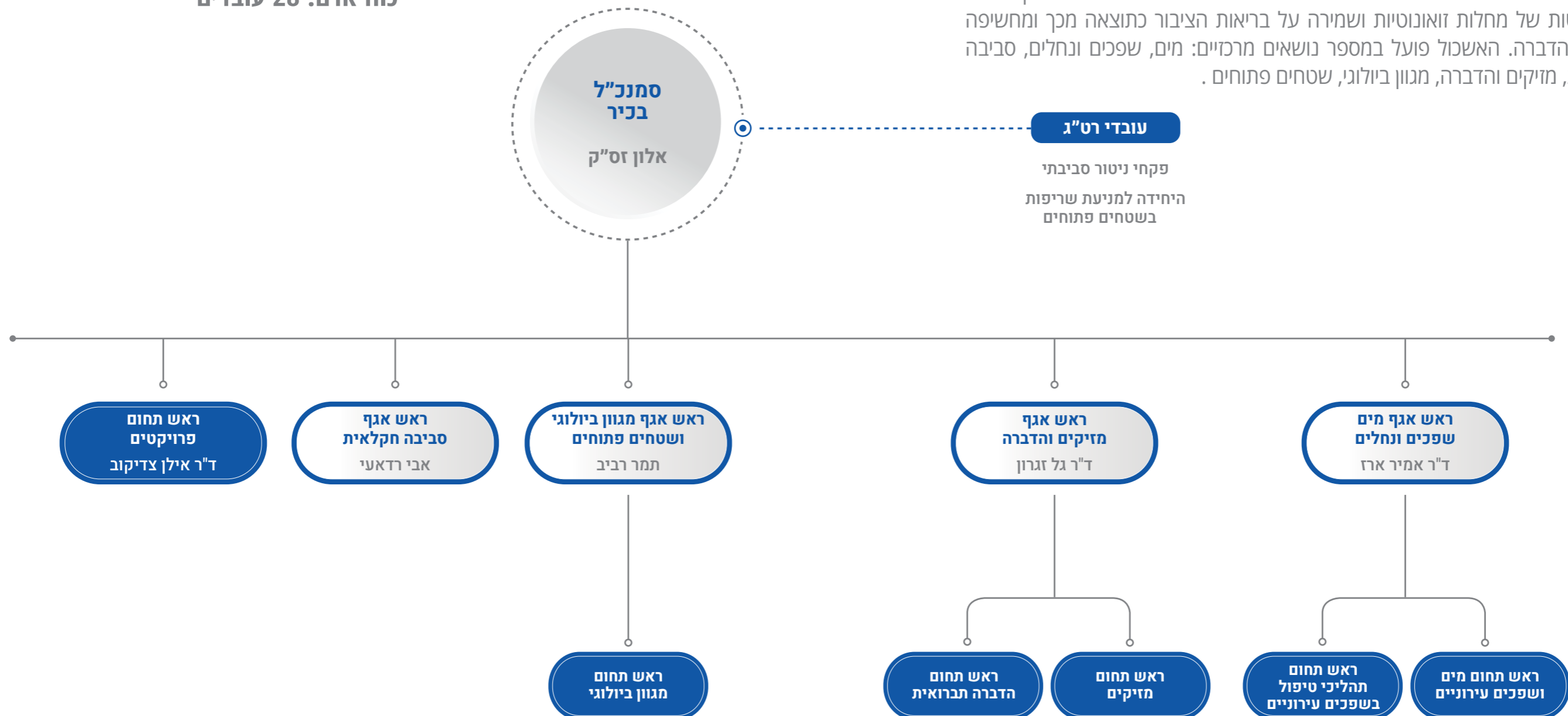
סמנכ"ל בכיר: אלון זס"ק

עבודת האשכול מתמקדת במניעת זיהום מקורות מים, מניעת מפגעים לאדם ממזיקים תברואיים, מחומרי הדברה וממינים פולשים וכמו כן היערכות לשינויי אקלים. מניעת זיהום של מים וסביבה משפכים עירוניים; הפחתה של שריפות בשטחים הפתוחים ומניעת זיהומים ומפגעים מפעילות חקלאית; הפחתת החשיפה לחומרי הדברה (לחקלאות ולתברואה) ובכלל זה רישוי מדברים, רישוי חומרי הדברה ועידוד שימוש מושכל בחומרי הדברה; שמירה על השטחים הפתוחים בישראל; שמירה על המגוון הביולוגי של ישראל; היערכות ישראל לשינויי אקלים, ובין השאר שיקום הנחלים בישראל והנגשתם לרווחת הציבור. במסגרת תפיסת הגנת הסביבה בנושא משאבי הטבע, מרכז האשכול את הנושא של זיהום חוצה גבולות, בשנה האחרונה הוקצו 50 מיליון שקלים למטרה זו, כאשר 20 מיליון שקלים מתוכם נוצלו לטובת תוכנית סיוע לרשויות המקומיות בהפחתת מפגעי לישמניאזיס.

מבנה ארגוני

כוח אדם: 28 עובדים

אשכול משאבי טבע מופקד על היערכות לשינויי אקלים ותכלול פעולות הממשלה בנושא לרבות ניהול המנהלת הבינמשרדית להיערכות לשינויי אקלים. בנוסף האשכול אמון על שמירת מערכות אקולוגיות מתפקדות ובריאות לתועלת בני האדם והטבע, צמצום ההשפעות הסביבתיות של פעילות האדם על משאבי הטבע ובריאות האדם וכן מניעת התפשטות של מחלות זואוונטיות ושמירה על בריאות הציבור כתוצאה מכך ומחשיפה לחומרי הדברה. האשכול פועל במספר נושאים מרכזיים: מים, שפכים ונחלים, סביבה חקלאית, מזיקים והדברה, מגוון ביולוגי, שטחים פתוחים.

הנושאים שבטיפול האשכול:

1 | סביבה חקלאית

האשכול אחראי על צמצום הנזק וההשפעות הסביבתיות (מים, קרקע ואוויר, חי וצומח) כתוצאה מפעילות המגזר החקלאי. בנושא זה ניתן דגש להעלאת איכות הסביבה החקלאית, עידוד חקלאות מתקדמת ויצירה של סביבה חקלאית בת-קיימא. האשכול מקיים פעילות נרחבת בסוגיות הנוגעות בקו התפר שבין מגורים לבין שטחים חקלאיים – ספי ריח כתוצאה מיישום זבל בשדות, ריסוסים חקלאיים, שריפות בשטחים חקלאיים ועוד. האגף מקדם חקיקה מתקדמת בתחום שתאפשר מניעת מפגעים סביבתיים ובריאותיים כתוצאה מהפעילות החקלאית וכן אסדרה כוללת של הטיפול בפסולת החקלאית.

משימות מרכזיות:

● יישום תוכנית למניעת שריפות פסולת בשטחים פתוחים:

בשנים האחרונות התגברה באופן משמעותי תופעת שריפת פסולת חקלאית בשטחים פתוחים, הגורמת למפגעים קשים של זיהום אוויר וריח. שריפות של פסולת חקלאית מסוגים נוספים מתרחשות בכל רחבי הארץ, והן נובעות מהיעדר הסדרה למניעת התופעה במגזר החקלאי. בהובלת האשכול גובשו תקנות אוויר נקי למניעת זיהום אוויר משריפת פסולת חקלאית. התקנות המוצעות נועדו לקבוע אמצעים למניעה של שריפות פסולת חקלאית משני סוגים עיקריים – פסולת גזם ופסולת פלסטיק – הנוצרים אגב פעילות חקלאית. התקנות מהוות חלק מהפעלה והובלת התוכנית המשרדית למניעת מפגעים כתוצאה מהשלכת פסולת פיראטית ושריפתה בשטחים הפתוחים. במסגרת זו, האשכול אחראי על יחידה ייעודית של 14 פקחים ברשות הטבע והגנים. תפקיד היחידה הוא לסייע למשרד בנושא הפיקוח והאופרציה הנלווית לכך מול מחוזות המשרד וגורמים נוספים. פעילותה של היחידה למניעת השלכת פסולת ושריפתה בשטחים הפתוחים הביאה להפחתה משמעותית של מטרדי פסולת במקומות אלה ושינוי התנהגותי במגזר החקלאי. עם זאת, יש להמשיך בפעילות היחידה ולהשלים את האסדרה הרגולטורית הנלווית על מנת להשלים את המהלך ולצמצם משמעותית את המפגע הסביבתי המשמעותי לאורך זמן. תכניות אזוריות לטיפול בפסולת חקלאית: האשכול מקדם הכנה ויישום של תכניות אזוריות לטיפול בפסולת החקלאית וזאת באמצעות האשכולות ואיגודי הערים לאיכות סביבה. במסגרת זו נעשה מיפוי של הפסולת החקלאית ולאחר מכן מתן פתרונות אזוריים שיאפשרו את הפיכת הפסולת החקלאית למשאב.

● הדברה חקלאית:

הפעילות נעשית בשני מישורים - פיקוח על ריסוסים חקלאיים וחברות בוועדה לרישוי חומרי הדברה חקלאיים וחומרים לשימוש וטרינרי. תחום הפיקוח על הריסוס החקלאי נותן מענה רציף לפניות ציבור הקשורות בריסוסים חקלאיים על ידי פקחים בשטח, וכן על ידי רגולציה וקביעת מדיניות ליישום חומרי הדברה סמוך למגורים. העבודה בוועדות רישוי ורישום חומרי הדברה חקלאיים ווטרינריים כוללת מתן חוות דעת מקצועית על המשמעות הסביבתית של שימוש בחומרי

הדברה כימיים בשטחים חקלאיים. במסגרת זו נערכים גם דיוני ריוויזיה על חומרי הדברה פעילים שהוצאו משימוש באירופה על ידי ארגון הבריאות של האו"ם. בנוסף, מתוכננת תכנית כוללת להפחתת החשיפה של הציבור הרחב לחומרי הדברה וכן הוצאה של חומרי הדברה המזיקים לאדם ולסביבה.

● מניעת זיהום הסביבה מבתי גידול לבעלי חיים:

האשכול מתווה מדיניות ברורה וקובע סטנדרט סביבתי גבוה לבתי הגידול החקלאיים. מדיניות זו מיושמת בין השאר על ידי יצירת מסגרת תנאים אחידה לכלל בתי הגידול, ביניהם רפתות, לולים וחזיריות, במטרה למנוע זיהום סביבתי הנובע מפעילותם כמו שפכי רפתות, ריחות ועוד. כמו כן, האשכול פועל למציאת פתרונות טכנולוגיים לטיפול בתוצרי לוואי חקלאיים ולבצע בהם שימוש מועיל כקומפוסט, השבה לאנרגיה ועוד.

2 | מגוון ביולוגי ושטחים פתוחים

משימות מרכזיות:

● שמירה על המגוון הביולוגי בישראל:

טיפול בנושא זה נעשה באמצעות קידום תוכנית אסטרטגית לשמירה על המגוון הביולוגי, פרויקט הערכת שירותי המערכות האקולוגיות ורווחת האדם, הטמעת שיקולי מגוון ביולוגי בהליכי תכנון ובפעילות של גופים עסקיים, קידום רגולציה בנושא מינים פולשים. כמו כן יישום אמנות בינלאומיות בנושאי טבע ומגוון ביולוגי והנגשת מידע בנושא מגוון ביולוגי (דוח מצב הטבע בישראל). למעשה, קידום הטבע העירוני בישראל הוא חלק ממדיניות של תכנון מקיים, המשלב את צורכי הפיתוח תוך שמירה על בריאותם ואיכות חייהם של התושבים והמגוון הביולוגי.

● שמירה על השטחים הפתוחים:

הטמעת שיקולים סביבתיים בתכנון השטחים הפתוחים במוסדות התכנון ובמועצת מקרקעי ישראל, בקרה סביבתית אחר ניצול משאבי טבע, הכנת סקרי טבע ונוף, קידום פרויקטים סביבתיים בשטחים הפתוחים וטיפול במינים פולשים.

3 | היערכות ישראל לשינויי אקלים

ריכוז עבודת המנהלת להיערכות מדינת ישראל לשינויי אקלים וועדות המשנה שהוקמו מטעמה. פעולות אלה נעשו במסגרת יישום החלטת ממשלה מס' 4079, מיום 9.7.2018 - היערכות ישראל להסתגלות לשינויי אקלים: יישום ההמלצות לממשלה לאסטרטגיה ותוכנית פעולה לאומית. סמנכ"ל בכיר למשאבי טבע משמש כיו"ר המנהלת, הכוללת 33 חברים (נציגי משרדי ממשלה וגופים) ומופקדת על תיאום בין-משרדי ומעקב אחר ביצוע האסטרטגיה הלאומית ויישום תוכניות ההיערכות של הגופים השונים. בהחלטת הממשלה מפורטים עיקרי תוכניות הפעולה הלאומיות שיש לבחון, וכן נכללים נושאים עיקריים והמלצות ליישום בתחומים כגון: מים, אנרגיה, חירום, מגוון ביולוגי, בריאות ועוד. דוח ראשון של המנהלת להיערכות לשינויי אקלים מוגש לממשלה ויש לפעול ליישום המלצות המנהלת לרבות הקצאת משאבים כבר בתקציב הבא. במסגרת פעילות המנהלת זוהו 4 המגמות

- רישוי המדבירים בישראל והכשרתם המקצועית, לרבות עריכת בחינות עיוניות ומעשיות, ימי עיון והשתלמויות, ופיקוח על ביצועם. כל זאת לצורך הסדרת העיסוק בהדברה לפי חוק הסדרת העיסוק בהדברה תברואית, שהאשכול ממונה על יישומו.

6 | פרויקטים נוספים

- קידום פתרונות לפסולת גזם כביומסה לאנרגיה וקידום פתרונות לבעיית המפחמות.
- טיוב רגולציה: קידום הפיתוח של מערכת ממוחשבת בין-משרדית לקליטה ממוחשבת ועיבוד של דיווחי מט"שים, נחלים ומאגרים.

מסגרת משפטית - חוקים ותקנות

החלטות ממשלה בטיפול האשכול בתוכנית העבודה

- **היערכות ישראל להסתגלות לשינויי אקלים** - כוללת מנהלת ארצית בהובלת המשרד. החלטה מס' 4079 מיום 29.7.2018.
- **הכנת תוכנית דיור אסטרטגית לסביבה טבעית בריאה** - במסגרת החלטת הממשלה להכנת תוכנית דיור אסטרטגית לשנת 2040 (מס' 2457) מיום 2.3.2017, שנועדה לתת מענה לשמירה על המגוון הביולוגי לאור תכנון 2.6 מיליון יחידות דיור של תוכנית הדיור.
- **תוכנית פעולה לאומית לבריאות וסביבה** - הטמעת שיקולי מגוון ביולוגי בתוכנית של משרד הבריאות ומשרד הגנת הסביבה. החלטה מס' 1287 מיום 20.3.2016.
- **תוכנית סיוע לרשויות המקומיות בהפחתת מפגעי לישמניאזיס ("שושנת ירחיו")** - החלטה מס' 1973, מיום 27.9.2016.
- **תוכנית לחיזוק החוסן האזרחי בשדרות וביישובי עוטף רצועת עזה (לשנים 2019-2020)** - החלטה מס' 4328 מיום 2.12.2008 המנחה את המשרד לסייע בתחום הטיפול בפסולת חקלאית.
- **פיתוח פארק נחל באר שבע (2009)** - החלטה מס' 794 ו-4190.
- **קידום הקמת פארק איילון** - פארק אריאל שרון (2009) - החלטה מס' 4466; והמשך תקצוב חברת פארק אריאל שרון (איילון) בע"מ - 2011. החלטה מס' 3055.

העיקריות שיש להיערך אליהן בשינוי האקלים: חם יותר, יבש יותר, קיצוני יותר, גבוה יותר וכן מתחזקת התפיסה שהשלטון המקומי הוא המפתח להיערכות נכונה של ישראל בתחום. לשם כך, הוכן מדריך להיערכות לשינוי אקלים בשלטון המקומי וכבר כעת מעל 15 רשויות נמצאות בהליך של הכנת תכנית עפ"י המדריך ובסיוע ממשלתי.

4 | מים, שפכים ונחלים

אגף זה עוסק בשפכים והפיכתם למי קולחים, שהם משאב מים עיקרי בחקלאות, ובשיקום הנחלים בישראל. פעילות האשכול למניעת זיהום משאבי מים (עיליים ותחתיים) כוללת בקרה ופיקוח על מערכות הולכת השפכים ועל איכות הקולחים המיוצרת במתקני טיהור השפכים. הפעילות כוללת: מניעת זיהום מקורות מים; שיקום נחלים לרבות הנגשתם לציבור הרחב; טיפול במינים פולשים בבתי גידול לחים; קידום טיפול הולם בשפכים עירוניים; מניעת זיהום נחלים; קידום טכנולוגיות טיפול בשפכים; קביעת מדיניות סביבתית לטיפול בשפכים; שותפות בקביעת מדיניות משק המים; קידום והטמעת חקיקה למניעת זיהום מקורות מים. כמו כן, האשכול מטפל בנושא הבוצה הנוצרת ממתקני הטיפול בשפכים, לרבות בקרה על סילוק ושימוש בבוצות מט"שים, אסדרת הנושא וכן קידום פתרונות (מתקנים) לטיפול בבוצת מט"שים. בימים אלה מתבצעת עבודה מקיפה להכנת תכנית לאומית לשיקום נחלי ישראל.

5 | מזיקים והדברה

משימות מרכזיות:

1. פיקוח להפחתת מפגעי מזיקים (תברואיים) הפוגעים באדם וברכוש.
2. רישוי ופיקוח למניעת פגיעה באדם והסביבה מתכשירי הדברה תברואיים.
3. רישוי ופיקוח על מדבירים תברואיים ואסדרת התחום.

האשכול מפקח על הרשויות המקומיות ומנחה אותן מקצועית בכל הנוגע להפחתת מפגעי מזיקים לאדם (כגון: יתושים, זבובים, מכרסמים, צרעות ופרעושים). בנוסף, האשכול מפקח על העוסקים ביישום תכשירי הדברה תברואיים ומעודד אותם להשתמש בפעולות הדברה ידידותיות לסביבה.

לצורך הבקרה על מפגעים מחומרי הדברה, האשכול ממונה על:

- רישוי ורישום של תכשירי הדברה תברואיים ופיקוח על בקרת הייבוא, הייצור והשימוש בחומרי הדברה.

אמנות והסכמים בינלאומיים שמדינת ישראל חתומה עליהם הנמצאים בפיקוח אשכול משאבי טבע:

- אמנת המגוון הביולוגי (Convention on Biodiversity) (CBD)
- אמנת Ramsar (שימור בתי גדול לחים וביצות)
- אמנת CMS (שימור חיות בר נודדות)
- אמנת CITES (סחר בינלאומי בחיות בר וצמחיית בר בסכנה)
- אמנת IWC (אסדרת ציד לווייתנים)
- אמנת UNCCD (המלחמה במדבור)
- אמנה בינלאומית לזכויות המטפחים, UPOV (הגנה על זני צמחים חדשים)
- אמנת רוטרדם (שימוש בחומרי הדברה וחומרים מסוכנים)
- אמנת שינוי האקלים, UNFCCC

האשכול פועל על פי מגוון חוקים ותקנות וביניהם:

- **חוק הסדרת העיסוק בהדברה תברואית (התשע"ו, 2016):** תקנות הפחתה בעיצום כספי, תקנות בקשה לרישיון מדבירים, צו היתר מיוחד.
- **חוק המים ותקנותיו (התשי"ט, 1959):**
  - תקנות בריאות העם - תקני איכות מי קולחין וכללים לטיהור שפכים (התשי"ע, 2010).
  - תקנות המים - מניעת זיהום מים, שימוש בבוצה וסילוקה (התשס"ד, 2004).
  - תקנות המים - מניעת זיהום מים, מערכת להולכת שפכים (התשע"ב, 2011).
  - תקנות המים - מניעת זיהום מים, בורות ספיגה ובורות רקב (התשנ"ב, 1992).
  - תקנות המים - מניעת זיהום מים, בריכות אידוי ואגירה (התשנ"ז, 1977).
  - תקנות המים - מניעת זיהום מים, ריסוס בקרבת מקורות מים (התשנ"א, 1991).
- **חוק רשויות נחלים ומעיינות (התשכ"ה, 1965):**
  - צו רשויות נחלים ומעיינות - הטלת תפקידי רשות נחל על רשויות ניקוז (התשס"ג, 2003).
  - חוק תאגידי מים וביוב (התשס"א, 2001).
  - חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה (התשנ"ח, 1998).
  - חוק שמירת הניקיון (התשמ"ד, 1984).
  - פקודת בריאות העם - 1940.
  - החוק למניעת מפגעים (התשכ"א, 1961) תיקון התשנ"ז, 1997.
  - חוק אוויר נקי (התשס"ח, 2008).
  - תקנות הרוקחים - הגבלת פיזור רעלים וכימיקלים מזיקים מכלי טיס (התשל"ט, 1979).
  - תקנות החומרים המסוכנים - שימוש בתכשירים ליד מבנים (התשס"א, 2005).
  - תקנות החומרים המסוכנים - רישום תכשירים להדברת מזיקים לאדם (התשנ"ד, 1994).
- **חוק רישוי עסקים (התשכ"ח, 1968) וצו רישוי עסקים:**
  - תקנות רישוי עסקים, סילוק פסולת חומרים מסוכנים (התשנ"א, 1990) - סילוק חומרי הדברה בחקלאות.
  - תקנות מחלות בעלי חיים (פסדים) (התשמ"א, 1981).

אשכול פיקוח ואכיפה

סמנכ"ל בכיר: יצחק בן דוד (בנדה)

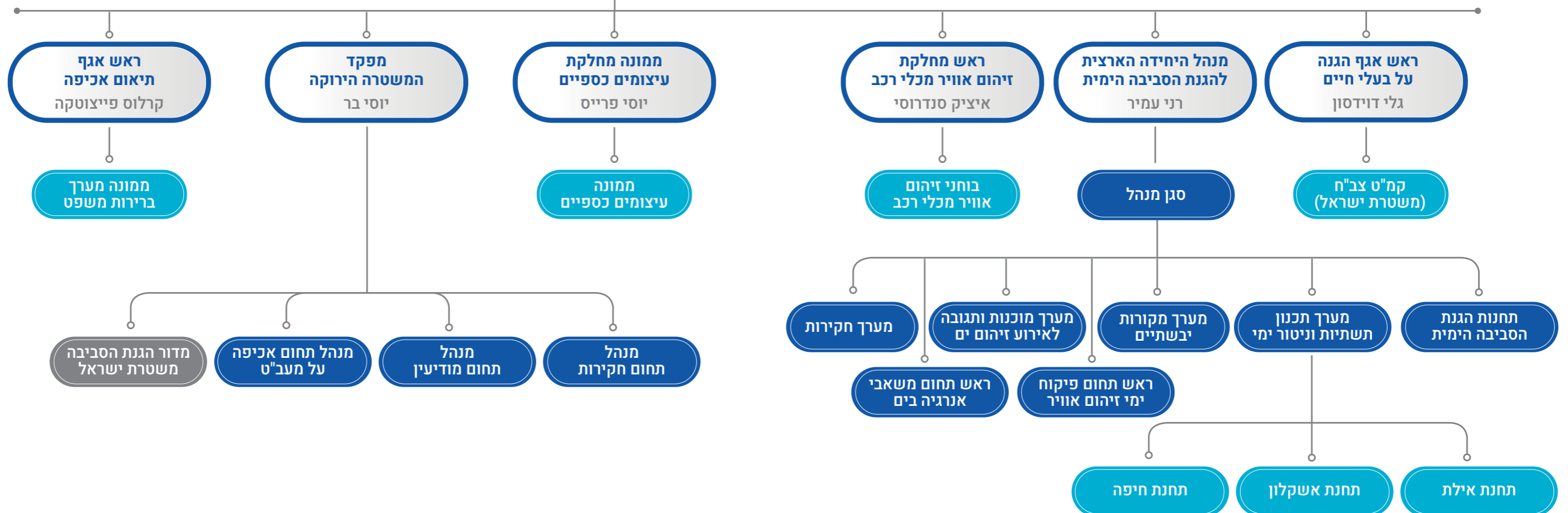
אשכול פיקוח ואכיפה מבצע פעולות פיקוח ואכיפה, הגנה על בעלי חיים וטיפול במניעת זיהום הים והחופים. האשכול מרכז ומתאם את פעולות המשרד בתחומי הפיקוח והאכיפה הנשזרים בכל תחומי העשייה של המשרד. האשכול מטפל גם בתחומים שאינם כלולים באופן מובהק בתחום הסמכויות המשרדיות, אך מטבע הדברים היעדר הטיפול בהם פוגע בסביבה. מדובר בנושאים כגון שריפות בשטחים פתוחים, גניבות חול, שינוע חומרים מסוכנים, תחנות דלק פיראטיות ועוד.

מבנה ארגוני

כוח אדם: 97 עובדים

ע. סמנכ"ל
סמדר שגב
מערך מעקב אחר נוהל אכיפה

האשכול מונה ארבעה אגפים ושתי יחידות מטה - המשטרה הירוקה והיחידה הארצית להגנת הסביבה הימית. האשכול כולל 97 עובדים, ומתוכם 45 עובדים באכיפה ישירה. נוסף על כך, במדור הגנת הסביבה במשטרת ישראל מוצבים 13 שוטרים.

הנושאים שבטיפול האשכול:

1 | אכיפה

אשכול האכיפה אחראי על קידום וייעול פעילות האכיפה במשרד כולו, מתוך הבנה כי יישום וציות להוראות ולחוקים המתייחסים לשיפור הסביבה דורשים פעולות שמקורן באכיפה. במסגרת זו, מקודמים פתרונות לבעיות ניהוליות ואדמיניסטרטיביות, שיאפשרו לקדם אכיפה וציות סביבתיים, וכן בחינה והערכה מחדש של הליכי האכיפה והטמעתם בקרב האוכפים. בכל מחוז פועל מרכז אכיפה האחראי על ריכוז הליך האכיפה וקידומו. המרכז כפוף למנהל המחוז ומונחה על ידי האגף המקצועי המופקד על מערכת הדרכות והשתלמויות בתחום האכיפה.

האשכול אחראי על הטלת הקנסות עקב ביצוע עבירות בדיני איכות הסביבה בנושאים הבאים: חוק שמירת הניקיון, מניעת רעש, תנאים תברואיים בתחנות דלק, זיהום אוויר מכלי רכב בדרך, פיקדון על מכלי משקה, פינוי יריעות פלסטיק, שמן משומש, מפגעי יתושים, סילוק ומיחזור צמיגים. במסגרת זו, אחראי האשכול על הנחיית התובע החיצוני (שהוסמך לכך על ידי היועץ המשפטי לממשלה) בטיפול בבקשות לביטול קנסות ובבקשות למשפט בעקבות הטלת הקנסות. עבודת הניהול והעיבוד של כלל הקנסות, מסוג ברירות משפט, מבוצעת במיקור חוץ אך ההחלטות השלטוניות מתקבלות על ידי ראש אגף תיאום אכיפה.

בהתאם לסעיף 14 לחוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) התשנ"ד - 1994, הוקמה בחסות המשרד קרן שמטרתה לרכז את האמצעים הכספיים לפעילות בתחום ההגנה על בעלי החיים, ובין היתר:

- סיוע לארגונים למען בעלי חיים בתהליך קול קורא וקבלת בקשות מהעמותות והארגונים למען בעלי חיים. הפעלת תוכנית חינוכית בפריסה ארצית.
- תמיכה במכלאות רשותיות - מדי שנה מוקצים תקציבים במטרה להקים או לשפץ תחנות הסגר, ובכך לשפר את תנאי החזקת בעלי החיים בהן.
- מדי שנה מוקצים משאבים לחילוץ והצלת בעלי חיים במצוקה. הודות למשאבים אלה, מאות בעלי חיים ניצלים מדי שנה.

4 | זיהום אוויר מכלי רכב

האשכול אחראי על תפעול תשע ניידות לבדיקת זיהום אוויר מכלי רכב בצד הדרך - שמונה ניידות המופעלות על ידי המשרד וניידת אחת המופעלת בשיתוף פעולה עם עיריית ירושלים. הניידות פרוסות ברחבי הארץ ומבצעות בדיקות זיהום אוויר מכלי רכב בצד הדרך. רכב הנמצא מזהם מקבל הודעת תשלום קנס, אך אם רמת זיהום האוויר גבוהה וחריגה הרכב מורד מהכביש והבעלים חייב לפנות למוסך, לתקן את הרכב ולהביאו למכון רישוי לבדיקת תיקון הליקויים שנמצאו. בשנת 2018 נמסרו 1,556 הודעות על תשלום קנס ושולמו 1,108 קנסות בסך כולל של 596,875 שקלים. בשנת 2020 נבדקו כ-25,600 כלי רכב, מתוכם הורדו 4,233 רכבים ונרשמו 3500 דוחות עקב זיהום אוויר חריג.

בנוסף, מחלקה זו אחראית על ביצוע ביקורות פיקוח ואכיפה ליישום הוראות למניעה וצמצום זיהום אוויר מכלי רכב (בהתאם לחוק אוויר נקי, התשס"ח - 2008) בציי רכב כבד, כדוגמת אסם, תנובה, מטרופולין, נתיב אקספרס, ברמן, אגד, קווים ועוד, ובציי רכב קטן ומשאיות אשפה, כדוגמת עיריית ירושלים, עיריית רמת גן, עיריית חיפה, חב' יוסף מוריס, נגב אקולוגיה, צבי כהן ובניו ועוד. בשנת 2018 נשלחו 10 הודעות על כוונה להטיל קנסות כספיים לחברות. כמו כן, המחלקה מבצעת פיקוח ואכיפה במכוני רישוי. בשנת 2018 שולם קנס כספי שהוטל על מכון רישוי מ. אמיתי בסך של 135,480 שקלים, ונשלחו הודעות על כוונה להטיל קנסות ועיצומים כספיים לארבעה מכוני רישוי נוספים.

המחלקה מפקחת ואוכפת גם סוכנויות יבואני רכב (בהתאם לחוק אוויר נקי, התשס"ח - 2008) ומטילה עשרות קנסות ועיצומים כספיים על יבואני רכב שעוברים על החוק.

2 | מערך נאמני ניקיון

מערך נאמני ניקיון אחראי על גיוס מתנדבים והכשרתם כנאמני ניקיון. ההסמכה נעשית מכוח סעיף 12 (ג) על פי חוק שמירת הניקיון, התשמ"ד - 1984. המערך אחראי גם על תקינות דוחות עבירה המתקבלים מנאמני ניקיון וכן על הידוק ויצירת קשר מתמשך וארוך טווח עימם. ההצטרפות למערך נאמני ניקיון מותנית בהדרכת הסמכה חד-פעמית שנמשכת כשעתיים, ובסיומה נאמני ניקיון מוסמכים לפעול נגד עבירות על החוק, כגון: השלכת פסולת לרשות הרבים. האכיפה מתבצעת על ידי רישום דוח עם פרטי העבירה, שלה היו עדים, ושליחתו למערך ברירות משפט במשרד להגנת הסביבה.

המשרד קיבל לאחרונה החלטה אסטרטגית להעביר למיקור חוץ את עבודת ניהול המידע והפעילות של נאמני הניקיון. במקביל לכך, המשרד יוודא את שמירתן של ההחלטות השלטוניות, שיתקבלו על ידי ראש אגף תיאום אכיפה. תהליך הפרטת מערך נאמני ניקיון יתחיל בקרוב.

3 | הגנה על בעלי חיים

האשכול פועל להגנה על רווחת כלל בעלי החיים ובכללם - חיות מחמד, חיות משק וחיות בר. האשכול מוביל מדיניות בתחום, שותף להליכי חקיקה ופועל בשיתוף פעולה עם מכלול גורמים כדי לקדם את הנושא ולהעלותו למודעות הציבורית.

מחלקת עיצומים כספיים

במסגרת תיקון חקיקה רוחבי, הוקמה באשכול אכיפה מחלקת עיצומים כספיים, המשמשת כמנגנון פיקוח, בקרה ומעקב אחר הטלת עיצומים כספיים בהתאם לחוקים הבאים: חוק חומרים מסוכנים, התשנ"ג - 1993; חוק מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, התשמ"ח - 1988; חוק הגנת הסביבה (פליטות והעברות לסביבה - חובות דיווח ומרשם), תשע"ב - 2012 (מפל"ס); חוק אוויר נקי, התשס"ח - 2008 (צמצום זיהום אוויר מכלי רכב); וחוק הסדרת העיסוק בהדברה תברואית, תשע"ו - 2016.

מנגנון זה הוא ייחודי וחיוני לאכיפה מכיוון שהוא מרכז את כל שלבי הליך הטלת העיצום הכספי, החל מקבלת ההמלצה להטלת העיצום הכספי וכלה בגביית התשלום. בנוסף, מנגנון זה מוודא את מיצוי כל שלבי ההליך ובכך תורם להגברת ההרתעה. המחלקה פועלת בהתאם לנהלים מוסדרים, שגובשו על ידי הלשכה המשפטית ואשכול אכיפה במשרד להגנת הסביבה ומתעדכנים מעת לעת. בנוסף, בימים אלה מוקמת, בהובלת אשכול פיקוח ואכיפה, מערכת מידע ייעודית חדשה שמטרתה לשרת את כלל בעלי התפקידים במשרד בקשר להליך הטלת עיצומים כספיים. בחוק נקבע כי בעל הסמכות (סמנכ"ל בכיר פיקוח ואכיפה) רשאי להטיל עיצום כספי אם התקיים יסוד סביר להניח כי יחיד או תאגיד הפרו הוראה אחת או יותר לפי החוקים המפורטים לעיל. העיצום הכספי הוא אמצעי אכיפה עוצמתי ומהיר ביחס לניהול תיקי חקירה פלילי והגשת כתב אישום, והוא הוכיח את עצמו כאמצעי המביא לאסדרה ולהגברת ההרתעה בקרב מפוקחים. כאשר מוגשים לבית המשפט עתירה מנהלית או ערעור כנגד עיצום כספי שהוטל, ההליכים המשפטיים מהירים ואינם נמשכים זמן רב, כפי שקורה בעת נקיטה בהליכים פליליים רגילים. יש לציין כי חומר הראיות הדרוש לצורך הטלת עיצום כספי צריך לעמוד ב"מבחן הראייה המנהלית" (רף נמוך יותר מזה הנדרש במשפט הפלילי) וכי הטלת עיצום כספי איננה גוררת הרשעה בפלילים ורישום.

סכום עיצום כספי שהוטל על פי אחד מהחוקים המוזכרים לעיל משתנה בהתאם לזהות המפר, סוג ההפרה ונסיבות ביצועה. להלן מספר דוגמאות:

- חוק מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, תשמ"ח - 1988: 340,000 שקלים עד 2.7 מיליון שקלים
- חוק החומרים המסוכנים, תשנ"ג - 1993: 56,000 שקלים עד 900,000 שקלים
- חוק הגנת הסביבה (פליטות לסביבה - חובות דיווח ומרשם), תשע"ב - 2012: 10,400 שקלים עד 104,000 שקלים
- חוק אוויר נקי, תשס"ח - 2008: 115,000 שקלים עד 920,000 שקלים
- חוק הסדרת העיסוק בהדברה תברואית, תשע"ו - 2016: 2,000 שקלים עד 50,000 שקלים

בעל הסמכות להטיל עיצום כספי רשאי לעשות זאת בסכום הנמוך מהסכומים הנקובים בחוק. כמו כן הוא רשאי לעכב את ביצוע תשלום סכום העיצום ולפרוס אותו לתשלומים. סמכות זו קבועה בתקנות שנהוג לכנותן "תקנות הפחתה". עד כה ונכון לתחילת חודש אפריל 2020, הוטלו על מפרים 90 עיצומים כספיים וסך ההכנסות עומד על כ-59 מיליון שקלים. בנוסף, פוטנציאל הגבייה הנוספת מדרישות תשלום שכבר נשלחו למפרים עומד על סך כ-10.5 מיליון שקלים.

אנו צופים כי השימוש באמצעי אכיפה זה יגבר בשנים הקרובות באופן משמעותי, והוא ישמש בין היתר כתחליף יעיל לניהול תיקי חקירה והגשת כתבי אישום בעבירות מסוימות כדי למנוע סחבת מיותרת בערכאות משפטיות ובזבוז זמן שיפוטי.

יחידות נוספות:

בנוסף, ליחידת המטה שהוצגה לעיל שייכות שתי יחידות מרכזיות נוספות שעליהן יפורט להלן בהרחבה:

- **המשטרה הירוקה** - זרוע האכיפה המרכזית של המשרד.
- **היחידה הארצית להגנת הסביבה הימית** - הזרוע הביצועית של שמירה והגנה על הסביבה הימית והחופית.

מסגרת משפטית - חוקים ותקנות

עיקר סמכויות האכיפה של מפקחי מחלקת זיהום אוויר מתחבורה נגזרות מהחוקים הבאים:

- חוק הגנת הסביבה (סמכויות פיקוח ואכיפה), התשע"א - 2011
- חוק אוויר נקי, התשס"ח - 2008 והתקנות לפיו
- נהלים מקצועיים המועברים מעת לעת על ידי אגף איכות אוויר ושינוי אקלים במשרד להגנת הסביבה

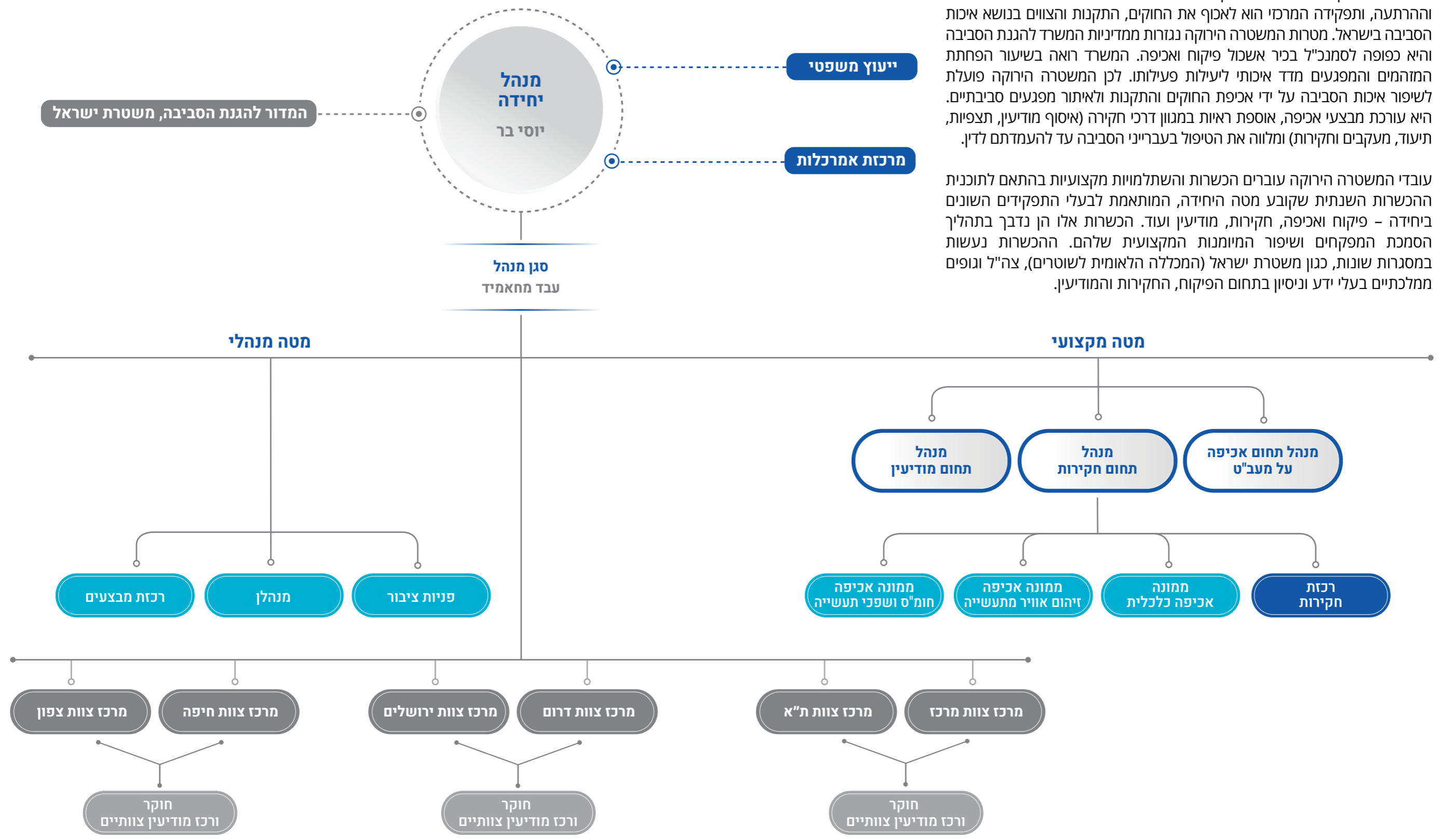
המשטרה הירוקה

מנהל: יוסי בר

המשטרה הירוקה היא הזרוע העיקרית העומדת לרשות המשרד בתחום האכיפה וההרתעה, ותפקידה המרכזי הוא לאכוף את החוקים, התקנות והצווים בנושא איכות הסביבה בישראל. מטרת המשטרה הירוקה נגזרת ממדיניות המשרד להגנת הסביבה והיא כפופה לסמנכ"ל בכיר אשכול פיקוח ואכיפה. המשרד רואה בשיעור הפחתת המזהמים והמפגעים מדד איכותי ליעילות פעילותו. לכן המשטרה הירוקה פועלת לשיפור איכות הסביבה על ידי אכיפת החוקים והתקנות ולאיתור מפגעים סביבתיים. היא עורכת מבצעי אכיפה, אוספת ראיות במגוון דרכי חקירה (איסוף מודיעין, תצפיות, תיעוד, מעקבים וחקירות) ומלווה את הטיפול בעברייני הסביבה עד להעמדתם לדין.

עובדי המשטרה הירוקה עוברים הכשרות והשתלמויות מקצועיות בהתאם לתוכנית ההכשרות השנתית שקובע מטה היחידה, המותאמת לבעלי התפקידים השונים ביחידה - פיקוח ואכיפה, חקירות, מודיעין ועוד. הכשרות אלו הן נדבך בתהליך הסמכת המפקחים ושיפור המיומנות המקצועית שלהם. ההכשרות נעשות במסגרות שונות, כגון משטרת ישראל (המכללה הלאומית לשוטרים), צה"ל וגופים ממלכתיים בעלי ידע וניסיון בתחום הפיקוח, החקירות והמודיעין.

מבנה ארגוני

משימות מרכזיות:

1 | שיתוף פעולה עם גורמי פיקוח ואכיפה ממלכתיים

בהיותה גוף מטה ארצי, המשטרה הירוקה פועלת בשיתוף פעולה עם גורמים שונים, ובהם: משטרת ישראל; רשות הטבע והגנים; הסיירת הירוקה; רשות מקרקעי ישראל; היחידה הארצית לאכיפת דיני התכנון והבנייה; רשות המיסים; יחידות ואיגודים סביבתיים; רשויות מקומיות וגורמים ממלכתיים נוספים. שיתוף הפעולה מתבטא בהשתתפות מפקחי היחידה במבצעי אכיפה משולבים שיש בהם היבט אכיפה סביבתי כלפי היעדים הנאכפים.

2 | ממשקי עבודה: מחוז - משטרה ירוקה

להלן ממשקי העבודה בין המשטרה הירוקה למחוזות המשרד, כפי שהובאו בנוהל פיקוח אחוד המשרדי:

1. המשטרה הירוקה אחראית על חקירות, אכיפה פלילית וסיוע לפיקוח השוטף, כמו גם על אכיפה מנהלית כנדרש, בהתאם לתוכנית העבודה שהוגדרה מראש.
2. עקרון ההפעלה המנחה הוא שהמחוזות מבצעים אסדרה ואכיפה מנהלית, והמשטרה הירוקה מבצעת אכיפה פלילית.
3. מפגע סביבתי, שיש לגביו זיהוי או בעלות ואחריות, יטופל במסגרת אסדרה ואכיפה מנהלית על ידי המחוז, בהתאם לנוהלי אכיפה משרדיים. במקרה הצורך מנהל המחוז יעביר את הטיפול לאכיפה פלילית.
4. מפגעים סביבתיים שזוהו בעליהם לא ברורה יועברו לטיפול המשטרה הירוקה כדי להשתמש ביכולותיה בתחומי החקירות, המודיעין והמבצעים לזיהוי הבעלות. המשך הטיפול יעשה על ידי המחוז כמפורט בסעיף 6.4 ג' לנוהל הפיקוח האחוד המשרדי.
5. פתיחת תיקי חקירה פליליים ישירות על ידי המשטרה הירוקה תהיה ביידוע המחוז הרלוונטי. עיתוי היידוע יתבצע בהתאם לנסיבות התיק הנחקר.
6. המשטרה הירוקה תבצע פיקוח ארצי כחלק מתוכנית העבודה השנתית.
7. מבצעי אכיפה ארציים ומחוזיים ייגזרו מתוכנית העבודה השנתית של האגפים המקצועיים והמשטרה הירוקה, שתוטמע בתוכניות הפיקוח המחוזיות.
8. בתוכנית הפיקוח המחוזית יאותרו אתרים שיש בהם פוטנציאל אכיפתי גבוה ויתנהל פיקוח משותף, מוטה אכיפה.
9. המשטרה הירוקה תסייע למחוז באיסוף מידע וראיות ובהפעלת סמכויות מבצעיות/חקירה.

3 | תחומים ובעלי תפקידים במשטרה הירוקה

המשטרה הירוקה פועלת על בסיס ארבעה תחומי ליבה: פיקוח ואכיפה, חקירות ומודיעין, טייסת 11. להלן תיאור האחריות של כל תחום וכן תיאור בעלי התפקידים ביחידה:

- **תחום הפיקוח והאכיפה:** חוד החנית של המשטרה הירוקה. תחום זה אחראי על הפן המבצעי ביחידה, לרבות ניהול מבצעי אכיפה בשיתוף גורמי האכיפה. כמו כן, יישום סמכויות האכיפה בגין עבירות על חוקי הגנת הסביבה, בין היתר מתן קנסות, הפעלת סמכויות תפיסה, ביצוע צווי חיפוש, ניהול תיקי חקירה ועוד.
- **תחום החקירות:** תחום זה אחראי על ניהול כל תיקי החקירה במשטרה הירוקה, לרבות ניהול וליווי צה"מים ופרשיות ארציות. התחום כולל חוקרים מנוסים וממונים מקצועיים בתחום החקירה הכלכלית, זיהום אוויר, חומרים מסוכנים ושפכים.
- **תחום המודיעין:** תחום זה אחראי על איסוף מידע ממקורות חיים וממקורות אחרים נוספים לטובת מניעת עבירות סביבתיות, חשיפתן וגילוי העבריינים המבצעים אותן. כמו כן, תחום זה עוסק בבניית תמונת מצב מודיעינית בנושאי מיקוד שונים של המשרד להגנת הסביבה והמשטרה הירוקה.
- **טייסת 11 (טייסת רחפנים במשטרה הירוקה):** הטייסת מהווה מכפיל כח מקצועי עבור המשטרה הירוקה וכלל המשרד על כל זרועותיו ליעול האכיפה, החישה מרחוק, איתור ומיפוי מפגעים שהנגישות אליהם מוגבלת. המשרד נמצא בעיצומו של מכרז שיאפשר הרחבה משמעותית של צי הרחפנים העומד לרשות המשרד ואופן הפעלתו

4 | המדור להגנת הסביבה במשטרת ישראל

- המדור להגנת הסביבה כולל רמ"ד, ס' רמ"ד (המופקד על תחום צב"ח), בוחני זיהום אוויר מרכב ושוטרי סיור.
- שוטרי הסיור, הפועלים במדור להגנת הסביבה במשטרת ישראל, כפופים פיקודית למטה הארצי במשטרת ישראל ומקצועית למנהל המשטרה הירוקה במשרד להגנת הסביבה.
- תפיסת הפעלה של המדור מתואמת בין מנהל המשטרה הירוקה ומפקד המדור.
- ככלל, המדור פועל כגורם מסייע למשטרה הירוקה בביצוע משימותיה השוטפות, הפעילות המבצעית ותיאום פעילות אכיפה בשיתוף פעולה עם יחידות ותחנות משטרת ישראל.
- המדור פועל בכפוף לתוכנית עבודה המתואמת עם מטה המשטרה הירוקה.
- סגן מנהל המשטרה הירוקה הוא איש הקשר לתיאום שיתופי הפעולה בין המדור לבין מפקחי היחידה, לרבות הכנת תוכניות עבודה והשתתפות במבצעי היחידה.

היחידה הארצית להגנת הסביבה הימית

מנהל היחידה: רני עמיר

היחידה הימית היא הזרוע הביצועית של מדינת ישראל, באמצעות המשרד להגנת הסביבה, האחראית על מנעד רחב של משימות בתחומי השמירה וההגנה על הסביבה הימית והחופית. היחידה משמשת מוקד ידע ומקצוענות לכל הנעשה בגזרת החופים, בכל הקשור לתוכניות פיתוח של תשתיות גז, נפט, נמלים, חקלאות ימית, צנרת תת-ימית, מסופי כימיקלים ופחם ועוד. היחידה הימית כפופה לאשכול פיקוח ואכיפה. מטרתיה הן: ניטור הים, מניעת זיהום ים ממקורות יבשתיים וימיים, מוכנות לאמית לטיפול בתקריות זיהום הים בשמן, מניעת פגיעה בסביבה החופית הפיזית, בתכנון בפיקוח ואכיפה, בקרה על משאב החול, בקרה על ניצול משאבי אנרגיה ואחרים בים ומניעת פסולת ימית.

כוח אדם: קבוע ביחידה מונה 33 אנשי מקצוע ומפקחים ועוד 4 סטודנטיות וכן שוטר מדור איה"ס של משטרת ישראל המסופח למפקחים. ביחידה 16 חוקרים, מוסמכי השר להגנת סביבה והשר לביטחון פנים לביצוע חקירות פליליות ולביצוע עיכוב ומעצר בעבירות על דיני הגנת הסביבה.

תחומים גיאוגרפיים: פעילות היחידה מתפרשת על פני שטח של כ-24 אלף קמ"ר ימי - שטח הגדול מכל מדינת ישראל גם יחד. לצורך כך מפעילה היחידה 6 ספינות, רכבי שטח, מטוסי סיור מושכרים ומסוקים להגעה למתקנים ימיים במרחק של עד 150 ק"מ מחופי הארץ.

ספינות: 5 סירות פיקוח (חיפה, אשקלון, תל אביב ואחת באילת), 1 ספינת טיפול בזיהום ים בשמן באילת.

ציוד ייעודי: ציוד מיוחד להדברת זיהומי ים בשמן - סקימרים (משאבות מיוחדות להפרדת שמן ממי הים), מלגזות, טרקטורים, חוסמים צפים, כריות וחומרים סופגים, מכלים מתקפלים, עגלות, נגררים, משאבות, מרססי דיספרנסטים ועוד. שווי כולל משוער - 5 מיליון דולר.

מסגרת משפטית - חוקים ותקנות

חוק הגנת הסביבה (סמכויות פיקוח ואכיפה), התשע"א - 2011. חוק אכיפ"ס הוא מקור הסמכויות של מפקחי המשטרה הירוקה. חוק זה מגדיר את החוקים הסביבתיים הנאכפים על ידי מפקחי היחידה ואת סל הסמכויות העומד לרשותם לאכיפת החוקים. בין אלה: דרישת הזדהות, דרישה לקבלת ידיעות ומסמכים לרבות פלט מחשב, נטילת דגימות, כניסה לחצרים, סמכות חקירה, סמכות תפיסה והוצאת צווי חיפוש.

סעיף 39 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו - 1996. סעיף זה מקנה למפקחים סמכויות עיכוב ומעצר.

חוק שמירת הניקיון, התשמ"ד - 1984. חוק זה מקנה למפקחים סמכויות מנהליות, כגון סמכות למתן איסור מנהלי על שימוש ברכב שמעורב בעבירת השלכת פסולת וסמכות למתן צו שמירת הניקיון למי שמשליך פסולת לנגד עיניו של המפקח.

מתן קנסות - מפקחי המשטרה הירוקה מוסמכים למסור הודעות תשלום קנס מתוקף צווי ברירות משפט לפי חוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב - 1982, במגוון נושאים כלהלן:

- צו סדר הדין הפלילי (עבירות קנס - שמירת הניקיון), תשמ"ה - 1985
- צו סדר הדין הפלילי (עבירות קנס - מניעת רעש), תש"ס - 2000
- צו סדר הדין הפלילי - ברירת משפט (תנאים תברואיים בתחנות דלק), התשס"א - 2001
- צו סדר הדין הפלילי (עבירות קנס - מניעת מפגעי יתושים), התשס"א - 2001
- צו סדר הדין הפלילי (עבירות קנס - פיקדון על מכלי משקה), תשס"ב - 2002
- צו סדר הדין הפלילי (ברירת משפט - פינוי יריעות פלסטיק), התשס"ד - 2003
- צו סדר הדין הפלילי (עבירות קנס - שמן משומש), התשס"ז - 2006
- צו סדר הדין הפלילי (עבירות קנס - סילוק ומיחזור צמיגים), התשס"ח - 2007
- צו סדר הדין הפלילי (עבירות קנס - זיהום אוויר מכלי רכב בדרך), התשע"ו - 2016

נושאים מגוונים ומורכבים:

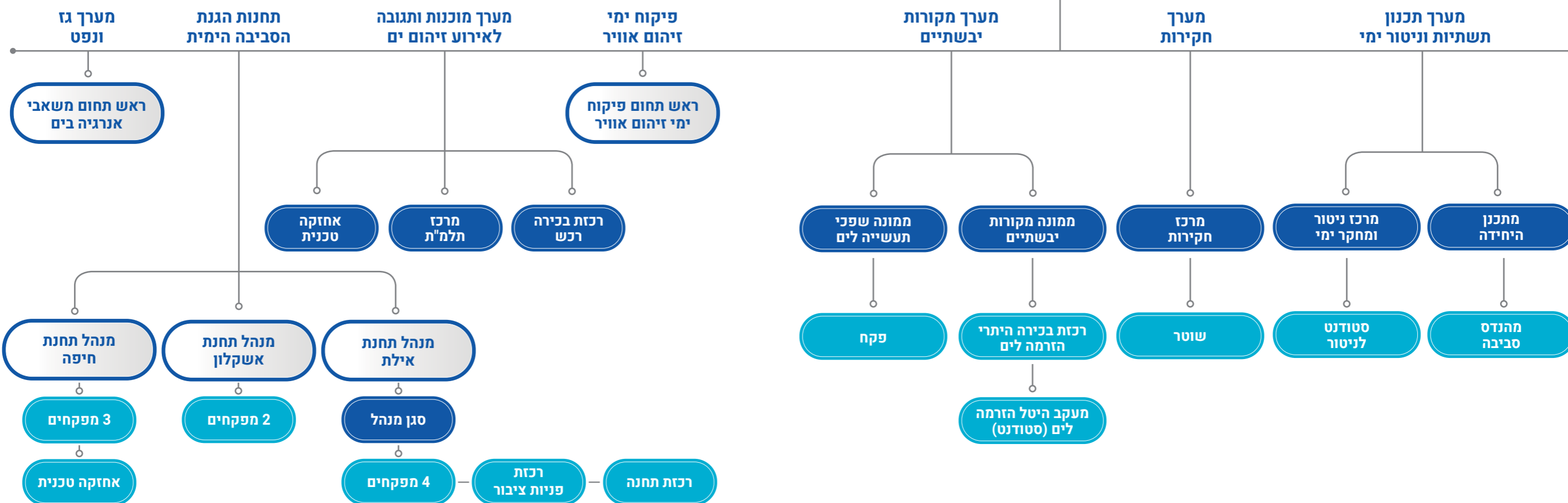

היחידה הימית אחראית על נושאים שונים: צמצום ומניעת זיהום הים והחוף ממקורות ימיים ויבשתיים, תכנון הסביבה הפיזית בחופים והגנה עליה, מחקר מדעי וניטור ימי, פיקוח על מתקני תשתית (לרבות הנחיה מקצועית של אנשי התשתיות במתקנים אלה לעניין מניעת זיהום ים) בכלל, ועל מתקנים במים הכלכליים של ישראל בפרט ולחימה בתקריות זיהום הים בשמן. היחידה עוסקת, בין השאר, באכיפת חוקי הגנת הסביבה הימית לרבות ביצוע חקירות פליליות לגילוי הגורמים למפגעים סביבתיים ולחשיפת עבריינים בתחום הסביבה החופית והימית במים הלאומיים ובמים הכלכליים של ישראל. במפרץ אילת היחידה אחראית גם על תחומי פעילות יבשתית בעיר אילת וחבל אילות בתיאום ובשיתוף פעולה עם מחוז דרום של המשרד.

מבנה ארגוני
 כוח אדם: 33 עובדים

סגן מנהל היחידה
 פרד ארזאן

1 | ספנות, מתקני גז ונפט בים

ביקורות על אוניות סוחר, מיכליות נפט וכימיקלים ביישום MARPOL והחוקים הישראליים; חקיקה ותקנון הנובעים משינויים באמנות; ביקורות מסופי נפט וכימיקלים ביישום תקנות נמלים ותנאים ברישיונות עסק ובהיתרי רעלים; התקנת אמצעים ומערכות בנמלים לטיפול בנגר העילי ברציפי הנמלים למניעת זיהומי ים; עבודה מול המרינות באופן דומה לעיל, הוצאה ופיקוח על היתרי והטלה לים, בקרה מול בסיסי חיל הים.

2 | מוכנות לאומית ולחימה בזיהומי ים בשמן

הלחימה בזיהומי ים בשמן נחלקת לשלושה אזורים: צפון - מפרץ חיפה עד נמל חדרה, דרום - תחנת כוח רידינג עד נמל הנפט אשקלון קצאא, ואילת - באמצעות התחנה למניעת זיהום הים באילת. מערך זה מופעל על ידי כ-15 מפקחי האגף המיומנים בטיפול וניקוי זיהומי ים בשמן ומחייב היערכות לתגובה בזמן אמיתי. לצורך כך, היחידה הימית קשורה בהסכמים בינלאומיים לעזרה הדדית בים התיכון עם קפריסין ויוון ובמפרץ אילת גם עם ירדן. היערכות זו מחייבת תרגילים מכל הסוגים לשמירת הכשירות, העלאת המיומנות ובחינת תרחישים אפשריים לאירועי זיהום ים. לצערנו, תרגילים בינלאומיים עם שכנינו בים התיכון אינם מתאפשרים כיום. מאז שנת 2003 ועד 2016 מתקיים עם ירדן תרגיל שנתי ברציפות. ביוני 2008 אושרה בממשלה התוכנית הלאומית למוכנות ותגובה לאירועי זיהום ים בשמן. אושר גם ההסכם עם האוצר, הכולל הצטיידות האגף בכלי שיט, היערכות בתחנות למניעת זיהום ים וניוס כוח אדם נדרש, אך ההסכם לא מומש עקב קיצוצים רוחביים. ארוע "זפת בסערה" חידד באופן ברור את הצורך להוספת לפחות 20 תקני כח אדם, ותוספת תקציב קבועה לקרן למניעת זיהום ים בסך 15 מלש"ח לשנה מתקציב האוצר.

3 | שפכי תעשייה וביוב עירוני

הפחתת כמויות ושיפור איכויות תמידי בהזרמת שפכי התעשייה ומט"שים לתווח הימי במסגרת החוק למניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים. הזרמה לים מותרת רק אם אין חלופה יבשתית. בכל מקרה, על המזרים לעמוד בתנאים וביישום טכנולוגיות מתקדמות לטיהור. לכן, כל בקשה למתן היתר הזרמה או הטלה לים מחייבת לימוד מדוקדק של מקורות הגלם של המפעל, תהליכי הייצור והרכב השפכים הגולמי. יישום מטרת החוק מחייב חיפוש אלטרנטיבות להזרמה לים ולהשבת קולחים, הבנה והשקעת מאמצים בהנחיה מקצועית. עבודת הפיקוח על בעלי היתרי הזרמה ממושכת ומחייבת מגע אינטנסיבי והפעלת אכיפה מאומצת כנדרש. הבעיה המסתמנת בשנים האחרונות הוא נגר עילי עירוני מזוהם שמגיע לים דרך מערכות ניקוז וכן עודפי קולחים עירוני בכמויות גדולות, שמגיע אף הוא לים דרך הנחלים.

4 | מתקני ההתפלה

היחידה הימית יזמה והוציאה, בשיתוף אגף תכנון ארצי, מסמך אסטרטגיה המפרט את הדרוש להקמת המתקנים בהיבט התכנוני, במניעה ומזעור במקור, כולל הנחיות לתסקירי השפעה על הסביבה וביצוע תוכניות ניטור לסביבה הימית והחופית. מסמך זה קיבל את אישור הנהלת המשרד, יצא בחוזר מנכ"ל 23 ואומץ כמעט כלשונו בתמ"א 34 למתקני התפלה. בנוסף, יזם האגף שיתוף פעולה עם רשות ההתפלה ועם החשב הכללי באוצר להכנסת תקנים ואמצעים מחייבים ברמה הגבוהה ביותר בעולם לצמצום השפעת ההתפלה על הים. האגף מלווה את כל פרויקטי ההתפלה הגדולים תוך בקרה על הזרמת התמלחות לים.

5 | מפרץ אילת

מפקחי ועובדי התחנה למניעת זיהום ים באילת אחראים על כל ההיבטים של איכות הסביבה בעיר אילת ובחבל אילות, ועל התחומים הבאים: חסימה, שאיבה וטיפול בכתמי שמן במפרץ אילת, הפעלת תוכנית חירום למפרץ אילת למקרי זיהום חמורים, תרגול צוות התחנה ואחזקה וטיפול בציד, בתחנה ובכלי שיט, אחזקת כוננות 24 שעות ביממה לצוות לתגובה מיידית במפרץ, פיקוח על נמל אילת, בסיס חיל הים, מרינה עירונית, קיום צוות כוננות לחמ"ס (בנוסף לכוננות רגילה לצוות התחנה), לרבות אחזקת ציוד חמ"ס וביצוע השתלמויות ותרגילים עם יחידות הצלה באילת - משטרה, כיבוי אש ומד"א. בנוסף, התחנה באילת עוסקת בפיקוח שינוע חומרים מסוכנים בעזרת משטרת ישראל, פיקוח קיום תנאים בהיתרי רעלים למחזיקי היתר, ביצוע ביקורות שוטפות בבתי המלון, פיקוח ומעקב על תחנות מעבר לפסולת בעיר אילת, קיום וביצוע התנאים ברישיון העסק, ניהול אתר פסולת לפי הנחיות המשרד, פיקוח תנאי הפעלה לרישיון עסק למפעלים ומחצבות, פיקוח כללי על עסקים טעוני רישוי, פיקוח שוטף על מערכות שפכים עירוניים, סוירים שוטפים באזור הערבה ומערכות לטיפול במפגעים, השתתפות בכל המפגשים הקשורים למפרץ אילת ואיכות הסביבה באזור המרכז ובאילת.

כלובי הדגים במפרץ אילת, אשר לקחו נתח אדיר בפעילות האגף מאז שנת 1999, הוצאו מהים בסוף 2008 במאבק מתוקשר ואינטנסיבי ביותר שידע המשרד.

הגדלת פעילות במסוף קצא"א פי עשר בשנים הקרובות יוצרת סכנה מוחשית ואתגר אדיר ומחייבת היערכות מחדש במפרץ אילת.

6 | תמלחות

היחידה הימית יזמה ושינתה את הגישה ושיטת העבודה בטיפול בתמלחות של בעלי עסק, שאינם רשאים להזרים למערכות הביוב את השפכים. השיטה אומצה ומיושמת בכל המחוזות כך שבמקום שבעל התמלחת יגיש בקשה להיתר הזרמה/ הטלה ויחויב באגרה, הוא מסדיר פעילותו מול המחוז בהתאם להנחיית האגף. לאחר שהשפכים נמצאו ראויים להזרמה לים, הוא רשאי לסלקם לים באמצעות מסוף תמלחות המאושר ומפוקח על ידי האגף. שיטה זו חוסכת משאבי זמן, חוסכת טרטור ביורוקרטי מבעל תמלחת, מאיצה את הוצאת התמלחת מהביוב ומבטיחה כי ההזרמה הישירה תיעשה בפיקוח המירבי.

7 | תוכניות ניטור ימיות

בעלי היתרי הזרמה ובמיוחד - תחנות כוח, מרינות, מסופי הזרמה, מתקני התפלה ומוצרי תעשייה וביוב - נדרשים לבצע ניטור לניתוח ההשפעות של ההזרמה על הסביבה הימית. כיום קיימות 16 תוכניות המאושרות ומפוקחות על ידי האגף. במקביל האגף מנחה תוכנית ניטור לאומית לים התיכון ותוכנית לאומית לניטור מפרץ אילת, שנכנסה לפעילות ולהיקף מלאים בשנת 2003. המשרד לאיכות הסביבה חתם בשנת 2002 הסכם עם מזכירות אמנת ברצלונה (MAP) על קיום תוכנית הניטור לים לפי הנחיות הארגון.

הממשלה אישרה בשנת 2018 את הצעת שרי הגנת הסביבה, האנרגיה והמדע והטכנולוגיה לתמיכה בתוכנית הניטור בים התיכון. תמיכה זו נעשתה כדי ליצור מנגנוני עבודה משותפים בממשלה לריכוז המידע שנאסף בתוכניות הניטור השונות - לצורך פרסום המידע בשקיפות לטובת כלל הציבור.

מסגרת משפטית - חוקים ותקנות

עיקר סמכויות האכיפה של מפקחי היחידה הארצית להגנת הסביבה הימית נגזרות מהחוקים הבאים:

1. חוק הגנת הסביבה (סמכויות פיקוח ואכיפה), התשע"א - 2011
2. פקודת מניעת זיהום מי-ים בשמן, [נוסח חדש], התש"ם - 1980
3. תקנות למניעת זיהום מי הים בשמן (אגרה להגנת איכות הסביבה הימית), התשמ"ג - 1983
4. חוק מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, התשמ"ח - 1988 ותקנותיו
5. חוק מניעת זיהום הים (הטלת פסולת), התשמ"ג - 1983 ותקנותיו
6. תקנות הנמלים, התשל"א - 1971
7. תקנות הנמלים (טעינה ופריקה של שמנים), התשל"ו - 1975
8. תקנות הנמלים (איסור השלכת פסולת מכלי שיט) - 2010
9. חוק שמירת הניקיון, התשמ"ד - 1984
10. חוק רישוי עסקים, התשמ"ח 1968- ותקנותיו
11. חוק חומרים מסוכנים, התשנ"ג - 1993 ותקנותיו
12. חוק המים, התשי"ט - 1959 ותקנותיו
13. חוק שמירת הסביבה החופית, התשס"ד - 2004

ניטור המרחב הימי של ישראל בים התיכון מבוצע במטרה לשמור על בריאות המערכת האקולוגית ולעמוד על המגמות והשינויים ארוכי הטווח המושפעים מהתערבות האדם או מתהליכים טבעיים. מידע מדעי מוצק, שנצבר לאורך זמן, הוא הבסיס לקבלת החלטות מושכלות בעת שימוש וניצול משאבי הים ולגיבוש מדיניות סביבתית. מידע זה חיוני על מנת להעריך ולהתריע בפני אסונות טבע - כדוגמת צונאמי. לאורך השנים התקיימו מספר מסגרות ניטור של משרדי ממשלה שונים שאספו מידע רב ערך.

8 | חופים

למפקחי היחידה סמכויות בחופים, במסגרת חוק שמירת הסביבה החופית שנכנס לתוקף בנובמבר 2004. החוק לשמירת הסביבה החופית קובע כי כל אדם הפוגע בסביבה החופית ללא היתר, או אינו נוקט את האמצעים לשיקום הסביבה החופית ולהשבת המצב לקדמותו בהתאם להיתר שניתן לו, עובר עבירה פלילית שדינה מאסר שישה חודשים או כפל הקנס בהתאם לחוק העונשין (כ-400,000 שקלים). הסביבה החופית מוגדרת בחוק בצורה ברורה: כל שטח מימי החופים של ישראל ו-300 מטר ביבשה שימדדו מקו החוף. פגיעה בסביבה החופית מוגדרת בחוק כפעולה של אדם בסביבה החופית, הגורמת לשינוי ניכר במהלך ההתפתחות הטבעית או בשימור הסביבה החופית. החוק מציין שורה של פגיעות, והוא חל על חופי הים התיכון ומפרץ אילת, והחל מאפריל 2008 גם על חופי הכנרת.

9 | תוכנית חוף נקי

תוכנית "חוף נקי" של המשרד להגנת הסביבה פועלת משנת 2005, במטרה למזער את מפגע הפסולת החופית והימית בישראל ולפעול לניקיונם של החופים והים בהתאם למחויבות הבינלאומית, לטובת הסביבה והציבור בישראל.

הפסולת בים ובחופים היא מפגע אסתטי, בריאותי ובטיחותי לציבור ולבעלי חיים ימיים וחופים. לפי ההערכות, מדי שנה מושלכים לימים ולאוקיינוסים כשמונה מיליון טונות של פלסטיק. בישראל נמצא שעד 90% מהפסולת הימית היא פלסטיק שכמעט ואינו מתכלה. יצוין, כי כ-60% מהפסולת בים ובחופים מקורם ביבשה, כלומר בציבור לא אחראי המבלה בחופים ומשאיר אחריו לכלוך כמו בקבוקי שתייה, כלים חד-פעמיים, קשיות שתייה, שקיות פלסטיק, בדלי סיגריות, שאריות מזון ועוד. כמדינה החברה באמנת ברצלונה, מחויבת מדינת ישראל לתוכנית ההפחתה האזורית להגנה על הים התיכון מפני פסולת ימית וחופית (Regional Plan on Marine Litter Management). על פי תוכנית זו, חובה על המדינות החברות לנקוט שורה ארוכה של פעולות כדי למזער את ממדי תופעת הפסולת הימית ואת השפעותיה המזיקות על הסביבה הימית של הים ועל האוכלוסייה השוכנת לחופיו.

קרן לשמירת הניקיון הקצתה לשנים הקרובות למעלה מ-40 מיליון ש"ח לתמיכה ברשויות המקומיות החופיות להמשך הניקוי בחופים הבלתי מוכרזים במטרה להגיע ל-70% מהחופים נקיים לפחות 70% מהזמן

אשכול תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

סמנכ"לית בכירה: גלית כהן

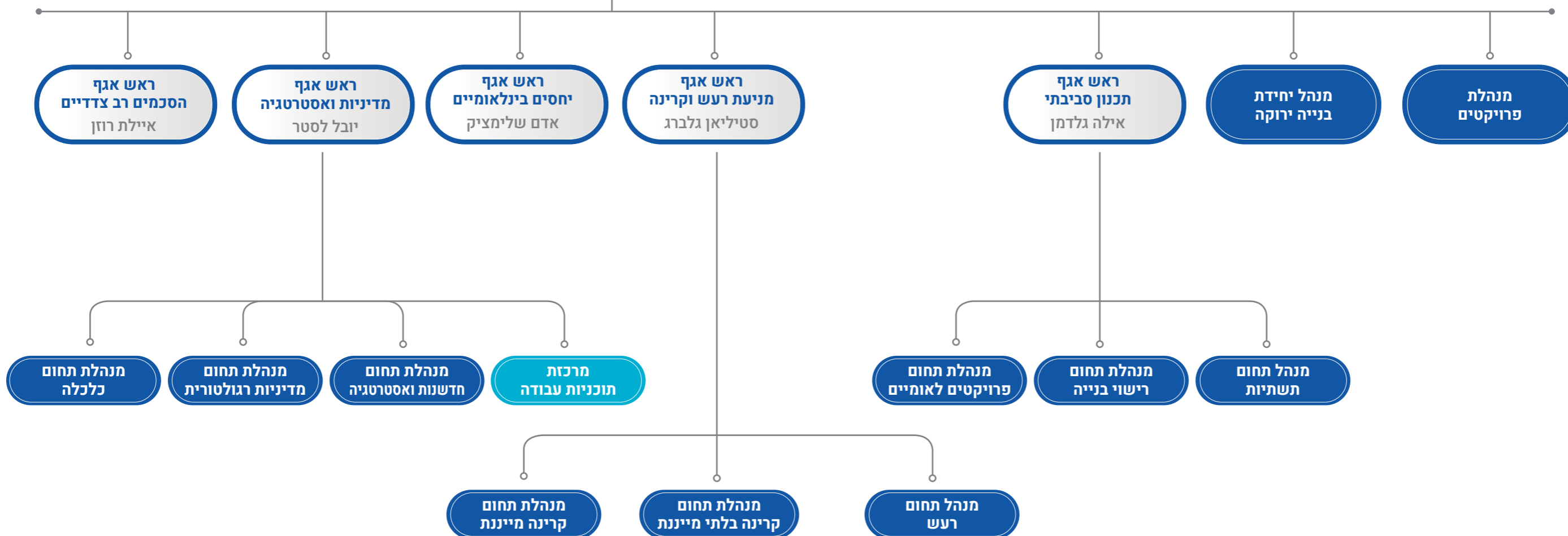
משימות האשכול מגוונות וכוללות הובלת תוכניות רחביות ואסטרטגיות בממשלה ובמשרד, כגון: הכנת הערכות מצב; תכלול וריכוז תוכנית העבודה המשרדית ובקרה עליה; ביצוע הליכי טיוב רגולציה והערכת השפעות רגולציה חדשה; כלכלה משגשגת בסביבה מקיימת 2050; מדיניות ארוכת טווח לים המלח; קידום טכנולוגיות סביבה; חישוב עלויות סביבתיות חיצוניות; מתן 10,000 היתרים ורשיונות בשנה בתחומי הקרינה; הפחתת רעש בערים; ייצוג במוסדות התכנון הארציים ובמועצת מקרקעי ישראל; ייצוג המדיניות הסביבתית של ישראל בפורומים בינלאומיים; קידום וביצוע הסכמים לשיתופי פעולה בינלאומיים; הפעלת החברה הממשלתית להגנת מצוקי חוף הים התיכון כרוע ביצוע של המשרד.

מבנה ארגוני

כוח אדם: 42 עובדים

אשכול תכנון, מדיניות ואסטרטגיה פועל להטמיע את תפיסת הקיימות בדגש על שיקולים סביבתיים בקרב מקבלי החלטות ברמה הלאומית, ובמערכת התכנון והבנייה הארצית, המחוזית והמקומית. לצד זאת, האשכול אחראי על מניעת החשיפה לקרינה מייננת, בלתי מייננת ורעש ולכל הפעולות הרגולטוריות מכוח דברי חקיקה המסדירים נושאים אלה.

הנושאים שבטיפול האשכול:

1 | מדיניות ואסטרטגיה

אגף מדיניות ואסטרטגיה פועל במספר צירים מרכזיים: תכנון אסטרטגי (קידום וליווי תהליכים אסטרטגיים וביצוע הערכות מצב); מדיניות רגולציה (הערכת השפעות רגולציה חדשה וטיוב רגולציה קיימת); כלכלת סביבה (קביעת עלויות חיצוניות סביבתיות, ניתוחי עלות תועלת, ופיתוח כלי מדיניות כלכליים-סביבתיים); תכנון מדיניות (גיבוש תוכנית עבודה משרדית ובקרה עליה); קידום טכנולוגיות סביבה ישראליות; קידום כלי מדיניות חדשניים בתחומי הייצור והצריכה; ליווי ופיתוח של תהליכי היועצות מול הציבור ומול בעלי עניין.

משימות מרכזיות:

● **תכנון מדיניות שנתי - תוכניות עבודה:** הכנת תוכניות העבודה השנתיות של המשרד להגנת הסביבה, בקרה על יישומן והעמידה בהן. במסגרת תהליך זה נקבעים מוקדי פעילות המשרד השנתיים, המשימות, אבני הדרך ומדדי התפוקה והתוצאה לעמידה בהן, תוך וידוא תכלול הפעילות המשרדית, סנכרון תוכניות העבודה ואישור התקציב המשרדי.

● **ביצוע הערכות מצב שנתיות ורב-שנתיות:** ביצוע הערכות מצב במסגרתן נעשה מיפוי הסביבה הפנימית והחיצונית למשרד בארץ ובעולם והשינויים בה, ומיפוי המידע העשוי לסייע למשרד להשיג את מטרותיו.

● **תכנון אסטרטגי:** הכנת התוכנית האסטרטגית הרב-שנתית של המשרד להגנת הסביבה, המתבססת על הערכות המצב. במסגרת תוכנית זו מעודכנים החזון, הייעוד, המטרות, היעדים ונקבעת ליבת פעילות המשרד תוך ניתוח חלופות וקביעת סדרי עדיפויות בהתאם להנחיות השר והנהלת המשרד. כחלק מתהליך זה מזהים ומקודמים "נושאי מיקוד אסטרטגיים" סביב נושאי הליבה שנבחרו ובקרה על יישום ועמידה בתוכניות האסטרטגיות שנבחרו.

● **מדיניות רגולציה - טיוב רגולציה קיימת, הערכת השפעות רגולציה חדשה וגיבוש צעדי מדיניות:** הובלת תהליך הפחתת הנטל הרגולטורי וטיוב הרגולציה במשרד הכולל: פיתוח המתודולוגיה בתחום; גיבוש תוכניות טיוב והפחתת נטל רגולטורי; מדידת עלויות הרגולציה; מעקב אחר יישום תוכנית ההפחתה ועמידה ביעדי הטיוב; זיהוי עומסים רגולטורים וביצוע ניהול סיכונים לטיוב רגולציה; פיתוח המתודולוגיה וביצוע מחקרי Regulatory Impact Assessment (RIA) בדגש על הטמעת שיקולים סביבתיים בתהליכים אלו במשרד ובממשלה, ניתוח כשלי שוק והערכת השפעות עקיפות של רגולציה; ריכוז עבודות מטה העוסקות בקידום ובגיבוש הצעות מדיניות לטיוב רגולציה וייזום מהלכי שינוי בשיתוף עם אגפי המשרד.

● **כלכלת סביבה:** קביעת הערכים לעלויות ותועלות סביבתיות במדיניות השונות (אוויר, מים, רעש, קרינה, קרקע וכו'), יצירת מתודות לקביעת ערכים אלו והטמעת השימוש בערכים בקרב משרדי הממשלה וגורמים נוספים; ביצוע ניתוחי עלות-תועלת סביבתיים לצרכים שונים; קידום פיתוחם של כלי מדיניות כלכליים (כגון: מיסוי, היטלים, אגרות וסובסידיות) לטובת שמירה על הסביבה, קידום הצמיחה הירוקה והפחתת הסיכונים הסביבתיים לאוכלוסייה.

● **קידום טכנולוגיות סביבה:** סיוע למגזר הפרטי לקדם פיתוח ויישומן של טכנולוגיות סביבה ישראליות.

● **ייצור וצריכה:** זיהוי מנופי שינוי אסטרטגיים בתחום הייצור והצריכה; פיתוח והטמעה של כלי מדיניות סביבתיים בתחומי הייצור והצריכה בקרב גופים עסקיים, משקי בית והמגזר הציבורי בדגש על יישום ראיית מחזור החיים המלא. ייזום מהלכי שינוי בשיתוף עם אגפי המשרד השונים ו/או עם גופים חוץ-משרדיים וחוף-ממשלתיים.

● **קיימות בממשלה:** זיהוי, פיתוח והטמעה של מנופי שינוי אסטרטגיים חוצי ארגון להשגת קיימות בממשלה. פיתוח ויישום של מערך הכשרות בנושאי קיימות למקבלי החלטות ומובילי שינוי בגופי שלטון, בסקטור הפרטי ובארגונים הפועלים ברמה הארצית והמקומית.

2 | תכנון סביבתי

אגף תכנון סביבתי נמצא בחזית העשייה של המשרד ועוסק בהטמעת היבטים סביבתיים בכלל הליכי התכנון והבנייה. בעלי התפקידים בנושא זה אחראים לגיבוש המדיניות התכנונית-הסביבתית של המשרד ולשילובה בהליכי התכנון והבנייה. נציגי האשכול מייצגים את השרה במוסדות התכנון השונים ברמה הארצית ובוועדות היגוי שונות, ומנחים מקצועית את המתכננים במחוזות, ביחידות הסביבתיות ובאגודי הערים ברמה המקומית. כמו כן, אגף תכנון מוביל יוזמות אסטרטגיות בתחום התכנון הסביבתי, כגון צוותי רוחב משרדיים, לדוגמה בתחום האנרגיה.

- **ייצוג:** נציגי האשכול אחראים על ייצוג השר במוסדות התכנון הארציים, ובכלל זה השתתפות בוועדות היגוי, ועדות עורכים וכד'; על גיבוש העמדות המשרדיות תוך תכלול מידע מקצועי עם כלל הגורמים המקצועיים הרלוונטיים (רעש, קרינה, איכות אוויר, קרקעות, שטחים פתוחים, חומ"ס, ועוד) ועל ביצוע איזון בין שיקולים שונים. חלק משמעותי מהזמן של העובדים מוקדש לדיונים ולתיאומים עם מינהל התכנון וגופים אחרים בממשלה טרם הדיונים במוסדות התכנון שבהם מתקבלות ההחלטות.
- **ייעוץ סביבתי למוסדות התכנון:** על פי חוק, נציגי האשכול משמשים כיועצים הסביבתיים של מוסדות התכנון (למעט: ות"ל, וד"ל ותמ"ל). במסגרת זו, הם אמונים על כתיבת ההנחיות לתסקירי השפעה על הסביבה, בדיקת התסקירים והגשת חוות דעת מטעם המשרד ובכלל זה גם למסמכים סביבתיים.
- **יישום תיקון 101 לחוק התכנון והבנייה:** התיקון שינה את הליך רישוי הבנייה ומתן היתרי בנייה והאשכול מוביל את העבודה הנדרשת במשרד לנהלי הרישוי החדש במטרה להטמיע את כלל ההיבטים הסביבתיים הנדרשים להיתר הבנייה, עוד בשלב המידע להיתר בנייה.
- **תיאום, בקרה ובניית יכולות:** עובדי התכנון של המשרד מחולקים בין המטה למחוזות, כאשר ראש האגף במטה מנחה מקצועית את כלל מתכנני המשרד. בסך הכל יש במשרד כ-35 מתכננים (כולל סטודנטים). הנחיה זו דורשת תיאום מורכב, מעקב אחר ביצוע משימות חותכות מחוזות, בניית מערך של הכשרות, קורסים, כתיבת מדריכים, הנחיות וכיו"ב.

3 | בנייה ירוקה

יחידת בנייה ירוקה מובילה את פיתוח שוק הבנייה הירוקה בישראל, אשר צבר תאוצה בשנים האחרונות. תקן בנייה ירוקה 5281 אומץ בחודש מרץ 2020 כתקן מחייב בתקנות התכנון והבנייה וזאת בהמשך לעבודת תיאום בין-משרדית ממושכת שהוביל האשכול. החל ממרץ 2022 כל בנייה חדשה בישראל תחויב בעמידה בתקן. מדובר במהפכה של ממש בשוק הבנייה בישראל אשר הודות לחיוב בתקן יעבור לבנייה בריאה יותר, איכותית יותר, יעילה אנרגטית וכדאית כלכלית.

משמעות התקנות היא הגדלה ניכרת של היקפי בנייה ירוקה, מכיוון שכמעט כל הבנייה החדשה בישראל תידרש לעמוד בדרישות התקן. כפועל יוצא מכך יוטל על המשרד, כמי שהוביל את אימוץ התקן ברמה הלאומית, נפח משימות ואחריות גדולים משמעותית שידרשו תוספת כוח אדם.

עדכון התקן באופן שוטף ונרחב מכפי שבוצע עד כה; כתיבת נהלי עבודה של מעבדות הבדיקה הפועלות בתחום מתוך צפי לכניסת מעבדות חדשות לענף; קיום פורומים מקצועיים קבועים; הכשרות בהיקפים נרחבים ברמה המקומית; בנייה והפעלה של מערכת מידע לבנייה ירוקה המנטרת ומשקפת את מצבת המבנים בבנייה, וזאת לצורך מסירת מידע לציבור ופיקוח של הרשויות המקומיות על ציות לדרישות התקנות; קידום מטרות סביבתיות ושילוב תחומי אחריות נוספים של המשרד בשוק הבנייה הירוקה, כגון צמצום פסולת בנייה וקידום כלכלה מעגלית של חומרים, שיפור ההיערכות לשינוי האקלים בענף הבנייה, מניעת חשיפת אוכלוסייה לזיהום אוויר במרחב הבנוי, צמצום פליטות גזי חממה ועוד; ייצוג המשרד בפורומים רלוונטיים לתחום: ועדות מכרזים להתייעלות אנרגטית וועדות תקינה נוספות; הוצאה לפועל של פיילוטים בבנייה ירוקה מתקדמת וקידום תחומי חדשנות סביבתית וטכנולוגיות המשפרות הגנה על הסביבה בענף הבנייה.

4 | יחסים בינלאומיים והסכמים רב-צדדיים

אגף זה מקדם את מעורבותה הפעילה של ישראל בפורומים בינלאומיים והעמקת תרומתה בנושאים מקצועיים, כולל סיוע למדינות מתפתחות; קידום קשרים ושיתופי פעולה בי-לטרליים ומולטי-לטרליים בנושאי סביבה, כולל שיתוף פעולה אזורי; איתור והנגשת ידע ומומחיות מהעולם בנושאי סביבה לגורמי מקצוע במשרד ולציבור הרחב (בכלל זה, איתור הזדמנויות לשיתופי פעולה, מימון במסגרת תוכניות בינלאומיות ותיאום סיוע באירועי חירום).

במסגרת הסכמים רב-צדדיים מקודמת מעורבות ישראל וייצוגה באמנות סביבתיות בינלאומיות והסכמים מולטי-לטרליים כולל ניסוחם, בחינת אשרורם, גיבוש תרומה מקצועית להחלטות המתקבלות, הכנת התבטאויות ועידוד ההכרה בחשיבות כלי זה למשרד ולמדינת ישראל. בנוסף, האשכול מוביל ביחד עם המועצה הלאומית לכלכלה במשרד ראש הממשלה ובמשרד החוץ את הטמעת יעדי הפיתוח, ה-Sustainable Development Goals במהלך רב-מגזרי עד 2030.

משימות מרכזיות:

- **תרומה לשיפור מצב הסביבה בישראל באמצעות סיוע לאגפים המקצועיים בהתאמת המדיניות בישראל לסטנדרטים סביבתיים בינלאומיים מתקדמים.** פעולות אלה נעשות על ידי איתור והנגשת מידע סביבתי מהעולם עבור אנשי המקצוע במשרד וגורמי סביבה נוספים בישראל, קידום התאמת המדיניות בישראל לסטנדרטים של ארגונים בינלאומיים, ארגון התייעצויות עם מומחים מהעולם ופעילויות לבניית יכולות, כולל במסגרת תוכניות של האיחוד האירופי.
- **הכנת וארגון השתתפות נציגי המשרד, כולל השרה והמנכ"ל, בפורומים סביבתיים בינלאומיים.** פעולות אלה נעשות על ידי שילוב ישראל במאמצים הבינלאומיים להגנה על הסביבה הגלובלית, ומתוך כך מחזקות את מעמדה של ישראל בזירה הבינלאומית. המשרד מוביל את מעורבות ישראל בכמה אמנות סביבתיות בינלאומיות מרכזיות, כגון אמנת שינוי אקלים, מגוון ביולוגי, מניעת זיהום ופיתוח בר-קיימא באגן הים התיכון ואמנות בנושא כימיקלים.
- **שילוב ישראל בפעילות הכלל-ממשלתית להגברת הקשרים הכלכליים עם מדינות מתפתחות ושווקים מתעוררים.** פעולות אלה נעשות על ידי חתירה למיצוב ישראל כמקור לידע ייחודי וקידום מהלכים להעברת מידע וידע מקצועי וליצירת הזדמנויות עסקיות לטכנולוגיות ישראליות.
- **מעורבות פעילה בפורומים סביבתיים בינלאומיים, כגון UN Environment-ו OECD,** תוך תרומה לתהליכים בינלאומיים ופרויקטים שונים, כולל הצגת מקרי בוחן מישראל.
- **הובלה, ניסוח ויישום הסכמי שיתוף פעולה עם מדינות שונות לשם לימוד והעברת ידע וניסיון הדדיים.**
- **הכנת חומרי רקע לפגישות השרה והמנכ"ל עם בכירים זרים,** ארגון ביקורי שר ומנכ"ל בחו"ל. כמו כן, תיאום ביקורי שרים ובכירים אחרים בארץ, כולל בניית תוכניות ביקור וגיבוש מתווה לשיתוף פעולה בהמשך.

5 | מניעת רעש וקרינה

בלב תחומי הפעילות של אגף מניעת רעש וקרינה נמצאות חקיקה ותקינה למזעור חשיפת הציבור לרעש ולקרינה ומזעור השטח בו חלות מגבלות בנייה בשל חשיפה לרעש או לקרינה. האשכול מנפיק היתרים, מפקח על מתקנים ומוסדות, מניב ראשון באירועי קרינה מייננת, מנחה מקצועית את גורמי המקצוע במחוזות ונותן חוות דעת מקצועיות בנושאי מניעת רעש ובטיחות קרינה.

משימות מרכזיות:

- **פיקוח שוטף על העוסקים במקורות קרינה מייננת ובלתי מייננת:** כל מוסד, המקבל היתר לעיסוק במתקני רנטגן ומאיצים או היתר עיסוק בחומרים רדיואקטיביים, נבדק לפחות פעם אחת בשנה על ידי בודק מוסמך חיצוני. בהתאם לדוח הבודק, מחודש ההיתר למוסד לשנה נוספת. בנוסף, מרכזי בטיחות הקרינה במחוזות מפקחים לפחות פעם אחת בשנה על מתקנים ברמת סיכון בינונית (B, C, D). עובדי האשכול מגיעים לביקור פיקוח לפחות אחת לשנה במתקנים ברמת סיכון גבוהה.
- **הפחתת השטח שעליו יש מגבלות בנייה בשל חשיפה לרעש ו/או לקרינה:** האשכול מעורב בשלב התכנון המוקדם, שבו אפשר לצמצם את המרחקים הדרושים על ידי נקיטת אמצעים פיזיים להפחתת הרעש או הקרינה במקור, כמו מיגונים יעילים נגד התפשטות במרחב של הרעש או הקרינה.
- **ניטור קרינת רקע סביבתית בתחנות ניטור הפרושות ברחבי המדינה:** מטרת הפעלת תחנות הניטור היא למדוד באופן רציף, 24 שעות ביממה ולאורך זמן את רמות הקרינה המייננת והלא מייננת. תחנות הניטור מתריעות במקרה של אירוע רדיואקטיבי או שחרור של חומרים רדיואקטיביים בארץ ובחו"ל או כאשר בשל תקלה יש חשיפה גבוהה לקרינה בלתי מייננת.
- **בדיקת תכולת החומרים הרדיואקטיביים בקרקע שסביב המרכזים הגרעיניים:** מדי שנה נלקחות מספר דגימות קרקע מנקודות אסטרטגיות סביב המרכזים הגרעיניים, כדי לוודא שאין דליפה של חומרים רדיואקטיביים. דגימות אלה נבדקות לאחר מכן במעבדה לספקטרומטריית גמא של האשכול בגבעת רם.
- **מיפוי מוקדי רעש:** הפעלת מודלים ממחושבים לחישוב רעש מכבישים, רעש סביב שדות תעופה ורעש סביב מסילות הרכבת.
- **הפעלת מערך ניטור רעש ופיתוח בסיס נתונים ברמה הארצית, המחוזית והמקומית:** האשכול מפעיל מערכי ניטור רעש סביב שדה התעופה בן גוריון, שדות תעופה של חיל האוויר, כבישים ומסילות ברזל ומרכז נתונים ממדידות רעש שבוצעו על ידי רשויות מקומיות ויועצים לתכנון אקוסטי.
- **טיפול במקורות רעש - כבישים, מסילות רכבת, שדות תעופה צבאיים ואזרחיים ואזורי תעשייה:** מקורות הרעש העיקריים בישראל הם כבישים ושדות התעופה. בכל הנוגע לכבישים הטיפול הוא מחסומים אקוסטיים, שינוי סוג האספלט והגבלות מהירות. בכל הנוגע לשדות התעופה, הטיפול מתמקד בשינויים בנתיבי הטיסה ובנהלי הטיסה, כולל הגבלות לשעות הלילה. במקרים שאמצעים אלה לא יעילים מספיק או בלתי אפשריים, הטיפול הוא מיגון אקוסטי של דירות.

משימות האשכול מגוונות וכוללות הובלת תוכניות רוחביות ואסטרטגיות בממשלה ובמשרד, כגון: הכנת הערכות מצב; תכלול וריכוז תוכנית העבודה המשרדית ובקרה עליה; ביצוע הליכי טיוב רגולציה והערכת השפעות רגולציה חדשה; כלכלה משגשגת בסביבה מקיימת 2050; מדיניות ארוכת טווח לים המלח; קידום טכנולוגיות סביבה; חישוב עלויות סביבתיות חיצוניות; מתן 10,000 היתרים ורשיונות בשנה בתחומי הקרינה; הפחתת רעש בערים; ייצוג במוסדות התכנון הארציים ובמועצת מקרקעי ישראל; ייצוג המדיניות הסביבתית של ישראל בפורומים בינלאומיים; קידום וביצוע הסכמים לשיתופי פעולה בינלאומיים; הפעלת החברה הממשלתית להגנת מצוקי חוף הים התיכון כזרוע ביצוע של המשרד.

מסגרת משפטית - חוקים ותקנות תכנון סביבתי ובנייה ירוקה

חוק התכנון והבנייה (תשכ"ה, 1965)
ת"י 5281

הסכמים רב-צדדיים

אמנות בנושא איכות אוויר ושינויי אקלים

- אמנת שינוי האקלים UNFCCC
- אמנת וינה ופרוטוקול מונטריאול
- פרוטוקול קייב, PRTR (פליטה והעברה של מזהמים)

אמנות בנושא חומרים מסוכנים

- אמנת באזל (מעבר בין גבולות של פסולת מסוכנת)
- אמנת רוטרדם (שימוש בחומרי הדברה ובחומרים מסוכנים)

אמנות בנושא טבע ומורשת

- אמנת המגוון הביולוגי CBD
- אמנת שימור חיות בר נודדות CMS
- הסכם עטלפים אירופאיים - Eurobats
- הסכם עופות מים - AEWA

אמנות בנושא ים וחופים

- אמנת ברצלונה (סביבה ימית וחוף הים התיכון)
- אמנה בדבר הקרן הבינלאומית לפיצוי נזקי זיהום שמן - FUND (יחד עם משרד התחבורה)
- אמנה בדבר מניעת זיהום מכלי שיט - MARPOL (יחד עם משרד התחבורה)
- אמנה בדבר מוכנות, תגובה ושיתוף פעולה בעניין זיהום ים משמן - OPRC (יחד עם משרד התחבורה)

מניעת רעש וקרינה

- חוק למניעת מפגעים, 1961
- חוק קרינה בלתי מייננת, 2006
- תקנות הרוקחים, 1980

אשכול מינהל ומשאבי אנוש

אשכול מינהל ומשאבי אנוש אחראי על הקצאת המשאבים הנדרשים ליחידות המשרד לצורך עמידה במשימותיהן. במסגרת זו מטפל האשכול במשאב האנושי על כל מרכיביו, במשאבים החומריים ובתקציבים.

סמנכ"ל: אלעד עמיחי

מבנה ארגוני

כוח אדם: 45 עובדים

- גיבוש נהלים והנחיות בדבר נהלי וסדרי העבודה במשרד, אחריות לסדרי משמעת במשרד.
- אבטחת השרה וביטחון עובדי המשרד.
- תגמול ותמרוץ עובדים למצינות.
- הערכת ביצועים שנתית
- בטיחות וגיהות בעבודה
- מצינות בשירות פנים ארגוני
- תפעול פורטל ארגוני

- קביעת מדיניות ההון האנושי של המשרד, גיבוש והכנת תקן כוח אדם של המשרד, התאמת המבנה הארגוני של המשרד לצרכים המשתנים, איוש משרות פנויות, יצירה ועדכון משרות, גיוס עובדים וקביעת תנאי העסקתם בהתאם לנהלים.
- הכנת הצעת התקציב של המשרד וניהולו השוטף בממשק עם משרד האוצר וועדת הכספים ובכלל זה ניהול קרן הניקיון.
- קביעת ויישום מדיניות למידה, הדרכה ורווחת העובדים.
- ניהול עבודת ועדות המכרזים, התמיכות וההתקשרויות של המשרד.
- ניהול המערך הלוגיסטי, משאבים חומריים, לרבות הליכי רכש, תפעול ותחזוקת ציוד ומבני המשרד.

הנושאים שבטיפול האשכול:

1 | משאבי אנוש

אשכול משאבי אנוש אמן על טיפול בהון האנושי בהתאם להוראות נציבות שירות המדינה, החוק והתקשי"ר. בנוסף, הוא אחראי על תכנון אסטרטגי של מערך ההון האנושי במשרד וגיבוש תוכניות העבודה להון האנושי; ניהול התקציב המיועד לניהול ההון האנושי, לרבות תקציב להעסקת עובדים; עיצוב המבנה הארגוני בהתאם לייעוד הארגון ולמטרותיו; תכנון והובלת שינויים ארגוניים; ביצוע שינויי תקינה וניתוח עיסוקים; ניהול מערך הגיוס והמיון – איוש משרות פנויות בהליכי מכרז ובהליכים הפטורים ממכרז; ניהול מערך השירות לפרט, לרבות ניהול תיק עובד, קליטת עובדים וקידום עובדים; ניהול מערך תנאי שירות ונוכחות; טיפול בייצוג הולם לאוכלוסיות הקבועות בדן; טיפול במשמעת; ביצוע סיומי העסקה וגמלאות ופרישה; ניהול יחסי העבודה, לרבות הסכמי שכר והסדרת סוגי העסקת העובדים וליווי סכסוכי עבודה; ביצוע הערכות עובדים שנתיות לעובדי המשרד.

2 | תקציבים

בנושא זה, האשכול אמן על התקציבים הבאים: תכנון והכנת התקציב השנתי; התאמת התקציב להשגת יעדי המשרד בהתאם לתוכנית העבודה של יחידות המשרד וביצוע פעולות פיקוח ובקרה על התקציב במטרה להביא למיצוי מלא ואפקטיבי שלו, לרבות החלטות ממשלה ושינויים תקציביים; ניהול שוטף של קרן הניקיון; ריכוז פעילות ועדת התמיכות המשרדית.

בנוסף, מנהלת אגף תקציבים ממלאת גם את תפקיד הממונה על השוויין המגדרי ויועצת מנכ"ל לקידום נשים. המשימות המרכזיות בתחום הן:

- צמצום פערי השכר בין גברים לנשים.
- השגת היעד של 50% נשים בתפקידי ניהול בכירים.
- העלאת המודעות לנושא מניעת הטרדות מיניות במקום העבודה.

3 | רווחה והדרכה

● **רווחה:** דאגה לרווחת עובדי וגמלאי המשרד, ובכלל זה קשר עם עובדים חולים ובני משפחותיהם וסיוע בעת מצוקות אישיות; קיום פעילויות בנושאי תרבות, חברה, ספורט ובריאות; ארגון טקסים ואירועים משרדיים, ביניהם - השתלמות משרדית שנתית ("גיבוש משרד"), פרס עובד מצטיין, הרמת כוסית בחגים, אירועי פרישה, שי בחגים; בדיקות רפואיות תקופתיות; ליגה למקומות עבודה; גיבושים יחידתיים; העסקת מתנדבים; עובדים עם מוגבלויות המועסקים במשרד.

● **הדרכה:** קיום הכשרות, השתלמויות והדרכות לעובדי המשרד; קיום קורסים יומי עיון מקצועיים לעובדי המשרד; איכות ומצוינות (עובד מצטיין, צוות מצטיין, ותק בשירות המדינה).

4 | רכש, נכסים ולוגיסטיקה

רכש:

ריכוז פעילות הרכש המשרדית הכוללת התקשרויות וקשר מול ספקים, חוזים, קבלת סחורה, מערך תשלומים לספקים; ביצוע רכש הטובין והשירותים שלהם נדרשות היחידות כדי לעמוד ביעדים (פרט לרכש ציוד מחשב), המהווים אחת מההוצאות הגדולות בתקציב. ביצוע מכלול הפעילות משלב הגדרת מפרט הטובין על פי צרכי הלקוח, פנייה לספקים לקבלת הצעות המחיר בשיתוף הלקוח, הכנת הזמנת הרכש, תשלום עבור הטובין שהתקבלו לאחר אישור הלקוח. בנושא הרכש פועל האשכול לפי הנחיות מנהל הרכש הממשלתי, הוראות התכ"מ (תקנות כספים ומשק) וחוק חובת המכרזים 1992.

נכסים ולוגיסטיקה:

● **נכסים ותפעול:** ליווי תכנון והקמת מבנים חדשים ליחידות המשרד; ניהול חוזי שכירות; עבודה מול ספקים וקבלנים בנושאים: תחזוקת מבנים ותפעולם השוטף, התקשרות לתשלומי ארנונה, מים, צריכת חשמל, תחזוקת תשתיות ותחזוקת ריהוט וציוד משרדי.

● **רכב ותחבורה:** ניהול צי הרכב מול מנהל הרכב; תחזוקת רכבים וניהול והדרכת מערך הנהגים.

● **ניהול מלאי ומצאי:** ניהול מחסני המלאי ואספקתם ליחידות המשרד; ניהול מצאי הרכוש הקבוע הכולל רכש, תיקון והחלפת בלאי.

5 | ביטחון

תכנון וביצוע פעולות האבטחה הנדרשות לצורך שמירה על ביטחונם הפיזי של העובדים במשרד ועל מתקניו בהתאם להערכות מצב; אבטחת השר ובית השר; קיום הנהלים והפעולות הנדרשות לאבטחת המידע במשרד; ביצוע סיווג ביטחוני לעובדים; הדרכה של בעלי תפקידים ביטחוניים; אבטחת פעילות עובדי המשרד באזורי סיכון ובמתקנים ובאירועים שבתחום אחריות המשרד; אבטחת נסיעות לחו"ל.

פעולות אלה נגזרות מהנחיות שב"כ בתחום אבטחת המידע, כנגזרת מחוק השב"כ, באבטחת השר על פי החלטת הממשלה שב"כ ב/47. וכן מהנחיות משטרת ישראל בתחום האבטחה הפיזית, כנגזרת מחוק הסדרת הביטחון בגופים ציבוריים.

6 | חוזים והתקשרויות

ריכוז עבודת ועדת המכרזים המרכזית וועדת הפטור המשרדית; אפיון וסיוע בכתיבת מכרזים, טיפול בחוזים, התקשרויות ותשלומים מול ספקים חיצוניים.

7 | תגמול ותמרוץ

ייעול עבודת יחידות המשרד תוך מתן תמריצים כספיים ועידוד למצוינות ולהישגיות צוותית ואישית. קיימים שני מנגנונים מרכזיים לתגמול ותמרוץ: שכר עידוד ומענק מצוינות אישית.

יחידות רוחב

מסגרת משפטית - חוקים ותקנות

- **הוראות התקשי"ר (תקנון שירות המדינה) והנחיות נש"מ (נציבות שירות המדינה) -** קובץ הוראות וכללים של נציבות שירות המדינה המסדירים את ניהול שירות המדינה בתחום משאבי אנוש ומפרטים את זכויותיהם וחובותיהם של העובדים.
- **הוראות התכ"מ (תקנון כספים ומשק) -** קובץ הנחיות של החשב הכללי המחייבות את משרדי הממשלה ואת יחידות הסמך השונות של משרדים אלו.
- **חוק חובת המכרזים -** קובע שיש להוציא מכרז לפני חתימת חוזה לביצוע עבודה או עסקה עם גורם ממשלתי. ההוראות חלות על המדינה, על חברות ממשלתיות, על קופות החולים ועל רשויות וגופים ציבוריים, ממשלתיים ועירוניים נוספים.
- **הנחיות יועמ"ש -** עוסקות במגוון נושאים הקשורים בפעילות השוטפת של משרדי הממשלה: השירות המשפטי הציבורי, משמעת, תכנון ובנייה ועוד.
- **חוק שירות המדינה (מינויים) -** מסדיר את נושא המינויים לחלק מהמשרות בשירות המדינה (פירוט הכללים להצעת משרה בשירות המדינה במסגרת מכרז, הבחינות והבדיקות שיש לעבור לשם קבלה למשרה, סייגים למינויים, חובות שמירת סודיות והצהרת אמונים ועוד).

החשבת וסגנה כפופים מנהלית ומקצועית לחשב הכללי, שאר החשבות הינם עובדי משרד אשר כפופים מנהלית למשרד ומקצועית לחשב הכללי. החשבות אחראית לביצוע תקציב המדינה, ניהול שוטף של נכסי המדינה והתחייבויותיה תוך שמירה על החוקים והמינהל התקין. האחריות לפעולות המתבצעות בחשבות המשרד היא כלפי הנהלת המשרד וכלפי החשב הכללי במשרד האוצר.

חשבת המשרד גם חברה בהנהלת המשרד ומהווה חלק מהשדרה הניהולית של המשרד. בנוסף, חשבת המשרד (או סגן) חברים בהנהלת קרן הניקיון, בהנהלת הקרן למניעת זיהום ים, בהנהלת קרן צב"ח (צער בעלי חיים) ובוועדות היגוי שונות, ביניהן ועדת היגוי לפרויקט שיקום קרקעות מזוהמות. כמו כן, נציגי החשבות משמשים כחברים בוועדות: המכרזים, ועדת המחקרים והסקרים, ועדת התמיכות, ועדת ענ"א וועדות נוספות.

באחריות אגף חשבות לדאוג שסעיפי חוק התקציב השנתי הרלוונטיים למשרד יקוימו בכפוף להוראות חוק התקציב ותקנותיו, בכפוף לחוק חובת המכרזים ובכפוף להוראות התכ"ם (תקנון כספים ומשק) והתקש"ר. כמו כן, עליהם לפעול על פי נוהלי עבודה קבועים ומוסדרים, להנהיג נהלים אלה בקרב עובדי החשבות ולוודא כי העובדים פועלים בהתאם לנוהלי עבודה שנקבעו. בנוסף, עליהם לוודא כי כל פעולה המתבצעת בחשבות המשרד, בעיקר פעולה אשר עניינה ביצוע תקציב המדינה, תעמוד בתנאים הבאים:

- תיעוד נאות באמצעים הנדרשים והמתאימים לצורך ביצוע מעקב וביקורת.
- קבלת ביטוי חשבוני נאות בספרי היחידה.
- הקפדה על קיום תהליכי בקרה ומעקב על עבודת חשבות המשרד במטרה לשמור על נכסי המדינה.

משימות מרכזיות:

- ניהול וביצוע פעילויות כספיות.
- פיקוח על ביצוע תקציב המשרד.
- פיקוח על מימון, תשלומים, קביעת תנאים כספיים בעסקאות.
- בדיקה, אישור וחתימה על התקשרויות כספיות של המשרד.
- ניהול מערכת הנהלת חשבונות, משכורות, התחייבויות, תשלומים.
- אישור נסיעות לחו"ל.
- הכוונה מקצועית בנושאי כספים ותכנון.

חשבת המשרד: אילנית ורנר

כוח אדם: 23 עובדים

חשבת המשרד* | סגן חשבת המשרד* | מזכירה

<p>4 עובדים במחלקת תשלומים</p>	<p>2 עובדים במחלקת התחייבויות</p>		
<p>4 סטודנטים</p>	<p>4 עובדים במחלקת הכנסות</p>	<p>4 עובדים בהנהלת חשבונות</p>	<p>4 עובדים במחלקת שכר</p>

*עובדי משרד האוצר

הנושאים שבטיפול האגף:

1 | חוק התקציב השנתי

תקציב המדינה הוא אחד הכלים המרכזיים המשמשים את ממשלת ישראל ביישום סדרי העדיפויות שלה ובקביעת רמת ההוצאה הממשלתית. תקציב המדינה נקבע מדי שנה בהתאם לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985, ותוקפו מסתיים בתום השנה.

התקציב מהווה אבן יסוד לפעילותם של משרדי הממשלה ויחידותיהם השונות, וחריגה ממנו אינה עולה בקנה אחד עם סדרי מינהל תקין. החשב יהיה הגורם האחראי לביצוע התקציב, וכפועל יוצא מכך יהווה גורם בקרה עיקרי על תקציב המשרד.

2 | התקשרויות ורכישות

התקשרויות ורכישות מתבצעות על פי האמור בתקנות חובת המכרזים (להלן התח"ם). ככלל, התקשרות משרד לביצוע עסקה בטובין או במקרקעין, לביצוע עבודה או לרכישת שירותים, תיערך במכרז פומבי באופן שקוף ככל הניתן בנסיבות העניין. על המכרז להיות הוגן ושוויוני, המבטיח את מרב היתרונות לעורך המכרז או כפנייה לזוכים בעקבות מכרז מרכזי, בהתאם לכללים שנקבעו בו.

החלטה של משרד בדבר התקשרות שלא בדרך של מכרז פומבי רגיל תיעשה לאחר בחינת האפשרויות להתקשרות על פי המדרג הבא:

1. התקשרות באמצעות מכרז פומבי מוגבל על פי תקנה 7 לתח"ם (ניהול משא ומתן עם מציעים במכרז) או על פי תקנה 19(א) לתח"ם (מכרז ממוכן מהיר).
  2. התקשרות באמצעות מכרז סגור על פי תקנה 4 לתח"ם.
  3. התקשרות באמצעות פנייה תחרותית לקבלת הצעות בהתקשרות עם בעל מקצוע מומחה על פי תקנה 5 לתח"ם או בהתקשרות עם מתכנן על פי תקנה 5(ב) או 5(א) לתח"ם.
  4. התקשרות בפטור ממכרז על פי תקנה 3 לתח"ם למעט תקנה 3(2).
  5. התקשרות הנדרשת בדחיפות למניעת נזק של ממש על פי תקנה 3(2) או על פי תקנה 19(א) לתח"ם.
- במקרה שהוחלט לבצע את ההתקשרות שלא בדרך של מכרז פומבי רגיל, תנמק ועדת המכרזים את החלטתה בפרוטוקול.

תפקידי ועדת המכרזים וסמכויותיה

מנכ"ל המשרד יהיה רשאי למנות ועדת מכרזים אחת או יותר. במקרים שבהם מינה יותר מועדה אחת, יקבע את חלוקת הסמכויות ביניהן. השר, או המנכ"ל אם הוסמך לכך בידי השר, יהיה רשאי למנות ליחידה ממשרדו ועדת מכרזים נפרדת, אם היקף פעילותה או אופיה מצדיקים זאת. תפקידי הוועדה וסמכויותיה יחולו על התקשרויות היחידה שבה הוקמה הוועדה.

הרכב הוועדה:

- המנכ"ל או מי שמינה לנציגו – יושב ראש. במשרד החשבות יושב הראש הוא הסמנכ"ל למינהל.
- חשב המשרד או מי שמינה לנציגו – חבר.
- היועץ המשפטי או עורך דין שהוא מינה לנציגו – חבר.
- המנכ"ל יהיה רשאי למנות עד 2 חברי ועדה נוספים ובמקרים חריגים, אם מצא כי קיים הכרח לכך, יהיה רשאי למנותם שלא מבין עובדי המשרד, ובלבד שנימק החלטתו בכתב. במקרים אלה אחד מחברי הוועדה יהיה הגורם המקצועי במשרד/ביחידה או נציגו האחראי לתחומי פעילות הוועדה.
- המנכ"ל, החשב והיועץ המשפטי יהיו רשאים למנות ממלא מקום להם ולנציגיהם.
- המנכ"ל יהיה רשאי למנות ממלא מקום לשני חברי הוועדה הנוספים.
- מינוי חברי הוועדה, נציגיהם וממלאי מקומם ייעשה באמצעות כתב מינוי עדכני.

תפקידי ועדת מכרזים יכללו:

1. החלטה על כל התקשרות לביצוע עסקה בטובין או במקרקעין, לביצוע עבודה או לרכישת שירותים, שמבצע המשרד או יחידה במשרד, למעט התקשרויות שאינן טעונות מכרז, כגון התקשרויות חד פעמיות בשווי עד 50,000 שקלים, התקשרויות בדחיפות גבוהה והתקשרויות של יחידת סמך ששר האוצר פטר את התקשרויותיה ממכרז.
2. החלטה על הליך לפנייה מוקדמת לקבלת מידע (RFI), קבלתו, קיום דיון והחלטה על המשך תהליך ההתקשרות הרצוי.
3. החלטה על סוג המכרז כמפורט להלן:

החלטה של ועדת מכרזים הנוגעת להתקשרות, למעט התקשרויות שטענות אישור החשב הכללי או אישור ועדת הפטור, תהיה טעונה אישור ועדת הפטור המשרדית, אם היא אחת מאלה:

1. החלטה על מתן פטור ממכרז בהתקשרות בשווי בין 150,000 שקלים ל-4 מיליון שקלים.
  2. החלטה על ביצוע התקשרות עם בעל מקצוע מומחה או עם מתכנן בשווי בין 150,000 שקלים ל-4 מיליון שקלים.
  3. החלטה על ביצוע התקשרות במכרז סגור בשווי בין 150,000 שקלים ל-4 מיליון שקלים.
  4. החלטה כי התקשרות תיעשה בדרך של מכרז ממוכן מהיר, כאשר שווי ההתקשרות עולה על 400,000 שקלים.
- ועדת הפטור המשרדית תהיה רשאית להתנות את אישורה לביצוע התקשרות בתנאים, לרבות בדבר דרישה לפרסום פומבי או אחר של ההליך לבחירת הספק, ובדבר אופן ניהול אותו הליך.

3 | חתימה על מסמך התחייבות

- כל מסמך הכולל התחייבות כספית חייב להיות חתום בידי שני מורשי חתימה שקיבלו הרשאה לכך מן הממשלה, מתוקף סעיף 6 (א) (2) לחוק נכסי המדינה, התשי"א-1951. מפורטות להלן ההרשאות לפי חוק נכסי המדינה של בעלי התפקידים במשרד להגנת הסביבה. יצוין כי נדרשת חתימת החשב או סגנו עם בעלי התפקידים להלן:
- למנכ"ל המשרד להגנת הסביבה יש הרשאה לחתום ללא הגבלת סכום
  - סמנכ"ל למינהל – עד לסכום של 500,000 שקלים
  - סמנכ"לים אחרים – עד לסכום של 200,000 שקלים

4 | מקור סמכות הוראות התכ"ם

המדיניות הממשלתית מתורגמת להוראות ונהלי עבודה ואלו מפורסמים על ידי החשב הכללי בתכ"ם (תקנון כספים ומשק). מקור הסמכות לפרסום הוראות ונהלי עבודה הוא חוק נכסי המדינה התשי"א-1951.

- מכרז עם שלב מיון מוקדם
- מכרז עם בחינה דו-שלבית
- מכרז פומבי עם הליך תחרותי נוסף
- מכרז מסגרת
- מכרז ממוכן
- מכרז ממוכן מתפתח
- מכרז ממוכן מהיר

4. דיון בבקשה.
5. החלטה על אישור או דחייה של הבקשה.
6. אם אושרה הבקשה, ביצוע סיווג ההתקשרות (פטור מחובת מכרז, מכרז סגור, התקשרות עם בעל מקצוע מומחה, ניהול משא ומתן עם מציעים במכרז).
7. פנייה לגורמים מאשרים נוספים במקרה הצורך, כגון ועדת הפטור המשרדית, ועדת הפטור בחשב הכללי, שר האוצר ועוד.
8. ניהול משא ומתן עם המציעים במכרז.
9. החלטה על חילוט ערבות מכרז.
10. החלטה על מימוש זכות ברירה של המשרד הכלולה בחוזה.
11. אישור שינוי מהותי בתנאי חוזה שנכרת בעקבות מכרז בנסיבות מיוחדות ומטעמים מיוחדים שיירשמו, וזאת לאחר קבלת חוות דעת של היועץ המשפטי החבר בוועדה.
12. קבלת כל החלטה הנדרשת לצורך ביצוע תפקידיה.
13. ביצוע כל תפקיד אחר שנקבע לה לפי תקנות חובת המכרזים ולפי כל חוק.

ועדת הפטור המשרדית

הרכב הוועדה:

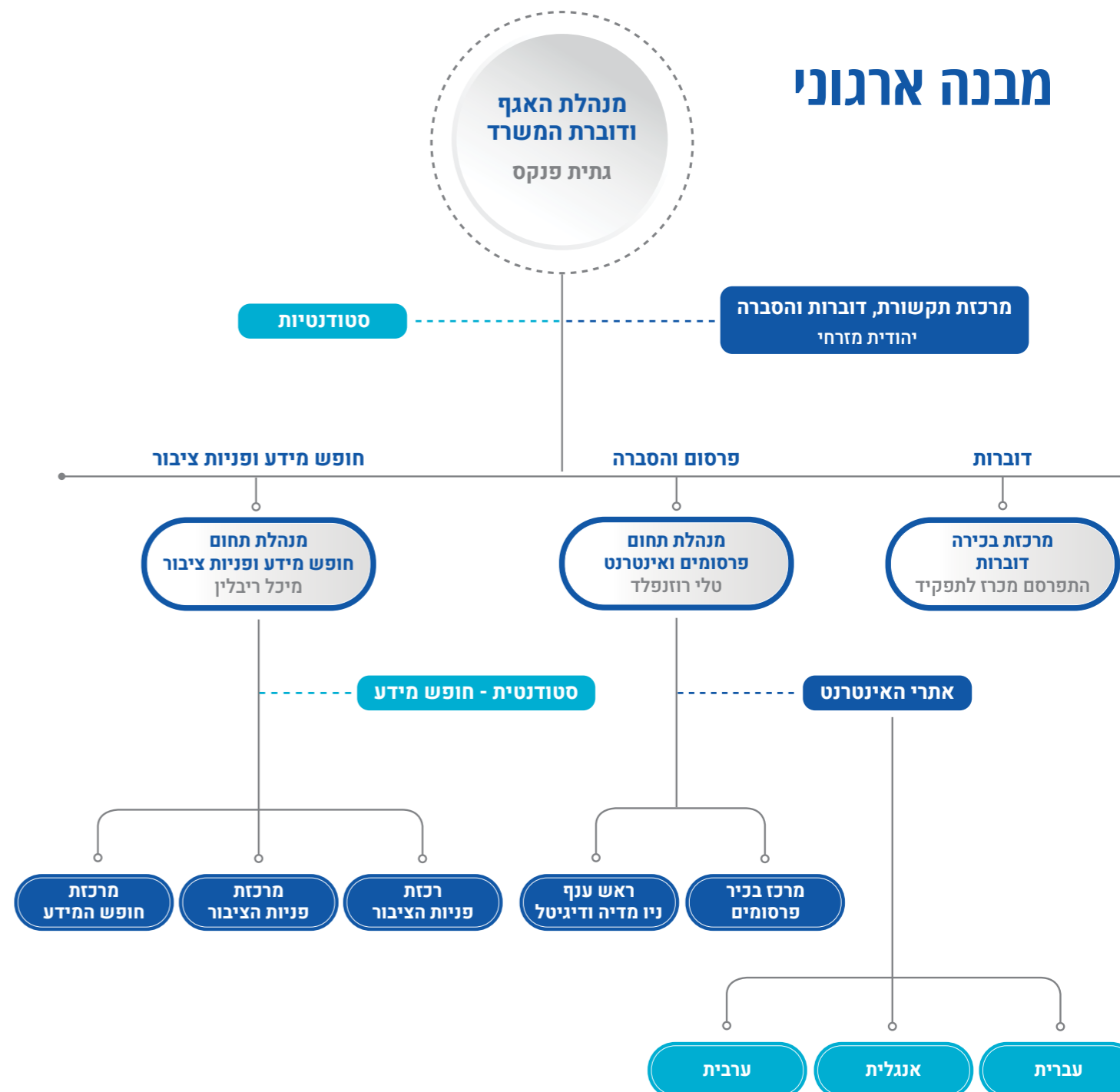
- מנכ"ל המשרד – יושב ראש
- חשב המשרד – חבר
- היועץ המשפטי של המשרד – חבר

אגף תקשורת, דוברות והסברה

מנהלת: גתית פנקס

מבנה ארגוני

אגף תקשורת והסברה פועל בשלושה תחומים עיקריים: דוברות; פרסומים ואינטרנט; ופניות ציבור וחופש מידע.

כוח אדם:
14 עובדים
מתוכם ארבעה סטודנטים

הנושאים שבטיפול האגף:

1 | דוברות

יחידת הדוברות ממונה על האסטרטגיה התקשורתית של המשרד ועל העברת מידע לציבור. הדוברות אחראית להסברה ולסיקור תקשורת, למתן ייעוץ לניהול משברים, להיערכות תקשורתית בשעת חירום, לשיווק וליחסי ציבור.

עבודת הדוברות מחייבת זמינות וקשר שוטף עם אמצעי התקשורת. דרכם הדוברות משתפת את הציבור במידע רב ככל האפשר על נושאים סביבתיים, אירועים ומפגעים, על פעילות המשרד ועל מדיניותו. הדוברת מארגנת מפגשי עיתונאים וסיורי כתבים ומנסחת תגובות רשמיות לפרסומים בתקשורת.

בכל שנה משיבה הדוברות לאלפי פניות ושאלות של כתבים במגוון נושאים. פניות לראיונות עם עובדים מתואמים עם הדוברות ומחייבים אישור מראש.

2 | פרסומים ואינטרנט

יחידה זו עוסקת בפרסום קמפיינים ואחריות למסעות פרסום, להפקה ולהפצה של חומרי הסברה במגוון אמצעי המדיה. תחת יחידה זו מנוהלים אתר המשרד והמדיה החברתית.

משימות מרכזיות:

א. הסברה ופרסום:

- גיבוש תוכנית הסברה לציבור בתיאום עם הגורמים המקצועיים במשרד.
- יישום אסטרטגיית ההסברה.
- יזום והפקה של פרסומים.
- הפקת סרטונים, תשדירי פרסומת וקידומם במדיה.
- ניהול תקציב הפרסום וההסברה השנתי.
- ייעוץ להנהלת המשרד ולמנהלי האגפים והיחידות בכל הקשור לענייני הפקה, עריכה והפצה של פרסומים.
- הפקת פרסומים מקצועיים לציבור הרחב.

ב. אינטרנט:

- אתר האינטרנט של המשרד להגנת הסביבה נמצא באתר השירותים והמידע הממשלתי.
- האתר מופיע בשפות עברית, ערבית ואנגלית.
- באתר מבחר נושאי סביבה מרכזיים, חלקם כוללים נושאי משנה.
- באתר מופיעים בין השאר חדשות סביבה, מידע מקצועי כולל טפסים והנחיות לציבור לפי הצורך.
- מספר הגולשים הממוצע לחודש מתחילת שנת 2021: כ-90 אלף.
- מספר העמודים הנצפים בחודש הוא על כ-200 אלף.
- הנושאים הפופולריים באתר מראשית 2021: איכות אוויר, התמודדות עם יתושים, חומרים מסוכנים, חוק הפיקדון, מזיקים, ניקיון חופים.
- *מידת הפופולריות מושפעת לעיתים מקמפיינים פרסומיים

ג. דיגיטל וניו מדיה:

המשרד להגנת הסביבה פועל במדיה החברתית בפייסבוק, בטוויטר, ביטיוב, באינסטגרם ובלינקדאין. הפעילות ברשתות החברתיות כוללת בין השאר שידור חי מאירועים, ציון מועדים סביבתיים, הודעות לציבור, קמפיינים, סדרות מתחלפות, מענה לפניות הגולשים ועוד.

פניות הציבור וחופש המידע

יחידת פניות הציבור משיבה על פניות ותלונות של אזרחים בנושאים הקשורים לאיכות הסביבה. בתחום חופש המידע הממונה משיבה על בקשות המגיעות למשרד במסגרת החוק ופועלת ליישום חוק חופש המידע ותקנותיו מתוך הטמעת נורמות שקיפות. הממונה גם מפרסמת פרסום יזום של מידע על חומרים שנפלטו לסביבה.

תחום פניות ציבור וחופש מידע פועל להטמעת תודעת שירות גבוהה בקרב כלל העובדים והבנת חשיבות השקיפות הממשלתית בכלל והשקיפות בנושאים סביבתיים בפרט.

משימות מרכזיות:

- מתן מענה לכלל הפניות המגיעות למשרד, לרבות פניות ללשכות השר והמנכ"ל בערוצים השונים: טלפון, דואר אלקטרוני ופניות ציבור בפייסבוק. התשובות ניתנות תוך התייעצות עם אנשי המקצוע במשרד וגורמים חוץ משרדיים.
- פרסום יזום של מידע על אודות חומרים הנפלטים לסביבה. לפי הוראות תקנות חופש המידע (העמדת מידע על איכות הסביבה לעיון הציבור) לרבות, מידע הנוגע לדיגומי ארובה, בדיקות סביבתיות, סקרי קרקע, הזרמות לים, תוצאות מדידות קרינה ועוד.
- השתתפות בוועדות הכנסת בנושאי איכות הסביבה.
- ניתוח המידע המצטבר, איתור תחומים שלגביהם הגיעו פניות בהיקף רחב והבאת המידע לידי הנהלת המשרד.
- טיפול בכל הבקשות לקבלת מידע המגיעות למשרד לפי הוראות החוק. מדובר במאות בקשות, מורכבות ברובן, שמספרן עולה בכל שנה.
- פרסום דוח התקשרויות רבעוני של המשרד. המשרד מפרסם בכל רבעון את דוח ההתקשרויות הדוח מפורסם לאחר בדיקתו ועריכתו, במידת הצורך, על ידי הממונה על חוק חופש המידע.
- פרסום החלטות הממונה ומידע באתר היחידה הממשלתית לחופש המידע. באתר היחידה הממשלתית מפורסמות החלטות הממונה הכוללות את המידע שנמסר לפונים. פרסום זה נעשה לשם שמירה על שקיפות מרבית ומתוך כוונה שמגישי בקשות יחפשו מידע שכבר קיים בטרם יגישו בקשה חדשה.

מסגרת משפטית - חוקים ותקנות

● **חוק חופש המידע התשנ"ח-1998:** לפי הוראות החוק ותקנותיו, על המשרד לענות על כל הבקשות לקבלת מידע. החוק קובע לוחות זמנים למתן מענה, מונה את העילות שבגינן ניתן שלא למסור מידע או חלקים ממנו, וקובע מתי אין לרשות הציבורית שיקול דעת והיא חייבת במסירת המידע.

● **תקנות חופש המידע, (העמדת מידע על איכות הסביבה לעיון הציבור), התשס"ט-1999:** התקנות מחייבות רשות ציבורית לפרסם מידע על אודות איכות הסביבה כהגדרתה בחוק: "מידע על חומרים שנפלטו, שנשפכו, שסולקו או שהושלכו לסביבה ותוצאות של מדידות רעש, ריח וקרינה, שלא ברשות היחיד". התקנות קובעות את דרכי הפרסום, תדירות הפרסום ופרטי המידע שיש לפרסם, דוגמת זהות מקור הפליטה, שם החומר או קבוצת החומרים הנפלטים, מועד הבדיקה, השיטה ועוד.

● **נוהלי היחידה הממשלתית לחופש המידע:** היחידה הממשלתית לחופש המידע במשרד המשפטים קובעת נהלים המבהירים את הטיפול בסוגיות שונות העולות מבקשות חופש המידע. לדוגמה: נוהל לגבי פנייה לצד ג' לפני מסירת מידע וחשיפת זהות מבקש המידע, נוהל אגרות, נוהל דף אינטרנט ונוהל דיווח ממונה. האגף כפוף גם לנהלים אלה.

פרסום ואינטרנט:

אגף תקשורת, דוברות והסברה מחויב בפרסום מידע חיוני לציבור בנושאים מגוונים הנוגעים לשמירה על בריאות הציבור ולהגנה על הסביבה. המשרד מחויב לפעול להנגשת מידע לציבור בכמה תחומים על פי חוקים ותקנות כמפורט:

● **פרסום ממומן:** מודעות לציבור מכוח חוק כגון מודעות המחויבות בפרסום לפי חוק אוויר נקי; פרסום מכרזים; פרסומים חיוניים כגון מדריכים לשעות חירום, אירועי סייבר בתעשייה, חומרים מסוכנים בעת רעידות אדמה נתוני איכות אוויר ועוד.

● **תקציב:** מסגרת התקציב ומגבלותיו עוגנו בהחלטת ממשלה 2080. לפי החלטה זו, תקציב המשרד להגנת הסביבה לפרסום הנרכש מלשכת הפרסום הממשלתית יעמוד על 8.2 מיליון שקלים בשנה. החלטה זו הוארכה בהחלטת ממשלה 366.

● **פעילות הסברה מתקציבי קרן הניקיון:** במטרת קרן הניקיון, כפי שמובאות בחוק שמירת הניקיון, מוזכרות גם פעולות חינוך והסברה לשמירה על איכות הסביבה.

● **אתר Gov.il הממשלתי:** האתר האחד הוקם מתוקף החלטת הממשלה 2097. במסגרת זו הושק האתר כשער כניסה ראשי לשירותי הממשלה. התפיסה נועדה להציג את כל שירותי הממשלה באופן אחיד, ברור, פשוט ונגיש.

● **הנגשה:** תקנות הנגישות וחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות נועדו להבטיח את הזכות למידע באופן שווה לכלל האוכלוסייה. תקנות הנגישות עוסקות בהסרת חסמים כדי שאנשים עם מוגבלות יוכלו לקבל שירות באותה רמת נוחות ואיכות, כפי שמקבל כלל הציבור. התקנות מתייחסות גם לאופן שבו נמסר מידע לציבור וגם להנגשה של ערוצי השירות השונים. המשרד להגנת הסביבה מקפיד על יישום התקנות ומפרסם באתרי האינטרנט שלו רק חומרים שעומדים בתקנות.

● **חסויות:** מתן חסויות של המשרד, השתתפות המשרד בכנסים, שיתוף גוף חיצוני בפעילות המשרד או כל מקרה אחר שיש בו כדי להיות פרסומת מסחרית מובאות לבחינתה ולאישורה של הוועדה המשרדית לאישור חסות ממשלתית בהתאם להוראות תכ"מ. אגף התקשורת ממונה על הטיפול בפניות למתן חסות, על ייצוג בדיונים בוועדה המשרדית, ועל הקשר עם כל הגורמים הרלוונטיים לטיפול בחסות המבוקשת.

בשנת 2021 הגיש האגף דוח "סיכום עשור" והוא עורך 5 ביקורות בנושאים הבאים: המשאב האנושי באגף מערכות מידע, פרויקט שיקום קרקעות המדינה באמצעות החברה לשירותי איכות הסביבה, והשירות במחוזות בהיבטי תכנון, רישוי עסקים והיתרי רעלים.

דוחות ביקורת נוספים שהוגשו: הטלת עיצומים כספיים, יישום חוק האריזות, אכיפה מנהלית ופילית, הדברה ומזיקים, מערכות מידע, התקשרויות עם יועצים, ועדה למתן היתרי הזרמה לים, ממשק העבודה של המשרד עם רט"ג, משאבי אנוש - הטיפול בפרט, ממשלה ירוקה ועוד.

2 | תיקון ליקויים

האגף אחראי על קיומם של הליכי תיקון ליקויים בדוחות מבקר המדינה. הדיווח (בחימת השר / מנכ"ל) נעשה אל משרד מבקר המדינה / משרד ראש הממשלה. בשנת 2021, נדרש המשרד לדווח על תיקון הליקויים בנושאים רבים ובכללם חוק הפיקדון, הטיפול בפסולת בניין. בשנים 2019 - 2020 העביר המשרד דיווחים ביחס לדוחות בנושאי "היבטים בפעולות הממשלה בנושא זיהומים סביבתיים במפרץ חיפה", "אכיפה בתחומי הגנת הסביבה", "קידום תחום הכרייה והחציבה", "התמודדות עם הרס המצוק החופי" ועוד.

בנוסף, קידם האגף תהליכים לתיקון ליקויים בדוחות הביקורת הפנימית האחרונים שהוגשו בנושא אריזות, בנייה ירוקה, הדברה ועוד.

3 | נושאים נוספים

● **חדשנות בביקורת:** ייזום סדנת אינפוגרפיקה לעובדי האגף, ביצוע פיילוט ראשוני במשרד בנושא כריית נתונים לצורך ביצוע ביקורות פנים, שימוש בסקר עובדים מקוון ככלי בביצוע ביקורת ועוד.

● **הרפורמה בביקורת הפנימית במגזר הממשלתי:** בשנים האחרונות, המבקר הפנימית הובילה את הרפורמה בביקורת הפנימית במשרדי הממשלה וביחידות הסמך ומלווה את המשך יישומה. לראשונה, האגף הכין תוכנית הכשרה ייעודית למבקרים פנימיים ראשיים בממשלה במדרשה למנהיגות, שבה המבקר הפנימית משמשת כמובילה מקצועית. בנוסף, המבקר הפנימית מונתה על ידי מנכ"ל משרד מבקר המדינה לחברת דירקטוריון כנציגת המבקרים הפנימיים בממשלה באיגוד המבקרים.

מסגרת משפטית - חוקים ותקנות

● חוק הביקורת הפנימית קובע את החובה לקיומה של ביקורת פנימית בכל גוף ציבורי, את תפקידי המבקר, סמכויותיו, כפיפותו ועוד. כמו כן, נקבע כי על הנהלת המשרד לקיים דיון בדוחות המבקר בתוך 45 יום.

● במהלך שנת 2021, אגף הביקורת יקדם את המשימות בהתאם לתוכנית העבודה לרבות עריכת ביקורות פנימיות והנעת הליכי תיקון ליקויים בדוחות שכבר הוגשו. האגף ימשיך לפעול לחיזוק ההכרה בדבר חשיבות הביקורת ככלי ניהולי, אפקטיבי ומשמעותי במשרד, המהווה כתובת לכל העובדים והמנהלים, במטה ובמחוזות.

אגף בכיר לביקורת פנימית

המבקר הפנימית: מירב שגיא יהודיין

תפקידו של המבקר הפנימי, על פי חוק הביקורת הפנימית התשנ"ב - 1992, הוא בראש ובראשונה ביצוע ביקורות פנימיות במשרד בהתאם לתוכנית העבודה השנתית. האגף אמון על בדיקת תקינות פעולות המשרד ועובדיו מבחינת שמירה על החוק, יעילות, חיסכון ושמירה על טוהר המידות. כל זאת כדי להביא לשיפור ולהתייעלות ולסייע בידי המשרד להשגת מטרותיו.

בנוסף, באחריות המבקר הפנימי לוודא קיומם של הליכים לתיקון ליקויים במשרד, הן של דוחות מבקר המדינה והן של דוחות הביקורת הפנימית. כמון כן, מבצע האגף בדיקות מיוחדות לבקשת שר ומנכ"ל, ומטפל בתלונות נגד עובדי המשרד ובסוגיות אתיות שונות.

המבקר הפנימית במשרד כפופה ישירות למנכ"ל ולשר והיא חברה בהנהלה הבכירה במשרד. כוח האדם במשרד כולל שלושה עובדים: המבקר הפנימית, מנהל תחום ביקורת (עו"ד), מרכז ביקורת בכיר (לא מאויש) וסטודנט. בנוסף, האגף מסתייע במיקור חוץ.

משימות מרכזיות:

1 | דוחות ביקורת

האגף עורך דוחות ביקורת פנימית לפי תוכנית העבודה המאושרת. בשנים 2019 - 2020 אגף הביקורת ביצע והגיש מספר דוחות ובכללם: הממשקים בין המטה והמחוזות, ניהול מידע וידע במשרד, דוח בנושא יישום חוק ההדברה וכן סקר סיכונים לצורך קביעת תוכנית עבודה רב שנתית.

לשכת המדענית הראשית

מדענית ראשית: פרופסור נגה קרונפלד-שור

לשכת המדענית הראשית מסייעת בייעוץ אסטרטגי, מדעי וטכנולוגי בנושאי הגנת הסביבה לשר, למנכ"ל ולכל צוות המשרד. ייעוץ זה כולל קידום התחום במדינת ישראל לפי הנעשה במדינות מפותחות מובילות ובמדינות החברות ב-OECD ובהתאם לאמנות ולהסכמים בינלאומיים עליהם חתמה ישראל. מדובר ביחידה חשובה וקריטית המסייעת בקבלת החלטות המבוססות על ידע מדעי. עצמאות היחידה בייעוץ ישיר לשר ולמנכ"ל היא בעלת חשיבות עליונה.

משימות מרכזיות:

מדע למדיניות – אחריות על יצירת בסיס הידע המקצועי לעבודת המשרד, סיוע בקביעת מדיניות, קידום המחקר והידע המדעי וטכנולוגיות סביבתיות לביסוס התשתית המקצועית הסביבתית של עבודת המשרד:

1 | המשרד בחזית המדע הפיתוח והמחקר

יחידת המדענית הראשית אחראית על שמירת המשרד בחזית המדע, הפיתוח והמחקר ומגדירה פערי מידע בתחומי הסביבה שבהם עוסק המשרד תוך ראייה עתידית של צרכי המשרד, הממשלה והמדינה ולפי הנעשה במדינות מפותחות מובילות ובמדינות החברות ב-OECD. הגדרת פערי המידע נעשית בשיתוף פעולה עם אנשי המקצוע באגפי המשרד, עם משרדים מקבילים ועם חוקרים באקדמיה ובהלימה לאמנות והסכמים בינלאומיים עליהם חתמה המדינה.

2 | תמיכה ועידוד מחקרים בנושאי המשרד

לשכת המדענית מעודדת מחקרים בנושאים בהם חסר ידע או טכנולוגיה החשובים לעבודת המשרד, וזאת על ידי פרסום קולות קוראים ותמיכה במחקרים, יצירת שיתופי פעולה מקומיים ובינלאומיים וניצול הזדמנויות לקידום התחום. תוצאות המחקרים מפורסמות לגורמים הרלוונטיים במשרד ומחוץ לו.

3 | העלאת ידע ומוזענות לנושאים חדשניים בתחום הסביבה והפצתו בקרב עובדי המשרד וכלל הציבור המקצועי בארץ ובחו"ל:

לשכת המדענית הראשית פועלת לחשיפת עובדי המשרד וגורמים נוספים בממשלה ומחוצה לה למחקרים עדכניים בתחומים מקצועיים. חשיפה זו נעשית באמצעות הרצאות בימי עיון, ארגון או תמיכה בכנסים בהשתתפות מומחים מהאקדמיה, ממכוני מחקר, מהתעשייה, מהמגזר הציבורי ועוד. מדענים שונים מוזמנים למשרד לצורך מפגשי חוקרים והרצאות מדען שבהם הם מציגים את עבודתם.

4 | כתיבת ניירות עמדה ומסמכים מקצועיים

לשכת המדענית הראשית מרכזת מידע מקצועי ומחקרים שונים:

- כתיבה ועריכה של מסמכים מקצועיים בנושאים בהם עוסק המשרד ו/או נושאים חדשניים כדוגמת מערכות מזון מקיימות, מסמכי בריאות וסביבה, חישה מרחוק, היבטים סביבתיים של ננו-חומרים ופסולת פלסטיק.
- הקמת ועדות מקצועיות בשיתוף מדענים לליבון סוגיות סביבתיות.
- כתיבת חוות דעת והתייחסות למסמכים, לתוכניות ולדוחות מבקר המדינה.

5 | הנגשת נתונים סביבתיים לעובדי המשרד ולציבור בארץ ובחו"ל

לשכת המדענית הראשית אחראית על ריכוז נתונים ומדדים סביבתיים, הערכת מצב הסביבה ופרסום מסמך תמונת מצב הסביבה בישראל כל כחמש שנים. העבודה כוללת איסוף נתונים ומדדים מאגפי המשרד בהסתמך על תוכניות הניטור הסביבתי וסקרים שנעשו, מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ומגופים רגולטורים מקבילים שהמידע שברשותם רלוונטי למצב הסביבה ולמשרד.

בנוסף, הלשכה מייצגת את המשרד והמדינה בפרויקט (Shared Environmental) SEIS (Information System) בשיתוף עם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. מדובר בפרויקט של האיחוד האירופי למדינות שכנות בהובלת הסוכנות הסביבתית האירופאית (European Environmental Agency) וה-Union of the Mediterranean. במסגרת זו, הלשכה מקדמת עבודה על פיתוח אינדיקטורים אזוריים, דיווח והערכת מצב הסביבה בישראל בתחומים נבחרים. כמו כן, במסגרת הפרויקט מתבצעות פעילויות שונות, המותאמות לצרכי המשרד בתחומים של פסולת, פסולת מסוכנת, שינוי אקלים ושפכים תעשייתיים.

6 | בריאות וסביבה

על פי החלטת הממשלה גובשה **תוכנית לבריאות וסביבה** המתכללת את מגוון הנושאים של בריאות וסביבה, פורשת יריעה רחבה של הצרכים בתחומים השונים וקובעת סדר עדיפויות בכל תחום. בנוסף, תוכנית זו מאגדת המלצות שהועלו במספר תחומים, מציגה עלות ביצוע ואומדת את הפוטנציאל לחיסכון. התוכנית היא בסיס לקבלת החלטות ליישום ההמלצות הרוחביות ולהכנת תוכניות פעולה פרטניות בתחומים השונים. כמו כן, מודגשת החשיבות בתקצוב ממשלתי ובמשאבים לסגירת פערי הידע בעיקר לטווח הבינוני והארוך.

הלשכה משתתפת באופן פעיל **בהליך בריאות וסביבה באירופה** בהובלת ארגון הבריאות העולמי (WHO) - אזור אירופה והוועדה למדיניות כלכלית באו"ם (UNECE). בשנת 2017 גובשה הצהרת השרים וכל מדינה התחייבה להכין תוכנית פעולה עתידית לחמש השנים הבאות לפי צרכיה ואופיה. **המשרד מוביל את נושא מערכות המזון בישראל**, במטרה להפוך אותן לשוויוניות, בריאות ובנות קיימה. המדענית הראשית מונתה לרכז את הכנות מדינת ישראל לפסגת המזון העולמית של האו"ם שתתקיים בספטמבר. ההכנות מתקיימות בצורת דיאלוגים בהם כ-450 משתתפים מסקטורים שונים, תוצרי הדיאלוגים ישמשו כבסיס לגיבוש חזון ואסטרטגיה לאומית ארוכת טווח למערכות מזון מקיימות, בריאות ושוויוניות בישראל ובהמשך לכתובת תכנית לאומית למערכות מזון מקיימות ומפת דרכים ליישומה.

7 | קידום הקשרים עם האקדמיה, ארגונים ומוסדות

העבודה בלשכה נעשית בשיתוף פעולה עם ארגונים ומוסדות בארץ ובחו"ל. בארץ הלשכה מייצגת את המשרד בוועדות ופורומים שונים - ועדת המדע והטכנולוגיה בכנסת, פורום המדענים הראשיים, מועצה להסדרת מחקרים במחוללי מחלות ביולוגים, ועד מנהל תוכנית הניטור במפרץ אילת (יו"ר), ועדת ההיגוי הבין-משרדית ליישום תוכנית הניטור הלאומית לים התיכון של ישראל (יו"ר שותף), מנהלת תחליפי נפט, מועצה הציבורית לסטטיסטיקה, ועדה מייצגת לנושא מדיניות ברשות הלאומית להסמכת מעבדות, ועדה לרישום תכשירי הדברה (יו"ר), ועדת ההיגוי לאפידמיולוגיה סביבתית, ועדת מסרטים סביבתיים באגודה למלחמה בסרטן ועוד.

הלשכה עובדת בשיתוף פעולה שוטף עם ISERD (המנהלת הישראלית למו"פ האירופי), לרבות הצגת האג'נדה המחקרית בכנס המנהלת, במטרה לעודד את החוקרים הישראליים להגיש הצעות מחקר ולהיענות לקולות קוראים של האיחוד האירופי במחקרים בנושאים סביבתיים.

בחו"ל, הלשכה מייצגת את המדינה בכוח המשימה של הליך בריאות וסביבה האירופי, ושותפה לפרויקט SEIS לנתונים ומדדים סביבתיים וכן תורמת לאמנת האקלים בהיבט של היערכות לשינוי האקלים. בשנה האחרונה הצטרפה הלשכה ל-ERA - NET (רשת גופים ממדינות שונות התומכת במחקרים), במסגרת תוכנית המחקרים של האיחוד האירופי בנושא שינוי אקלים ומגוון ביולוגי.

8 | היערכות לאומית להסתגלות לשינוי אקלים (Climate Change Adaptation)

פרסום והטמעה של פעולות להיערכות לשינוי אקלים. עם קבלת החלטת ממשלה (יולי 2018) על בסיס המלצות הלשכה לממשלה לאסטרטגיה ותוכנית פעולה לאומית, הוקמה מנהלת ליישום התוכנית בראשות סמנכ"ל משאבי טבע. במסגרת המנהלת, לשכת המדענית אחראית על ועדה בין-משרדית למדע במסגרתה ימופו פערי המידע בתחום, יונגשו חומרים מקצועיים למנהלת ולוועדות השונות, ויערך תיאום במימון ממשלתי למחקרים בתחום.

9 | עידוד מחקרי מדע וסביבה בחינוך העל יסודי

פעולות אלה נעשות באמצעות השתתפות בוועדת המקצוע של מדעי הסביבה בהובלת משרד החינוך ועל ידי לקיחת חלק פעיל בתחרויות על עבודות מדעיות מצטיינות בקרב תלמידים בחינוך העל יסודי. לדוגמה, במסגרת פרויקט "חוקרים סביבה", המיועד לתלמידי מגמות מדעי הסביבה, נערכת תחרות בין תלמידי מדעי הסביבה, המבצעים עבודות חקר "אקוטופ". תלמידים שעבודותיהם היו ראויים מוזמנים להשתתף בכנס חוויתי ומיוחד, שבו כל תלמיד מציג את נושא המחקר, שלבי העבודה והמסקנות.

הלשכה המשפטית

היועצת המשפטית: עו"ד דלית דרור

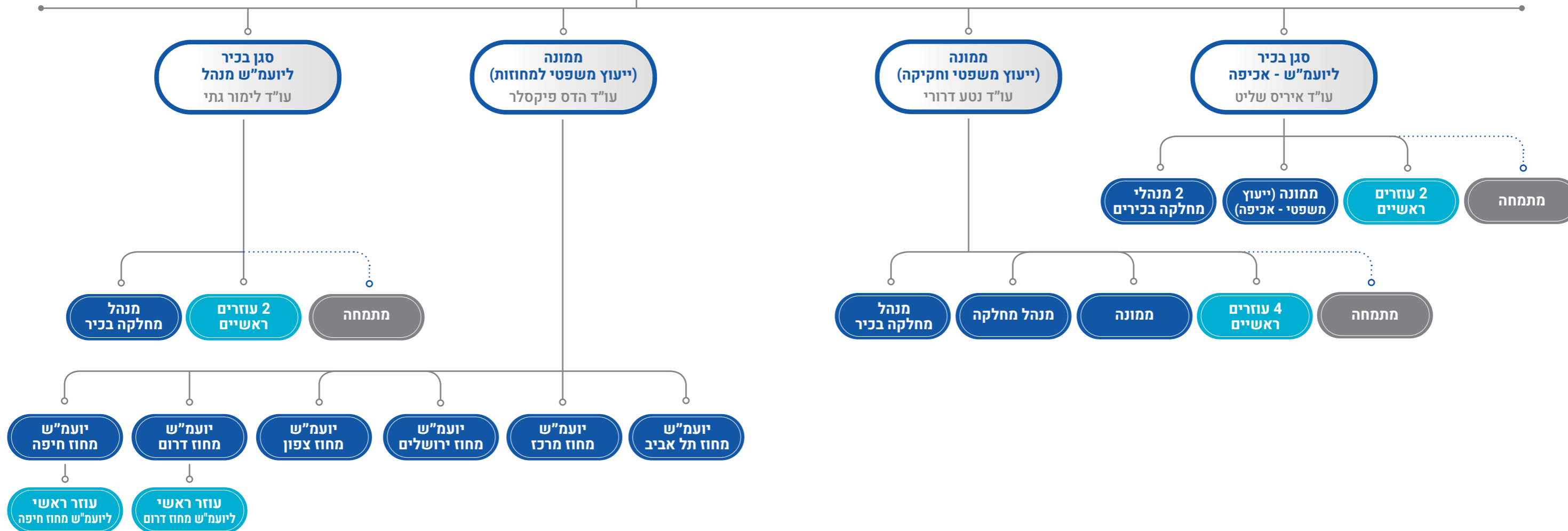
מבנה ארגוני

כוח אדם: 36 עובדים

2
מזכירות

3
מתמחים

30
עורכי דין

משימות מרכזיות:

1 | חקיקה

- **כתיבה של הצעות חוק ממשלתיות בתחומי פעילותו של המשרד** - ניסוח תזכירי חוק, עיבוד התגובות להם, ניסוח טיוטות חוק לוועדת השרים לחקיקה.
- **ליווי הצעות חוק ממשלתיות בתחומי פעילותם של משרדי ממשלה אחרים** - תגובות לתזכירי חוק וטיוטות חוק.
- **ליווי הצעות חוק פרטיות** - כתיבת חוות דעת לשר לקראת הדיון בוועדת שרים לענייני חקיקה, השתתפות בוועדת שרים לענייני חקיקה.
- **השתתפות בדיוני ועדות הכנסת במהלך הליך החקיקה**, הן לגבי הצעות חוק ממשלתיות ופרטיות והן לגבי הצעות חוק בתחומי פעילותו של המשרד ובתחומי פעילותם של משרדים אחרים אך רלוונטיות למשרד.
- **הכנת חקיקת משנה לחוקים אשר השר מופקד עליהם**, ייצוג המשרד בוועדות הכנסת הדנות באישור התקנות, תגובות לחקיקת משנה רלוונטית של שרים אחרים.
- **טיפול בחוקי עזר של הרשויות המקומיות**, העוסקים בנושאים סביבתיים, אשר לגביהם נדרש אישור השר להגנת הסביבה.

2 | ייעוץ

ליווי משפטי של מכלול פעילותם של כל אגפי ואשכולות המשרד והמחוזות השונים, מתן מענה לשאלות העולות לגבי פעילות זו, הן מצד גורמי המשרד והן מצד גורמי חוץ. יצוין כי בעת יישום חקיקה חדשה יש צורך בדרך כלל, מלבד התקנת תקנות, גם בליווי אינטנסיבי להקמתם של מנגנוני תפעול חדשים, כתיבת נהלים, הדרכות וכיו"ב.

3 | ליווי הליכי אכיפה

- **ליווי הליכי אכיפה מנהליים**: מתן ייעוץ משפטי בעניין הוצאת התראות, עריכת שימועים, מתן צווים אישיים וצווים מנהליים שונים.

● **ליווי הליכי אכיפה פליליים**: ההופעה בבתי המשפט בהליכים פליליים נעשית על ידי עורכי דין חיצוניים, המקבלים ייפוי כוח מהיועץ המשפטי לממשלה כתובעים, שהמשרד מתקשר איתם לצורך זה. עורכי הדין בלשכה המשפטית מלווים באופן צמוד את הטיפול בתיק, לרבות ייעוץ למחוזות ולמפקחי המשטרה הירוקה ואגף ים וחופים בנושא הטיפול בתיקי חקירה בטרם הגעתם ללשכה המשפטית. כמו כן, מבצעת הלשכה את הפעולות הבאות: בדיקת הראיות והכנת בקשות להשלמות חקירה, אישור הגשתו של כל כתב אישום, בדיקה ואישור בקשות לצווים שיפוטיים וכתבי בי-דין אחרים, מתן התייחסות משפטית ומקצועית לעניינים העולים במהלך ההתדיינות, הכנת חוות דעת בעניין בקשות לעיכוב הליכים, אישור הסדרי טיעון, אישור הגשת ערעורים ותגובות לערעורים, טיפול מול פרקליטות המדינה במקום בו נדרש אישורה (העמדה לדיון של נבחר ציבור, הגשת בקשת רשות ערעור), הפצת פסקי הדין, דיווח עליהם למרשם הפלילי ועוד. כמו כן, מטפלת הלשכה המשפטית בהסמכתם של עורכי הדין החיצוניים ובזיקת את בקשותיהם לשכר טרחה.

● **ליווי הליכי אכיפה בעיצומים כספיים.**

4 | **ליווי הטיפול בעתירות (לבג"צ או לבית המשפט לעניינים מנהליים) ובתביעות אזרחיות המוגשות נגד המשרד**

ההופעה בבתי המשפט בהליכים האמורים נעשית על ידי פרקליטות המחוז, או על ידי פרקליטות המדינה. הלשכה המשפטית מלווה באופן צמוד את הטיפול בהליכים אלה, ואת הכנת כתבי בי-דין בהם, שולחת התייחסויות מקצועיות ומשפטיות לפרקליטים המטפלים, מעבירה אליהם חומר הנדרש לטיפול בתיק ועוד.

בשנים האחרונות מנסה הלשכה המשפטית ליזום לאפשר ולתמוך בהגשת תביעות ע"י המדינה נגד מזהמים, כדרך נוספת להבטיח ציות סביבתי, תוך ביסוס זכות העמידה של המדינה כנאמנת משאבי הסביבה והטבע, ופיתוח ראש הנזק האקולוגי.

5 | **מתן מענה לצרכים משפטיים מנהליים של המשרד**

- **מכרזים**: ליווי ההליך המכרזי על כל שלביו - סיווג ההתקשרות, בחינת היבטי הפרטה, בדיקת המפרטים, מתן מענה לשאלות הבהרה, ליווי הליך שיפוט ההצעות, בחירת ההצעה הזוכה.
- **הסכמים**: עריכת הסכמי התקשרות עם גופים שונים, לרבות ניהול משא ומתן עובר לכריתתו. יש להעיר כי לא מדובר רק בהסכמים סטנדרטיים, אלא גם בהסכמים ייחודיים לכל נושא.
- **נושאי כוח אדם**: מתן ייעוץ משפטי בתחום דיני העבודה, יישום הוראות התקש"ר, משמעת, הליכי הוצאה לפועל ועיקולים נגד עובדים, הסדרי ניגוד עניינים, הגבלות לאחר פרישה.
- **תמיכות**: הכנת מבחני תמיכות בנושאים שונים, הכנת "קולות קוראים", ייעוץ שוטף לוועדת התמיכות.

7 | הדרכות

עורכי הדין בלשכה המשפטית נוטלים חלק בעריכת הדרכות של מפקחי המשטרה הירוקה והיחידה הארצית להגנה על הסביבה הימית ושל גורמי המשרד האחרים במטה ובמחוזות. כמו כן, עורכי הדין של הלשכה המשפטית עורכים הדרכות והרצאות במסגרת כנסים, השתלמויות וקורסים לגבי היבטים משפטיים בנושאים סביבתיים.

8 | משימות אחרות

● **סיוע בהכנתן של הצעות להחלטות ממשלה**, הכנת חוות דעת משפטיות להחלטות ממשלה, קידומן של הצעות ההחלטה מול לשכות משפטיות של משרדים אחרים.

● **כתיבת נהלים** בנושאים שונים.

● **סיוע בכתיבת תגובות לטיטות דוחות מבקר המדינה**.

● **ליווי הליך רישוי העסקים**: הלשכה המשפטית עוברת על התנאים לסוגי רישיונות עסק בכל התחומים (תנאי מסגרת), וכן על התנאים נוספים שנקבעים מעת לעת ברישיון עסק ספציפי.

● **משפט משווה**: בנושאים משפטיים בעלי משמעות, הדורשים טיפול מעמיק ועריכת משפט משווה.

● **מגוון התפקידים מחייב את חברות עורכי הדין של הלשכה המשפטית בוועדות וצוותים רבים**. חלקם בין-משרדיים (כגון ועדות למתן היתרי הזרמה / הטלה לים ועוד), חלקם פנים משרדיים - בהקשר המקצועי (כגון הוועדה הטכנית העוסקת באסבסט, ועדה לענייני הדברה, ועדה מקצועית לרישום תכשירי הדברה ועוד), או בהקשר לתפעול המשרד (כגון ועדות המכרזים השונות הפועלות במשרד, ועדות התמיכות, ועדות בענייני עובדים, ובהן ועדת מתנות, ועדת החזר הוצאות משפט ועוד).

● **סקרים ומחקרים**: ליווי הליך כתיבת ה"קול קורא" ובדיקתו, וכן הליך המיון והבחירה של ההצעות הזכות.

● **טיפול במינויים המתבצעים על ידי השר**: בדיקת הבקשות למינויים, בדיקת שאלונים, הכנת חוות דעת לוועדה לבדיקת מינויים, או חוות דעת נדרשת כשהמינוי אינו טעון אישור הוועדה לבדיקת מינויים.

● **טיפול בהסמכות עובדים** ובהרשאות לחקירה.

● **טיפול בהסמכת עורכי דין חיצוניים** ובהתקשרות איתם (בחירה, חידוש, הארכה).

● **חופש מידע ופניות ציבור**: ליווי אגף פניות ציבור והממונה על חופש המידע בטיפול בבקשות למידע.

● **הגנת הפרטיות**: ליווי סוגיות הקשורות לאבטחת מידע והגנת הפרטיות (בהקשר של מערכות מחשב, העברת מידע בין גופים ציבוריים, ועוד).

● **נושאי מידע נוספים**: פרסומים, אתר האינטרנט של המשרד.

● **מתן ייעוץ בסוגיות שונות העולות מפעולת המשרד השוטפת**, כגון חסיונות, תרומות, פטור ממכס, יישום הוראות התכ"ם, הנחיות היועץ המשפטי לממשלה בנושאים השונים ועוד.

6 | טיפול באמנות בינלאומיות

● הכנה לקראת פורומים בינלאומיים בנושאי סביבה

● השתתפות במשא ומתן לקראת אישור אמנות והסכמים בינלאומיים

● ניסוח הסכמים בינלאומיים בנושאי סביבה

● השתתפות בניסוח הסתייגויות לאמנות ופרוטוקולים

● טיפול בהליכי אשרור אמנות בכנסת ובממשלה

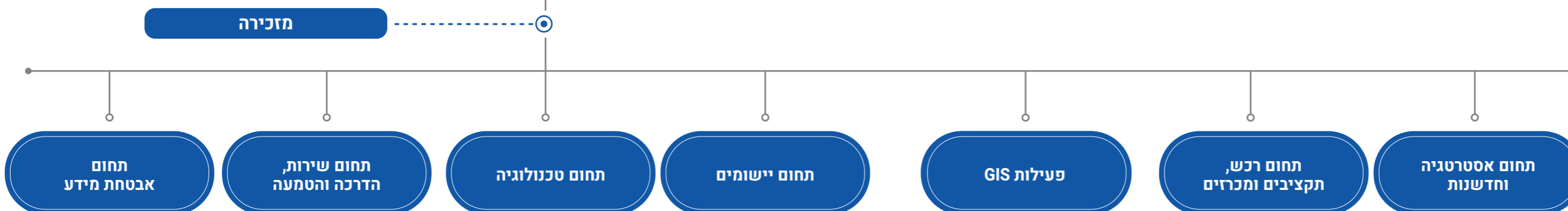
● הערכות לאשרור אמנות מבחינת קליטתן במשפט הפנימי

אגף טכנולוגיות דיגיטליות ומידע

איוש בפועל נותני שירותים 43	תקן נותני שירותים 63	תקן עובדי מדינה 6
מיקור חוץ DXC		

מבנה ארגוני

עובדי מחשב
באשכולות המשרד

טכנולוגיות כגורם מפתח בהגנה אפקטיבית על הסביבה

הקלה הנטל
על לקוחות

משרד דיגיטלי

זיהוי מקדים
ופרואקטיבי

דיווח פסולת
אוטומטי

הגשות מידע
ופעולות לאזרח

החלטות מבוססות
נתונים

ניטור דיגיטלי,
רציף ומלא

רישוי משולב

1 | החזון

ניהול מערכי ניטור דיגיטלי סביבתי - ניטור, ניתוח ועיבוד נתונים בזמן אמת לצרכי רגולציה, קבלת החלטות ותמיכה במערכי החירום

ניהול ותחזוקת תשתיות חומרה - יעוץ, בחינה, התקנה, הפעלה ותחזוקה השרתים, ציוד קצה, מחשבים אישיים ומדפסות

ניהול ותחזוקת תשתיות תקשורת - תפעול, תחזוקה, פיקוח ובקרה על תשתיות פסיביות ואקטיביות וטלפוניה קווית ולוויינית, מכשירי קשר ניצן

יישום והטמעת מערכות מידע - מבחני קבלה למערכות שפותחו, בקרת איכות, הכנת תיעוד, בניית מערכי הדרכה למערכות ייעודיות, הדרכת משתמשים, ליווי והטמעה, בחינת אופן יישום צרכים חדשים והגדרת צרכים חדשים לפיתוח

אבטחת מידע והגנת הסייבר - קביעת מדיניות, נהלים, תהליכים וטכנולוגיות אבטחת מידע להגנת מערכות הארגון בהלימה להתפתחויות המהירות בעולם הסייבר ולאיומים ההולכים וגוברים על ארגונים בישראל בפרט ובעולם בכלל, עמידה בתקן אבטחת מידע ISO 27001 וחוק ותקנות הגנת הפרטיות. ניטור ובקרה שוטפת על פעילות המשרד ומערכות משיקות

רכש טכנולוגי - רכש טכנולוגי רחבי בהתאם לצרכי יחידות המשרד

תפעול ותמיכה טכנולוגית - הפעלת מרכז תמיכה ומערך טכנאים באתרי המשרד ובחפיקים ניידיים ותומכי שטח

טכנולוגיות כגורם מפתח בהגנה אפקטיבית על הסביבה

2 | יעדים

- מתן מענה אפקטיבי לתהליכים העסקיים של המשרד
- ביצוע טרנספורמציה דיגיטלית בתהליכי רגולציה פיקוח ואכיפה באמצעים טכנולוגיים מתקדמים
- מתן שירות טכנולוגי אפקטיבי, יעיל ומהיר לארגון, למפוקחים ולשותפים עסקיים.
- מעבר המשרד לענן ציבורי במסגרת נימבוס
- עיגון בסיס התקציב כך שיתן מענה לצרכים הטכנולוגיים והשירות (כיום התקציב אינו מוסדר)

3 | תחומי אחריות

- פיתוח ותחזוקת מערכות מידע - בחינת אלטרנטיבות לפתרון, קיום מכרזים, פיתוח תוכנה, ואינטגרציה של מערכות מידע ביחידות השונות
- תפעול תשתיות בתפיסת ענן (פרטי ומעבר לציבורי) כמענה לצרכים הטכנולוגיים של המשרד תוך עמידה באתגרי ה BIG DATA ושמירה על המשכיות עסקית (DR), תוך התאמה לתרחישי קיצון (מגיפת הקורונה, אירועי חירום)

מחוז חיפה

מנהל המחוז: שלמה כץ

2
יועצות משפטיות
(הכפופות ללשכה המשפטית)

37
עובדים
(מתוכם 3 סטודנטים)

2 רכבי איגום | 3 מכוניות של צוות פיקוח | 2 רכבי איגום
1 רכב של מנהל המחוז | 1 אופנוע

על המחוז:

מחוז חיפה משתרע על פני שטח של **859** קמ"ר, בין חדרה בדרום, אזור ואדי ערה במזרח וצור שלום בצפון. במחוז מתגוררות כ-**996,300** נפשות.

המחוז כולל:

30 רשויות: **11** עיריות, **15** מועצות מקומיות, **4** מועצות אזוריות. **11** מכל הרשויות במחוז הן של יישובי מיעוטים. כמו כן, במחוז שני איגודי ערים להגנת הסביבה - מפרץ חיפה ושרון כרמל ויחידה סביבתית משולש צפוני.

מחוזות

מאפייני העיסוק של המחוז:

המגוון הרחב של נופים טבעיים, אנושיים ותשתיות הופכות את מחוז חיפה למחוז ייחודי ומורכב כאחד.

מפרץ חיפה

מפרץ חיפה הוא אחד מאזורי התעשייה הגדולים במדינה. במפרץ נמצאים אזורים עירוניים המשמשים למגורים, לתעשייה ולמסחר לצד תעשיות ותשתיות לאומיות. כל זאת לצד שטחים חקלאיים, גן לאומי פארק הכרמל, נחל הקישון וחוף ים. לפיכך, הטיפול במפרץ חיפה הוא ייחודי במובנים של אסדרת ההגנה על הסביבה.

ביוני 2019 פורסם דוח ביקורת המדינה בנושא מפרץ חיפה. בתגובה כתב המשרד כי הוא מכיר בחשיבותה של ביקורת המדינה ומשתדל להפיק ממנה לקחים. כפי שגם צוין בדוח המבקר, פעולות המשרד בשנים האחרונות הובילו לשינוי מגמה, לצמצום הפליטות ולירידה משמעותית ועקבית בריכוזי המזהמים במפרץ חיפה ובכל הארץ. בהמשך לאמירות המבקר באשר לעתיד המפעלים במפרץ חיפה: המשרד רואה חשיבות בכך שהממשלה תעשה עבודה נרחבת ומקיפה בנושא. המשרד להגנת הסביבה תומך בכל צעד שיובייל לשיפור איכות האוויר במטרופולין חיפה, ובכלל זה הזזת מפעלים ממיקומם הנוכחי.

במסגרת תוכנית לאומית לצמצום זיהום אוויר ולהפחתת סיכונים סביבתיים באזור מפרץ חיפה הושגו הפחתות משמעותיות של פליטות לאוויר והפחתת סיכונים מהתעשייה במפרץ. עם השלמת פריסת תשתית הגז הטבעי צפויה הפחתה נוספת במזהמים אלו.

מתוצאות סקר הסיכונים שבוצע על ידי מומחה בינלאומי בתחום עולה כי אין כיום באזור מפרץ חיפה רצפטור ציבורי הנמצא בסיכון לא קביל, בהשוואה לקריטריונים בינלאומיים מחמירים הנהוגים במדינות מערב אירופה, דוגמת הולנד ואנגליה.

יחד עם זאת, לפי נתוני שנת 2018 שפורסמו בדוח מפל"ס, כמות הפליטה של מפעלי מפרץ חיפה נשארת בין הגבוהות במדינה:

תחמוצות חנקן – 1,915 טון (מתוכם 1,212 טון – מפעלי תשלובת בתי זיקוק - בז"ן);
תחמוצות גופרית – 1,020 טון (מתוכם 432 טון – מפעלי תשלובת בתי זיקוק - בז"ן);
תרכובות אורגניות נדיפות – 918 טון (מתוכם 493 טון – מפעלי תשלובת בתי זיקוק - בז"ן);
חלקיקים – 215 טון (מתוכם 25 טון – מפעלי תשלובת בתי זיקוק - בז"ן).

בנוסף, בין השנים 2015-2019, דווחו למשרד על כ-20 אירועים במעורבות חומרים מסוכנים במפעלי המפרץ. ישנן עדיין תקלות תפעוליות (פליטות שאינן שגרתיות) שחיוני לצמצם. בתנאי מזג אוויר המגבילים פיזור מזהמים מתפשטים במפרץ מטרדי ריח לאזורים של פעילות עירונית.

במסגרת דיונים על עתיד מפרץ חיפה, פרסם מנכ"ל המשרד את עמדתו בעניין עתיד מפרץ חיפה וצוין כי המשרד להגנת הסביבה תומך בשינוי מפרץ חיפה לפיתוח עירוני על ידי פינוי יזום של המתחם הפטרוכימי והכימי במפרץ חיפה, הכולל את מתחם בז"ן ומתחם דשנים, באופן הדרגתי ותוך פיקוח הדוק במהלך הפינוי וכן ביטול תכנית קרקעות הצפון המיועדת לאחסון תזקימים ונפט גולמי.

תשתיות לאומיות ותעשייה

בתחומי המחוז ממוקמות תשתיות לאומיות מרכזיות, בהן נמל חיפה, נמל המפרץ ונמל חדרה, נמל התעופה חיפה, שדה התעופה עין שמר ומנחת הבונים. כמו כן, בתחומי המחוז ארבע תחנות כוח של חברת החשמל (היקף ייצור מותקן מרבי כ-4,500 מגהוואט) - אורות רבין, חיפה, חגית וקיסריה ותחנת כוח פרטית OPC חדרה (בהרצה - בהיקף 140 מגהוואט). בין התשתיות הלאומיות הממוקמות במחוז מצויים נמל הדלק וחוות דלקים של חברת "תשתיות נפט ואנרגיה בע"מ" (תש"ן) ושל חברות הדלק פז, סונול ודלק, שלושה מתקני טיפול בשפכים גדולים ועוד.

במחוז קיימים כ-200 מפעלי תעשייה גדולים ובינוניים (B-A) וביניהם בית זיקוק לנפט, דור כימיקלים, מפעלי נייר חדרה, מפעל דשנים וכ-200 תחנות דלק. המחוז מנפיק היתרי רעלים לכ-600 עסקים, ובכל שנה מחדשים היתרי רעלים לכ-250 עסקים. כמו כן, המחוז נדרש לתת מענה לקרבה בין שימושים רגישים למפעלים המחזיקים חומרים מסוכנים (במחוז כ-70 מפעלים מסכני אכולוסייה).

בשנה האחרונה התחילה פעילות חברת נובל אנרג'י להפקת גז טבעי מקידוחי לויתן. המחוז היה שותף להפקת מסמכים רגולטוריים לאסדת הגז ולקח חלק בפיקוח על הרצת האסדה (שני שלבי נישבו). כמו כן, המחוז אחראי גם על קווי קונדנסט שמגיעים מהאסדה ומוזרמים דרך חברת "קו צינור אירופה - אסיה" (קצא"א) (בתערובת עם נפט גולמי) לטרמינל חברת "תשתיות נפט ואנרגיה בע"מ" (תש"ן) בקריית חיים.

שיקום רצועת החוף

במחוז יש כ-50 ק"מ של רצועת חוף. מתוכם כ-30 ק"מ התחומים במועצה אזורית חוף כרמל- אחד החופים החשובים והמגוונים מבחינת ערכי טבע. המחוז לוקח חלק בפילוט ניקוי רצועת חוף זו ופעיל במוסדות התכנון הדנים בתכניות בניה בתחום הסביבה החופית. אחת ההצלחות המשמעותיות של המחוז היא מניעת המשך הקמתו של פרויקט מגדלי חוף הכרמל וייבוש הים לאורכו. אחת הבעיות המשמעותיות בנושא רצועת החוף נשארת בעיית הרס חופים בדרום מפרץ חיפה כתוצאה מפיתוח תשתיות בנמל חיפה. המחוז הכין בשיתוף היחידה הארצית לשמירת הסביבה הימית, הנחיות לתסקיר לתכנית של חברת נמלי ישראל (חנ"י) למתן פתרון הגנה על החופים שאושרו בוועדה המחוזית.

שטחים פתוחים

במחוז מרחבים בעלי חשיבות שימור ברמה הלאומית, בהם: הגן הלאומי פארק הכרמל, גבעות אלונים – שפרעם (במרחב טבעון), פארק השרון (בדרום חדרה), פארק חדרה (בשפך נחל חדרה) וחוף הים. תשומת לב ייחודית מעניק המחוז לנחל קישון. הנחל עבר הליך שיקום מדהים ובשלב זה האתגר הוא לפתח את חלקו התחתון, קטע מורד נחל קישון שעליו אושרה תוכנית סטטוטורית, לפארק לטובת הציבור. בנוסף, המחוז מלווה תהליך תכנוני של קידום מסדרונות אקולוגיים בשל תכניות המאיימות על השטחים הפתוחים.

תכנון ובנייה

וועדת המנכלים המליצה על תכנון מחדש של מפרץ חיפה והפיכתו לאזור פיתוח עירוני מוטה מגורים בשילוב תעסוקה, פארקים ותעשייה נקייה, במקום התעשייה הפטרוכימית וסגירתה בטווח של כעשור. במסגרת זו יש לקדם אתרי קבע לאחסון תזקיקים וגפ"מ. ומתן פתרונות לביטומן וקונדנסט. המחוז החל ומקדם בימים אלה פתרונות לייבוא גפ"מ וביטומן לעת בו ייסגר המתחם הפטרוכימי.

בנוסף, על הפרק נמצאות תוכניות משמעותיות בעלות השלכות סביבתיות וציבוריות - הסדרה תכנונית של מסוף הכימיקלים, רציף חיפה מזרח א' (שתי התוכניות בשלבי הכנת תסקיר). כמו כן יש צורך לקדם את נמל הדלק החדש.

המחוז עוסק בחיפוש פתרונות ותכנון מתקן מיון וטיפול בפסולת מעורבת בדרום המחוז (ג'ת, חדרה). בנוסף, המחוז מעורב במספר פרויקטים גדולים של תכנון שכונות מגורים בסביבה החופית וביניהם - שכונת "רובע הים" בחדרה ושכונה חדשה בשטח של טרמינל קריית חיים.

כמו כן המחוז פועל במספר מישורים לקידום ייצור אנרגיה מתחדשת ונקייה:

1. המחוז קידם ואישר התרי בניה להקמת 2 מחזמים באורות רבין שנועדו להחליף את יחידות 1-4 העובדות על פחם.
2. המחוז מתנגד להקמת תחנת כח נוספת על גז טבעי באזור חדרה 20PC
3. המחוז קידם מסמך מדיניות ראשון בארץ בנושא הקמת פאנלים סולריים על מאגרים ובריכות דגים בראיה מרחבית כוללת במועצה אזורית חוף הכרמל

פסולת

במחוז יש 25 תחנות מעבר ומפעלי מיחזור לפסולת יבשה, שלוש תחנות מעבר לפסולת מעורבת ושלוש מטמנות לפסולת בניין. בשנים האחרונות המחוז מעודד את תחנות המעבר לפסולת בניין לבצע גם מיחזור פסולת לטובת תשתיות ולהקטין את היקף ההטמנה. בעוד כשנה תסתיים הקמת מתקן קומפוסטציה סמוך לזכרון יעקב. בעיקר במרחב ואדי ערה קיימת בעיה של השלכת פסולת בשטחים פתוחים, אך התקצוב המשרדי מקרן הניקיון במסגרת התוכנית "סביבה שווה" מסייע בכך.

שפכים

ברוב הרשויות במחוז פועלים תאגידי מים וביוב. בשל היעדר תשתיות או קיומן של תשתיות לקויות ביישובי הכרמל (דלית אל-כרמל ועוספיא) יש זרימת ביוב לסביבה. בעוספיא מרבית הבתים לא מחוברים למערכת הביוב. בשנה האחרונה הצטרפו שתי הרשויות לתאגיד פלגי מוצקין וכעת עובדים על שדרוג תשתיות וחיבור הבתים למערכת הביוב. בג'סר אל זרקא תשתיות הביוב הלקויות גורמות לגלישת ביוב לנחל תנינים ולנחל עדה באופן כמעט רציף. רשות המים הוציאה צו לתיקון מצב זה והתחייבות בסך 6 מיליון שקלים לטיפול בנושא. כעת ממתינים לסיום תכנון מפורט ולתחילת ביצוע העבודות.

סביבה חקלאית

במחוז חיפה יש שלוש מועצות אזוריות - חוף הכרמל, מנשה וזבולון - אשר בתחומיהן מופעלים 70 רפתות ו-30 לולים. בחוף הכרמל יש גידול בננות בהיקף של 70% מסך הגידול בארץ, ובשל כך מתמודדת המועצה עם פסולת חקלאית בכמות גדולה בעיקר של גזם, יריעות ניילון חממות ושקיות כחולות העוטפות את גידולי הבננות. בוואדי ערה ניכרת תופעת גידול בעלי חיים בסמיכות לבתים, ללא הסדרה נדרשת, תוך גרימת מפגעי ריח ומזיקים.

החלטות ממשלה רלוונטיות למחוז

● **החלטת ממשלה מס' 529** - תוכנית לאומית לצמצום זיהום אוויר והפחתת סיכונים סביבתיים באזור מפרץ חיפה בשנים 2015 עד 2020. התוכנית נמצאת בעיצומה ורוב המשימות הושלמו. הישגים עיקריים:

תעשייה:

- הפחתה של כ-56% מפליטות המזהמים האורגניים הנדיפים מתעשייה ביחס לסוף שנת 2014 וכ-86% ביחס לשנת 2009.
- ממשיכה הפחתת מזהמים המאפיינים שריפת דלקים. ב-2018 עמד שיעור ההפחתה בפליטות בתחמוצות חנקן, תחמוצות גופרית וחלקיקים על כ-13%, 17% ו-34% בהתאמה. עקב העיכוב בפריסת תשתית הגז הטבעי נדחו היעדים לשנת 2020.
- הושלמו 41 מתקנים להפחתת פליטות ב-11 ממפעלי התוכנית, 5 מתקנים בהקמה.
- כל מכשירי ניטור מזהמים בארובות המפעלים עברו בדיקת תקינות ומפורסמים לציבור באופן רציף באתר האינטרנט של איגוד ערים מפרץ חיפה.
- הוגברה האכיפה על המפעלים בין השנים 2015 עד 2019.

הפחתת סיכונים חומרים מסוכנים:

- בהתאם לדרישות המשרד, בספטמבר 2017 רוקן ונסגר מכל האמוניה בחיפה.
- מסתיימת העבודה על שלב א' של סקר הסיכונים המצרפי במפרץ חיפה. במסגרת זו נערכו סקירות סיכונים חומרים מסוכנים ב-67 מפעלי תעשייה ובכ-2,000 מקורות סיכון.
- 49 מפעלי מפרץ חיפה יישמו את מדיניות מרחקי הפרדה של המשרד במהלך תקופת התוכנית.

● **החלטת הממשלה מס' 472 מיום 25.10.2020:** פיתוח וקידום מפרץ חיפה.

ניקוי קרקעות הקישון:

- בינואר 2017 הסתיים פרויקט חפירה וניקוי של קרקעות הקישון.

- כ-340 אלף מ"ק של קרקעות מזהמות טופלו וטוהרו כחלק מהפרויקט.

החלטת ממשלה 1973 מיום ה-27.09.2016 - תוכנית סיוע לרשויות המקומיות בהפחתת

מפגעי הלישמניאזיס ("שושנת ירחו"): התוכנית התחילה במחוז חיפה ב-2017 וקיבלה הארכת התחייבות עד סוף 2020. שתי רשויות במחוז קיבלו תמיכה בעקבות ההחלטה הזו:

- **מ.מ. זכרון יעקב (900 מיליון שקלים)** - בשלב א' בתוכנית נלכדו כ-80 שפנים ונשלחו לשירות הווטרינרי. בשלב ב' תושלם התוכנית לאחר מילוי מסלעות טבעיות.

- **מ.א. חוף כרמל (500 מיליון שקלים)** - במעין צבי פועלים להשלמת פינוי דרדרת פסולת מהמוקדים המאושרים בתוכנית.

החלטת הממשלה 1496 מיום ה-23.03.14 - התוכנית שמאפשרת לרשויות הנבחרות

סיוע רב-שנתי לשנים 2014 - 2017 עם הארכה עד סוף 2020 לשם גיבושה ויישומה של תוכנית להקמה והפעלה של מערך סביבתי לטיפול בפסולת במגזר המיעוטים - תוכנית "סביבה שווה": 11 רשויות מתוך 30 במחוז קיבלו תמיכה תקציבית במסגרת התוכנית ופינו מאות אלפי קוב של פסולת משטחים פתוחים. הרשויות קיבלו ייעוץ וליווי תפעולי, החליפו כלי אצירה ונמצאות בהליך סיום של פרויקט סביבתי. כל רשות קיבלה תקציב לארבע פעולות עיקריות:

1. **הכנת תוכניות אב** - 90,000 שקלים

2. **ליווי תפעולי** - 3,300,000 שקלים

3. **כלי אצירה** - 14,525,000 שקלים

4. **שיקום מפגעים וקידום פרויקטים סביבתיים** - 15,650,000 שקלים

כ-60% מהתקציב כבר נוצל על ידי הרשויות המקומיות.

פורסם דוח מסכם של וועדת מנכלים בין משרדית לפיתוח וקידום מפרץ חיפה.

הוועדה גיבשה עקרונות ותכנית פעולה אשר עוסקת בתחומים והנושאים

הבאים:

- עתיד התעשייה הכבדה בדגש על התעשייה הפטרוכימית בחיפה
- תשתיות אנרגיה הקיימות במפרץ והבטחת רציפות תפקוד משק האנרגיה הלאומי בטווח הקצר, בינוני והארוך.
- צרכי דיור ופיתוח עירוני של מטרופולין חיפה.
- סיכונים מחומרים מסוכנים, זיהום אוויר, שיקום קרקע והיבטים סביבתיים נוספים במפרץ.

תחבורה:

- בחיפה נכנס לתוקף אזור האוויר הנקי (LEZ-Low Emission Zone) הראשון בישראל. בשנה הראשונה להפעלתו נמדדה הפחתה של כ-20% בריכוזי הפיח בעיר התחתית.

- הפחתה של יותר מ-90% באוכלוסייה החשופה לזיהום מתנועה העוברת בכביש המנהרות לעומת בעיר התחתית עקב סבסוד תעריפי נסיעת משאיות קלות במנהרות. הסטת כ-5,000 משאיות קלות בחודש הביאה לחיסכון של כ-4.7 מיליון שקלים בעלויות חיצוניות מהפחתת מזהמים והגודש בכבישים.

- קידום הנעות חלופיות ונקיות יותר: 25 אוטובוסים חשמליים מופעלים החל מסוף 2017 ועוד כמאה צפויים בשנה הקרובה; 25 משאיות אשפה, המונעות בגז טבעי דחוס, מופעלות כחלק מצי משאיות האשפה העירוני של עיריית חיפה; מסוף 2017 פועל בחיפה מערך הראשון בישראל של מאה כלי רכב חשמליים שיתופיים.

- הושלמה בכל תחנות הדלק במפרץ התקנת מערכות ייעודיות להפחתת פליטות של אדי דלק.

ניטור, מדידה ומידע:

- רמות זיהום האוויר הנמדדות במפרץ חיפה עומדות בתקני זיהום האוויר (ערכי סביבה) ודומות לרמות זיהום האוויר בערים וביישובים אחרים בארץ.

- שיפור מערך הניטור בחיפה: הוספת 47 מכשירים לניטור מזהמים שונים באוויר ושתי ניידות; הכפלת מספר נקודות הדיגום הסביבתי במפרץ חיפה מ-4 ל-8; מספר המזהמים הנדגמים עלה ל-86.

- כל הגופים המנטרים במפרץ חיפה השלימו את ההסמכה לתקן ISO17025.

מחוז צפון

מנהלת המחוז: דורית זיס

מאפייני העיסוק של המחוז:

מים ונחלים

במחוז צפון קיימים משאבי מים רבים הכוללים את הכנרת, את אגן ההיקוות שלה ואת נחלי הצפון. המחוז מייחס חשיבות רבה לשמירה והגנה על מקורות מים טבעיים אלו. שליש ממתקני הטיפול בשפכים בישראל ממוקמים במחוז צפון ובתוכם - 36 מתקנים אינטנסיביים, 36 מתקני טיפול בינוניים ועוד 20 קטנים. כן קיימים מעל מאה מאגרי מים להשקיה חקלאית. המחוז פועלים 13 תאגידי מים וביוב שהוקמו על פי חוק תאגידי מים וביוב, 2001, ועוד תאגידי מים לכל המועצות האזוריות. התאגידים פועלים ליצירת משק כספים סגור לטיפול מיטבי במים ובביוב.

פסולת

במחוז צפון ישנן תשתיות רבות לטיפול בפסולת ובהם - 3 מטמנות פסולת ביתית, 5 מטמנות פסולת יבשה, 3 מפעלי מיחזור ועשרות רבות של תחנות מעבר ישוביות. האשכולות במחוז צפון בחרו בטיפול בפסולת בנושא ליבה והם מבצעים הלכה למעשה פינוי אזורי של פסולת וקידום הקמת מתקני קצה לטיפול בפסולת. המשרד להגנת הסביבה באמצעות הקרן לשמירת הניקיון מסייע בהעלאת המיחזור ובתקצוב הקמת מתקני קצה מייטביים.

שטחים פתוחים

מחוז הצפון הוא בעל הריכוז הגדול ביותר במדינה של שטחים פתוחים, שמורות טבע ושמורות יער. שטחים אלה משמשים לתיירות קייט ונופש לכלל האוכלוסייה במדינה ולצליינות מחו"ל. מול שטחים פתוחים אלה מאיימת יזמות נדל"ן כבדה להרחבת ישובים ואזורי תעשייה. מאבק נוסף לשמירת שטחים פתוחים אלה נעשה במסגרת צוות פעולה שהוקם על ידי המשרד בשיתוף רשות הטבע והגנים, ואף משטרה כחולה ל"מניעת שריפות בשטחים הפתוחים". צוות זה מאתר, כבר למעלה משנה, שריפות פסולת ברחבי השטחים הפתוחים, נותן קנסות כבדים ואף מעקל את המשאיות וכלי הצמ"ה שבהם נעשה שימוש. ריכוז מאמץ זה לשמירה על השטחים הפתוחים נושא פרי יחד עם ריכוז מאמץ של פעילות של האשכולות בפינוי פסולת אזורי יש צפי לשיפור במצב.

פעילות חקלאית

בתחומי המחוז מתקיימת כ-60% מכלל הפעילות החקלאית בארץ, כולל גידול חזירים, רפתות, לולים ובתי בד. לתחומים אלה השפעה סביבתית ניכרת. במחוז החל שלב התכנון של הרפורמה בלולי המטילות, ונמצא בהליכי איפיה ואסדרה של סקטור החזיריות. בנוסף, מפטמות הבקר במחוז צפון, המרוכזות במספר אזוריים עיקריים (עמק יזרעאל, גליל תחתון ורמת הגולן), מהוות לא אחת מקור למפגעי ריחות כבדים וקשים לאוכלוסייה המקומית. המחוז משקיע עבודה בצמצום מפגעי הריחות על ידי בקרה על תפעול ותחזוקה של המפטמות. פסולת חקלאית היא המפגע הגדול ביותר במחוז. במחוז יש שישה אתרי טיפול בפסולת חקלאית, שחלקם מקבלים גם בוצות מט"שים, במטרה להפוך את הפסולת למשאב.

תעשייה

קיימת מגמה של מעבר תעשייה לאזורי פיתוח בגליל. המחוז מטפל בתעשייה כבר משלבי התכנון המוקדמים ומלווה את תהליכי הפיתוח, הרישוי והפיקוח השוטפים. בשטח המחוז כ-2,000 עסקים הנדרשים לשירותי המחוז, מתוכם כ-1,000 עסקים בעלי השפעות סביבתיות משמעותיות המסווגים B-1 A (300 מפעלים, 700 תחנות דלק). כמו כן, המחוז נדרש לתת מענה לקרבה בין שימושים רגישים למפעלים המחזיקים חומרים מסוכנים (במחוז כ-50 מפעלים מסכני אוכלוסייה). החל משנת 2011, המפעלים הגדולים קיבלו היתרי פליטה לאוויר על פי חוק אוויר נקי (35 מפעלים ותחנות

1
רכב מנהלת
מחוז

3
רכבי צוות
פיקוח

5
רכבי
מחוז

36
עובדים

על המחוז:

מחוז צפון משתרע על פני שטח של 5,000 קמ"ר. אוכלוסייה של 1,500,000 נפש. האוכלוסייה מעורבת וכוללת: 43% יהודים, 39% מוסלמים, 10% נוצרים ו-8% דרוזים וצ'רקסים.

המחוז כולל:

94 רשויות, 421 ישובים ו-35 מרחבי תכנון 6 אשכולות סביבתיים - אשכול גליל מזרחי, אשכול גליל מערבי, אשכול בית הכרם, אשכול גליל והעמקים, אשכול המפרץ ואשכול כנרת והעמקים.

יחידות סביבתיות:

במחוז צפון פועלות 17 יחידות סביבתיות - איגוד ערים אגן בית נטופה, איגוד ערים גליל מערבי, ביר אל מכסור, בית שאן, גולן, גלבוע, גליל עליון, הרי נצרת, טבריה, עמק המעיינות, עמק יזרעאל, עפולה, פסגות הגליל, מג'אר, קריית שמונה, רמת מנשה ושער הגליל.

מחוז מרכז

מנהל מחוז: גידי מזור

4
מפקחי
משטרה ירוקה

38
עובדים
(כולל 3 סטודנטים)

על המחוז:

מחוז מרכז מונה כ-2.5 מיליון תושבים (מתוכם כ-190,000 תושבים בתחום יו"ש) ומטפל ב-64 רשויות מקומיות (מתוכן 12 רשויות בתחומי יו"ש) לפי החלוקה הבאה: 20 עיריות, 30 רשויות מקומיות ו-14 מועצות אזוריות.

איגודים ויחידות לאיכות סביבה:

שומרון, משולש דרומי, שרון-כרמל, אשדוד-חבל יבנה, דרום יהודה.

יחידות סביבתיות עירוניות:

נתניה, פתח תקווה, ראשון לציון, רמלה, לוד, מודיעין, אלעד (בהקמה).

יחידות אזוריות:

יחידה אזורית בשרון, גזר-שדות דן, טייבה-זמר.

כוח, 2 מפעלים נמצאים בהליכי כתיבת היתרים). המפעלים קיבלו רישוי אינטגרטיבי הנותן מענה בתנאים מתקדמים לפי הטכנולוגיה המיטבית לכלל הנושאים הסביבתיים במפעל (17 מפעלים, 2 מפעלים בהליכי רישוי). המגמה היא להעביר את הטיפול במפעלים בינוניים וקטנים לרשויות המקומיות וליחידות סביבתיות. רק מעט מהרשויות במחוז צפון מסוגלות לקחת על עצמן את הנטל הזה, ונכון להיום רוב המפעלים האלו מטופלים על ידי המחוז.

החלטות ממשלה רלוונטיות למחוז

- החלטת הממשלה 1496 - "סביבה שווה":** במסגרת החלטה זו ניתנו לרשויות המקומיות במגזר הערבי במחוז צפון התחייבויות בסך של - 145,127,000 ש.ח. אחוז הניצול במחוז צפון 88%.
כל רשות קיבלה תקציב לארבע פעולות עיקריות:
הכנת תכניות אב: 2,960,000 ש, **ניקוי מפגעים:** 37,650,000 ש, **פרוייקט סביבתי:** 40,650,000 ש, **רכישת כלי אצירה:** 46,767,000 ש, **ליווי תפעולי:** 17,100,100 ש.
- החלטת ממשלה 1480** תוקפה הוארך עד ל-31/12/2021. ותוקף ההתחייבויות ההתחייבויות הוארך עד ל-6/8/2021 בכפוף להארכת הוראת השעה. משרד האוצר לא העביר את חלקו עדיין.
- החלטת ממשלה 2262 לחיזוק חיפה והצפון:** ניתנו תקציבים לשני אשכולות (כנרת והעמקים וגליל והעמקים) בסכום של כמאה מיליון שקלים. שלושה אשכולות נוספים קיבלו תקציב משני קולות קוראים שהוציא המשרד להגנת הסביבה (6312, 7714) בסך של כ-150 מיליון שקלים. הסיוע נועד לאיסוף פסולת ומיחזור, לרבות הקמת מערכי איסוף פסולת אזוריים.
- החלטת ממשלה 4734 - תאנים:** תמיכה עד סך 9,250,000 שקלים. התמיכה נועדה לאשכול גליל מזרחי ולרשויות הקשורות לו. היא נועדה למתן תוספת עלויות בעקבות סגירת אתר תאנים (עלות שינוע מתחנת המעבר לאס"פ חגל ועלויות כניסה לתחנת מעבר).
- החלטת ממשלה 4822 - סיוע לשיקום פגעי ההצפות בנהריה:** תמיכה בסך 8,500,000 שקלים עבור אשכול גליל מערבי לטיפול בתשתיות הפסולת של עיריית נהריה.
- החלטת ממשלה 3740 - תוכנית העצמה ופיתוח ליישובים קריית שמונה, שלומי ומטולה:** טיפוח סביבתי (שפפ"ם) - 7 מיליון שקלים לקריית שמונה ושלומי; התייעלות אנרגטית - 3 מיליון שקלים לקריית שמונה, מטולה ושלומי. ממתין להארכת תוקף החלטת ממשלה.

מאפייני העיסוק של המחוז:

מחוז מרכז מאופיין בתהליכי הפיתוח הלאומי המואץ ביותר, לרבות גידול אוכלוסייה, בנייה ופיתוח כלכלי, סלילת דרכים ומסילות ברזל, הקמת מפעלי תעשייה ומתקני תשתית, ועוד. במסגרת הפיתוח המואץ מתוכננת בניית אלפי יחידות דיור בערי המחוז. תכנון זה יוצר קונפליקט בין "הפיתוח לפתוח" - הצורך בפיתוח לצד הרצון לשמר שטחים פתוחים. כמו כן, מקודמות תוכניות רבות להתחדשות עירונית במרכזי הערים הוותיקות. המשרד סבור כי מדובר בהליך ראוי ונכון וכי יש לתת לו את הקדימות בהתייחס לתוכניות למגורים המתוכננות בשולי הערים.

מפגעי פסולת בניין ואסבסט

ברחבי המחוז מצויים אלפי מצבורי פסולת בניין בשטחים הפתוחים ועשרות רבות של אתרים לא חוקיים, העוסקים בפסולת בניין. בשנים האחרונות גוברת תופעת השלכת פסולת אסבסט בשטחים הפתוחים, המעצימה את חומרת המפגעים ויוצרת סיכונים ממשיים לבריאות הציבור. מפגעים אלה יוצרים סיכון משמעותי למקורות מים ומהווים מפגע תברואי קשה בשטחים הפתוחים, המתפרשים על שטחים נרחבים במחוז. לפעילות הפיקוח והאכיפה שמפעיל המחוז, בשיתוף פעולה עם המשטרה הירוקה וגורמי אכיפה נוספים, דרוש חיזוק משמעותי של חקיקה. כמו כן, שוקד המשרד על פתרונות קצה נוספים, כאשר באזור המרכז ישנו קושי באיתור מיקומים לאתרי הטמנה.

שריפות פסולת

בשנים האחרונות רבו מאוד תלונות הציבור בנושא שריפות פסולת והסיכון הבריאותי הנלווה להן. מדובר בשריפות יזומות של פסולת בעיקר באזור השרון, אך גם במוקדים נוספים בתחומי המחוז, ובמפגעים משריפות פסולת ביישובי הרשות הפלסטינית. מדובר בעיקר באזורים שבהם קיים כשל של הרשות המקומית בניהול מלא של איסוף פסולת ביתית, חקלאית ו/או מאזורי מסחר ותעשייה. בתחום זה נעשית פעילות ממוקדת של המחוז, המשטרה הירוקה ויחידה חדשה ייעודית ברט"ג (במימון וניהול המשרד). על אף הצלחות חלקיות, עדיין נדרשת הסדרה של התחום.

תעשייה

התעשייה במחוז מרכז מאופיינת במפעלים בסדר גודל בינוני וקטן, הנמצאים בסמיכות לאוכלוסייה, תוך סיכון לחשיפה לפליטת מזהמים העלולים לפגוע בבריאות התושבים הסמוכים. קיימים במחוז כ-50 מפעלים ברמה A, לרבות 3 תחנות כוח, 5 תחנות מעבר לפסולת חומרים מסוכנים, מפעלי כימיה, מזון וציפוי מתכות. כמו כן, קיימים במחוז מעל ל-300 מפעלים ברמה B, 4 מפעלי אספלט, 5 מחצבות, כ-50 מפעלי בטון ומעל ל-300 תחנות דלק. במחוז קיימים יותר מ-1,000 מפעלים ועסקים המחזיקים בהיתר רעלים.

מאבקים של הציבור נגד פעילות תעשייה וחקלאות

תהליכי ציפוף והתפשטות המרחב העירוני יוצרים קונפליקטים הולכים וגדלים בין האוכלוסייה לבין מוקדי תעשייה הפועלים מזה שנים רבות. דבר זה גורם לריבוי מאבקים ציבוריים המנסים לדחוק ולהרחיק מפעלים ועסקים מאזור המרכז. החיכוך בין המגורים לתעשייה מתבטא בעיקר בהתנגדויות התושבים הטוענים למטרדי ריח, זיהום אוויר, רעש ועוד. לצד התושבים, לעיתים הרשויות עצמן נוקטות גם הן עמדה מתנגדת שלא פעם נובעת משיקולי NIMBY. לאור מגמות אלו, אזורי התעשייה הופכים לאזורי תעסוקה המאופיינים בבנייני משרדים בשל מיקומם במרכז הארץ. מכיוון שכך לא נותרים אזורי תעשייה לתעשייה היצרנית, על אף שמבחינה תכנונית יש עודף עצום במחוז המרכז לשטחים המיועדים לתעשייה ולתעסוקה.

המגזר הכפרי במרכז הארץ עובר גם כן תהליכי עיבוי והרחבה. במגזר זה מתקבלות לא פעם תלונות בגין ריחות, בהתייחס לפעילות חקלאית ותיקה האופיינית לכפר לצד תושבים חדשים.

פינוי בסיסי צה"ל

פינוי בסיסי צה"ל במחנה צריפין וסירקין, על שלביו השונים, מלווה על ידי הגורמים המקצועיים במחוז. מדובר גם במעורבות פעילה של מוסדות התכנון בשלב תכנון מתחמי המגורים שיפותחו עם פינוי המחנות. שלב הפינוי הוא משמעותי מבחינה סביבתית ונדרשת מעורבות המחוז בסוגיות פינוי אסבסט, טיפול וסילוק פסולת בניין, סקרי קרקעות מזהמות וטיפול בקרקע המזהמת. כל בסיס מצוי בשלב אחר מבחינת התקדמות התכנון והפינוי הפיזי, אך כבר קיים תכנון שלדי הן למחנה צריפין והן למחנה סירקין.

לצד פינוי מחנות אלה, ישנן תוכניות להרחבת מחנות אחרים, כגון מחנה רחבעם, הסמוך לרמלה ומחנה בית נבאללה, הסמוך לשוהם.

פרויקטים אזוריים ולאומיים לתשתית:

טיפול בשפכים

בימים אלה מקודמות תוכניות ופעולות לשדרוג והרחבת כל מכוני הטיהור במחוז, בהתאם לגידול האוכלוסייה ביישובים השונים. יש לציין ולהדגיש כי בתחום מכוני טיהור שפד"ן, המשרת את מרבית אוכלוסיית גוש דן והסביבה, מקודמים פרויקטים להכפלת יכולת הטיפול ולשדרוג איכות הקולחים.

טיפול בפסולת

בהתאם למדיניות הפסולת לעידוד המיחזור מקודם במחוז מתקן לטיפול בפסולת אורגנית. המתקן מתוכנן בתחום השפד"ן בסמיכות לראשון לציון. המתקן מתוכנן למיין פסולת עירונית ולעיכול אנארובי וקומפוסטציה לפסולת האורגנית בהיקף של מאות טון ביממה.

מחוז תל אביב

מנהל מחוז: יורם הורביץ

3
מפקחי
משטרה ירוקה

28
עובדים
(כולל 3 סטודנטים)

מאפייני המחוז

המחוז כולל 10 רשויות מקומיות ו-2 מועצות אזוריות. בתחומי המחוז פועלות 8 יחידות סביבתיות.

מחוז תל אביב הינו מהמורכבים והמאתגרים ביותר מבחינה סביבתית בישראל. מדובר במרחב העירוני הצפוף במדינה, המתפרס על שטח כולל של כ- 172 קמ"ר, בו מתגוררים כ- 1,300,000 תושבים (כ- 17% מתושבי המדינה). הצפיפות החריגה מקבלת ביטוי בולט בחלק מערי המחוז (בני ברק ובת ים), המרחב הציבורי הינו 0.5 מ"ר לנפש בלבד ואף פחות.

מטרופולין תל אביב שבתחום המחוז, מספק שירותים ומענה לצרכים גם ליישובים שמחוץ לגבולותיו - מנתניה ועד אשדוד - ובסך הכל לכשלושה מיליון תושבים, המהווים 44% מאוכלוסיית המדינה, מתוכם כ-800 אלף יוממים.

החלטות ממשלה הרלוונטיות למחוז:

החלטת הממשלה "סביבה שווה" (החלטה מספר 1496): במסגרת החלטה זו, ניתנו לרשויות המקומיות במגזר הערבי התחייבויות בסך של כ-141.3 מיליון שקלים. בתחומי המחוז נכללו 7 רשויות מקומיות מאזור המשולש הדרומי - טייבה, טירה, קלנסואה, כפר קאסם, גילג'וליה, כפר ברא וזמר. כל רשות קיבלה תקציב לבצע מספר פעולות עיקריות: הכנת תוכניות אב, ליווי תפעולי, רכישה והצבת כלי אצירה, שיקום מפגעים וקידום פרויקטים סביבתיים. כמו כן, הוקם מערך פיקוח ואכיפה באיגוד ערים משולש דרומי וביחידה סביבתית טייבה-זמר, המונה שישה מפקחים עם כלי רכב, ציוד וסמכויות. מערך זה פועל בתיאום עם המחוז והמשטרה הירוקה. מרבית התקציב מהחלטת הממשלה כבר נוצל על ידי הרשויות המקומיות, ולאחרונה הוארכה החלטת הממשלה עד דצמבר 2020.

החלטת ממשלה לשיקום אתרי הטמנת פסולת רתמים וא.א. אשדוד (החלטה מספר 1583): החלטה מ-4.5.2014 שעניינה הקצאה של 63 מיליון שקלים (בחלוקה שווה בין רמ"י, משרד האוצר והמשרד להגנת הסביבה) לצורך כיבוי בעירה גדולה שפרצה באתר רתמים על גבול אזור התעשייה הצפוני של אשדוד. מדובר באתר בשטח 502 דונם ובנפח 3.3 מיליון מ"ק פסולת עירונית ותעשייתית (כולל חומרים מסוכנים), שפעל בין שנות ה-60 ועד 2003. החלטת הממשלה גם כוללת כיבוי בעירות באתר פסולת הצמוד לאתר רתמים - אתר א.א. אשדוד, הנמצא בתחום מחוז דרום. כיבוי הבעירות הסתיים בהליך ארוך ומורכב, תוך שימוש בפחות משני מיליון שקלים. כעת המשרד מצוי בדיונים עם רמ"י לעדכון החלטת הממשלה, כך שתאפשר גם מימון שיקום האתרים.

פסולת:

כ- 20% מהפסולת בישראל מטופלת במתחם חירייה הנמצא במחוז, במתחם חירייה נמצא מפעל ה RDF הקולט מדי יום כ 2,000 טון של פסולת מעורבת ממיין אותה ומייצר ממנה את ה RDF המועבר למפעל נשר ברמלה לשימוש כתחליף לפט קוק בכבשן המפעל. בנוסף במהלך השנה הקרובה צפויה תחנת המעבר לפסולת הנמצאת בחירייה לעבור תהליך של שדרוג מאסיבי שבסופו התחנה תהיה סגורה (מקורה) עם טיפול נאות באוויר הנפלט ממנה.

בחודשים הקרובים תוקם בחיריה תחנת מעבר גדולה ומתקדמת לפסולת בניין שתקלוט מדי יום כ 1,500 טון פסולת בניין גולמית. הפסולת תמוין ותמוחזר בתחנת המעבר.

במסגרת מדיניות הפסולת הארצית המשרד בוחן קידום הקמת מתקנים תרמיים לטיפול באשפה נבחרים שני מתקנים במחוז תל אביב - במתחם חיריה / פארק אריאל שרון ובצומת מורשה

קרקעות מזהמות:

קרקעות מזהמות: בתחום המחוז נמצא הריכוז הגבוה ביותר בישראל של אתרי קרקעות מזהמות. זאת בשל ריכוזי פעילות עבר של מפעלי תעשייה, תחנות דלק, שדות תעופה, מפעלי תע"ש ובסיסי צה"ל.

במחוז פותח ופורסם לפני כ - 10 שנים מתווה סביבתי ייחודי לטיפול בבעיית הקרקעות המזהמות וגזי הקרקע במסגרת הליכי תכנון ובנייה. זאת בשיתוף לשכת התכנון, היחידות הסביבתיות ומחלקות הנדסה בעיריות. המתווה מיושם בהצלחה ואומץ בשנים האחרונות גם כמסמך מדיניות ארצי. במסגרת הליכי תכנון ובנייה וכן בהליכי פיקוח ואכיפה מטופלים במחוז למעלה מ - 2000 אתרים מזהמים או חשודים כמזהמים. בלמעלה מ - 400 אתרים כבר הסתיים טיפול לאחר ביצוע סקרים / שיקום ועוד מאות נמצאים בטיפול.

אתרי קרקעות מרכזיים - תעש רמת השרון, תעש נוף-ים, תעש מגן, ערבי נחל, תל השומר, שדה דב, שדה תעופה הרצליה, קווי רכבת קלה ומטרו, אתרי תעשייה גדולים, תחנות דלק.

הביקושים הגבוהים לקרקע במטרופולין תל אביב מייצרים לחץ כלכלי לניצול מרבי של שטחים פתוחים. אלה יחד עם תהליכי התחדשות עירונית והצורך המתגבר לעירוב שימושים מגורים, תעסוקה ומערכות תחבורה מביאים להעצמת קונפליקטים סביבתיים בין שימושים ומייצרים מפגעים סביבתיים לרבות רעש וזיהום אוויר. דרישות המשרד להגנת הסביבה לצמצום קונפליקטים אלה מוטמעות בראש ובראשונה מסגרת הליכי תכנון במוסדות התכנון.

המחוז אחראי לייצג את עמדת המשרד להגנת הסביבה בדיוני מוסדות התכנון ברמה המחוזית והמקומית.

התחומים המרכזיים שבטיפול

- מתן הנחיות וחוות דעת לתסקירי השפעה על הסביבה לתכניות מתאר רחבות היקף
- קידום תהליכי התחדשות עירונית בדגש על הסדרה תכנונית סביבתית של אזורי תעסוקה מתחדשים בחולון בת ים הרצליה ובני ברק.

זיהום אוויר:

בהיותו המטרופולין הגדול במדינה ובשל היעדר פתרונות מספקים של תחבורה ציבורית, מתמודד המחוז עם זיהום אוויר כבד מתחבורה ופועל לצמצומו מכוח הסמכויות המוקנות לו.

- המחוז פועל ביחד עם הנהלת המשרד להכלת אזור מופחת פליטות מזהמי אוויר מכלי רכב (LEZ) בעיר תל אביב, על בסיס הפעולות שננקטו בערים ירושלים וחיפה. כמו כן יעשה מאמץ להציב מטרות בעלות רף גבוה יותר של צמצום פליטות מזהמים מכלי רכב בעשור הנוכחי.
- המחוז פעל בשנים האחרונות מול רכבת ישראל במטרה שהאחרונה תתקין מערכות לצמצום זיהום האוויר ברציפי תחנות רכבת לאורך ציר האיילון בהן נותר זיהום אוויר גבוה, בעיקר בתחנת רכבת השלום ותחנת יוספטל. עבודות התשתית בתחנת רכבת השלום ותחנת יוספטל הושלמו. כמו גם הפעלת המערכות. בעת זו המערכות נמצאות בשלב לימוד אופן הפעלה אופטימלי. לגבי תחנות נוספות בציר איילון נבחן הצורך בהקמת מערכות אוורור לאור חשמול הקווים. (תחנת קוממיות, תחנת וולפסון).
- בתכניות המוגשות למחוז לבניית מבנים חדשים, נעשה מאמץ להקטנת חשיפת אוכלוסיות, בעיקר רגישות, לזיהום אוויר מתחבורה (כבישים) ע"י המלצות לנקיטת צעדים שונים כגון הרחקה אופקית ואנכית ממקורות הפליטה ושימוש באמצעים כגון טרסות, צמחיה ועוד

תעשייה:

לצד היות המחוז אורבני וצפוף באוכלוסייה, פועלים בשטחו כ - 250 מפעלים מקטגוריה B (כגון מיתקן ה - RDF, תחנות דלק, מפעלי בטון ומפעלי ציפוי מתכות) וכ - 10 מפעלים מקטגוריה A כגון מפעלי תעש, תחנות מעבר לפסולת ומט"שים). בנוסף לכך, פועלים בתחומי המחוז ותחת בפיקוחו כ - 420 עסקים העוסקים בחומרים מסוכנים.

מחוז ירושלים

מנהל המחוז: שוני גולדברגר

מאפייני העיסוק של המחוז:

האפיון המרכזי של מחוז ירושלים הוא הסביבה האורבנית של העיר ירושלים, בהיותה בעלת רגישות וחישיבות לאומית ובינלאומית ראשונה במעלה. ממערב לירושלים נמצאים הרי יהודה ושפלת יהודה, ממזרחה מדבר יהודה, ובשטחה - אזורי נוף פתוח בעלי ערכי טבע, נוף ומורשת ייחודיים.

שטחים פתוחים

צרכי הפיתוח הגדולים יוצרים לחצים על השטחים הפתוחים לשם הרחבתם של תחומי בינוי הערים, היישובים הפרבריים והכפריים ולצורך העברת תשתיות אל הבריה, בהיקף ובעוצמה הולכים וגוברים.

התחדשות עירונית

האתגר הסביבתי-תכנוני המרכזי הוא כיצד לצופף את הערים ולחדש אותן - התמודדות עם בנייה גבוהה וצפופה והזנחת המרחב הציבורי. צורך מרכזי הוא גיבוש מערך של תחבורה ציבורית יעילה, שיאפשר הסעת המונים, ובתוך כך יתאפשר הציפוף העירוני הנדרש. עד עתה אושרו בירושלים תוכניות לשלושה קווי רכבת קלה המהווים שלוחות והארכות לקו הראשון ובימים אלה מתוכננים שלושה קווים נוספים.

פסולת

בירושלים תחנת מיון הפסולת הגדולה והמורכבת בישראל, בבעלות חברת גרין-נט. בשטח המחוז באיו"ש תוכנן מתקן גדול לטיפול בפסולת והשבת אנרגיה (שריפה), בסמיכות לא. ת. מישור אדומים. אך המכרז הוקפא לאחרונה בהחלטת המשרדים הרלוונטיים. בנוסף, באתר זה מתוכנן פארק תעשיות מחזור. יש כוונה לתכנן מתקן טיפול נוסף באזור העיר בית שמש/מ.א. מטה יהודה. לאור המורכבות הרבה בטיפול בפסולת במזרח ירושלים ולאור הקשיים העומדים בפני עיריית ירושלים, הוכנה במחוז תוכנית ייעודית לנושא ואושר תקציב ממשלתי בהחלטת ממשלה (ראה פירוט).

זיהום אוויר

בשטח המחוז אותרו כמה מוקדי זיהום אוויר - א.ת. עטרות בירושלים, מרכז העיר ירושלים ואזור נחם/בית שמש. לכל מוקד הוכנה תוכנית ניטור ובעקבותיה תוכנית פעולה לשינוי המצב. התוכנית בעטרות ובמרכז ירושלים כבר בביצוע, נחם/בית שמש בתחילת שלב הניטור. לירושלים הוקצה תקציב בהחלטת ממשלה (ראה פירוט).

קרקעות מזהמות

בירושלים פעל מפעל של תע"ש בסמיכות לשכונת בית הכרם. זיהום רב נותר בקרקע ויצר גזי קרקע הממשיכים להיפלט גם היום. המשרד, באמצעות זרוע הביצוע לנושא, מיישם תכנית נרחבת ומורכבת לפינוי שאריות הקרקע המזהמת שבאתר. הביצוע לקראת סיום. טרם נקבעה תוכנית לטיפול בבעיית גזי הקרקע והנושא נלמד על ידי האגף המקצועי במטה המשרד.

אסבסט

לאחר מספר אירועי שריפות יער, שפגעו ביישובים כפריים, נקבע בהחלטת ממשלה שתינתן תמיכה בפינוי אסבסט פריך (אסבסט צמנט שנשרף) לאחר השריפה שפגעה בקיבוץ הראל.

שטחי ההתיישבות באיו"ש

בתחום אחריות וטיפול מחוז ירושלים נמצא גם שטח ההתיישבות היהודית ביהודה ובמחצית הדרומית של השומרון. הטיפול בשטחים אלה מורכב בגין השונות בסמכויות ובחוקים החלים בשטח זה.

2	1	4	3	24
ניידות לטיפול באירועי סביבה	רכב איגום מנהלתי	סטודנטים במשרות חלקיות וזמניות	מפקחי משטרה ירוקה שאינם כפופים למחוז	עובדים

על המחוז:

מחוז ירושלים משתרע על פני שטח של **3,725** קמ"ר, מתוכם: **3,072** קמ"ר באיו"ש ו-**653** קמ"ר בישראל. בשטח המחוז יש **17** רשויות מקומיות - **11** ביהודה ושומרון ו-**6** בישראל, **4** עיריות, **5** מועצות אזוריות, **8** מועצות מקומיות.

המחוז כולל:

במחוז מתגוררות למעלה מ-**1.5 מיליון** נפשות, מהן כ-**250,000** ישראלים ביו"ש, והשאר בישראל.

יחידות סביבתיות:

בשטח המחוז פועלות שתי יחידות סביבתיות בישראל ושני איגודי ערים לאיכות הסביבה ביו"ש.

המחוז מתאר חוסר חמור במשרות חיוניות בתחומים:

איכות אוויר, קרינה, פסולת, פניות הציבור וחופש מידע. כמו כן, אין צוות פיקוח (3-4 משרות), שכבר קיים בארבעה מחוזות אחרים.

החלטות ממשלה הרלוונטיות למחוז:

- **חינוך סביבתי** - משרד האוצר הקצה עד כה 3,000,000 שקלים לפעילות. הפעילות נמצאת בעיצומה, וכעת נבנית תוכנית לניצול התקציב הנוטר בסך שבעה מיליון שקלים. התוכנית מיושמת השנה בארבע שכונות במזרח ירושלים, בבתי ספר ובגני ילדים, ובקהילה בוצעו תוכניות לפעילי סביבה שכונתיים ונערך קורס למדריכים סביבתיים במכללת דוד ילין. ככלל, הפעילות מתנהלת בשפה הערבית. בשנת הלימודים הבאה מתוכננת פעילות בארבע או חמש שכונות נוספות.

- **החלטת ממשלה מספר 2683 - לצמצום זיהום האוויר מתחבורה בירושלים.**

סך התקציב הוא 24,000,000 שקלים לפי הפירוט הבא:

- **5,000,000 שקלים** - יישום אזור אוויר נקי בעיר ירושלים.

- **5,000,000 שקלים** - יישום תוכנית להרחבת אזור האוויר הנקי לאזורים נוספים בעיר.

- **10,000,000 שקלים** - התקנת מסנני חלקיקים על רכבי דיזל ישנים בתקן נמוך מיוזם 4. 2,200,000 שקלים מתוך התקציב מוקצים לחברות תחבורה ציבורית בעיר.

- **4,000,000 שקלים** - השתתפות ברכישה של 10 אוטובוסים חשמליים.

יישום הפרקים השונים של החלטת הממשלה:

- **אזור אוויר נקי, שלב א'** - אושר חוק עזר עירוני ליישום אזור אוויר נקי, במסגרתו חל איסור להכנסת רכב מזהם למרכז העיר ירושלים. התוכנית לווהה בקמפיין פרסום נרחב. בתחילת 2020 התחיל שלב של מתן הודעות לכלי רכב מזהמים שייכנסו לאזור אוויר נקי. שלב תחילת האכיפה נדחה בשל מגיפת הקורונה. קיימים עדיין חסמים משפטיים למיזם: הוספת חוק העזר העירוני של ירושלים לצו התעבורה, התקנת תקנות שיאפשרו אכיפה באמצעות מצלמות.

- **הרחבת אזור אוויר נקי, שלב ב'** - הוכנה תוכנית להרחבת האזור הנקי שעל בסיסה אושר חוק עזר עירוני מעודכן. חוק זה מרחיב את שטח האזור מופחת הפליטות לכל שטח ירושלים ומתאים את הגדרות ה"רכב המזהם" להגדרות הכלל-ארציות. עם הוצאת התחייבות נוספת לירושלים בסך חמישה מיליון שקלים נוספים יתחיל יישום ההרחבה. תוכנן ל-1 ביולי 2020.

- **התקנת מסנני חלקיקים** - הותקנו מסנני חלקיקים ב-157 אוטובוסים בעלות של 1.85 מיליון שקלים, כך שכל האוטובוסים הציבוריים הפנים-עירוניים עומדים בדרישות המשרד. יתרת התקציב מיועדת לרכבי דיזל פרטיים ומבוצעת במסגרת באמצעות סבסוד התקנת מסננים ברכבי דיזל.

- **החלטת ממשלה מספר 2684 - לצמצום פערים חברתיים כלכליים במזרח ירושלים**

ופיתוח כלכלי. תקצוב טיפול במפגעים סביבתיים בשכונות הערביות בירושלים (חלק ג' להחלטה). סך התקציב הוא 176,990,560 שקלים לפי הפירוט הבא:

- **15,999,768 שקלים - פסולת בניין:** מתן סיוע לעיריית ירושלים בנושאי אכיפה ומניעת השלכת פסולת בניין באופן לא חוקי וסילוק מפגעי פסולת בניין ושיקום שטחים מופרים.

- **83,755,574 שקלים** - רכישה והצבה של כלי אצירה לפסולת ורכישת כלי רכב לפינוי פסולת, וביצוע פעילויות חינוך והסברה לתושבים.

- **6,000,000 שקלים** - הקמת תחנת מעבר קבועה לפסולת ביתית ב"עמק צורים" או באזור אגן העיר העתיקה.

- **60,770,718 שקלים** - שיפור תשתיות ביוב. ההקצאה היא מתקציב תאגיד "הגיחון", בהתאם לתוכנית מפורטת לטיפול בשפכים שתוכנן לידו. התוכנית תאושר על ידי הממונה על התאגידים ברשות המים.

- **10,000,000 שקלים - חינוך סביבתי:** העלאת המודעות הסביבתית בקרב תושבי השכונות הערביות בירושלים באמצעות ביצוע פעילויות חינוך והסברה במוסדות חינוך פורמליים, חינוך לא פורמלי והקהילה. ההקצאה היא מתקציב משרד האוצר.

יישום הפרקים השונים של החלטת הממשלה:

- **פסולת בניין** - מבוצע על ידי אגף שיטור ואכיפה של עיריית ירושלים. נרכשו אמצעים טכנולוגיים ליישום האכיפה, ומבוצעת תוכנית עבודה לפינוי ולשיקום שטחים מופרים.

- **פסולת ביתית** - מבוצע בהובלת אגף התברואה בעיריית ירושלים. חלו עיכובים בתחילת הביצוע, בין היתר בשל החלטת העירייה להפריט את מערך איסוף הפסולת בשכונות הערביות במזרח העיר. בוצע רכש של כלי אצירה ושל משאיות. נפרסו כלי אצירה חדשים ברוב שכונות מזרח העיר. עדיין קיימים פערים מקומיים ומתקיימים סיורים ודיונים בין המשרד לעירייה לצורך עדכון תוכניות הביצוע והסטות תקציב פנימיות שיביאו ליישום מיטבי של המטרות.

- **תחנת המעבר בעמק צורים** נמצאת בהליכי תכנון.

- **ביוב** - לאחר עיכובים רבים ביישום, בשל התנגדות מ.מ. מנכ"ל תאגיד הגיחון ליישם את החלטת הממשלה ללא תקציב ייעודי, הוחלט בסיוע יו"ר הגיחון והממונה על התאגידים ברשות המים לקדם את יישום התוכנית. מתוכננת פעילות רציפה להשלמת תשתיות חסרות על בסיס תוכנית שיישומה משנת 2020 למשך כחמש שנים.

קמ"ט איכות הסביבה באיו"ש עזה והמעברים

מנהל קמ"ט: בני אלבז

2 רכבי 4X4	1 ניידת כוננות 4X4	17 פקחי יחידת דוד ורכת יחידה	9 עובדים פלסטינים	5 סטודנטים	9 עובדים
------------------	--------------------------	---------------------------------------	-------------------------	---------------	-------------

על קמ"ט איכות הסביבה באיו"ש עזה והמעברים:

היחידת מתפקדת כמחוז יהודה, שומרון, עזה והמעברים של המשרד להגנת הסביבה, אך גם כיחידת קצין מטה לענייני הגנת הסביבה במינהל האזרחי ביהודה ושומרון. היחידה פועלת במטרה ליישם את מדיניות המשרד להגנת הסביבה באזור יהודה ושומרון מכוח תחיקת הביטחון. כל זאת במסגרת מנהלית של מתאם פעולות הממשלה בשטחים (מתפ"ש) והמינהל האזרחי.

היחידה אינה עוסקת רק ברגולציה, בפיקוח ובבקרה, אלא יוזמת, מנהלת ומבצעת בפועל פרויקטים סביבתיים שונים בכל רחבי יהודה ושומרון לטובת כל האוכלוסיות. מטרת היחידה היא להביא למניעה וצמצום של מפגעים סביבתיים והגברת המודעות ושיתוף הפעולה בין כלל הגורמים העוסקים בסוגיות אלה. היחידה נושאת בסמכויות סביבתיות **בלעדיות** באזור "C" ביהודה ושומרון, במעברים בין צדי הקו הירוק וברצועת עזה.

למעשה, היחידה פועלת לקידום ההגנה והשמירה על הסביבה באזור יהודה ושומרון ולניהול הסביבה, משאבי הטבע ומפגעים סביבתיים חוצי גבולות במציאות גיאוגרפית ושלטונית מורכבת. במסגרת זו, פועלת היחידה בתחומי הפסולת, איכות האוויר, השפכים, התכנון הסביבתי, החומרים המסוכנים, הכרייה והחציבה, הדברת המזיקים, ניטור הנחלים, פניות הציבור, פיקוח ובקרה ועוד. כמו כן, היחידה מטפלת בפניות הציבור, לרבות טיפול בשריפות במרחב, מגיעה לשטח ובודקת כל תלונה ותלונה.

- **רכישת אוטובוסים חשמליים** - בוצעה באמצעות קול קורא אליו ניגשה רק חברת אנד. 10 אוטובוסים חשמליים נרכשו והחלו לפעול בקו 15 בירושלים. הוקם חניון ייעודי עם עמדות טעינה לאוטובוסים חשמליים במחלף 4/9.
- בהמשך ליישום החלטת הממשלה הוכנה השנה תכנית חדשה לשלב הבא בהפחתת זיהום האוויר בירושלים. התכנית אושרה במאי 21 על ידי משרדי הממשלה הרלוונטיים ולאחר אישורה במועצת העיר ניתן יהיה ליישמה ולחוקק מתוקפה חוקי עזר עירוניים חדשים.

מחוז דרום

מנהל המחוז: ברוך ובר

7.5
תקנים בהליכי
איוש

41
מאויישים

48.5
תקנים

על המחוז:

מחוז דרום משתרע על פני יותר מ-60% משטח המדינה - מאשדוד בצפון ועד אילת בדרום. שטחו של המחוז הוא כ-14,000 קמ"ר הכוללים כ-1,244,00 תושבים.

המחוז כולל:

12 עיריות, 11 מועצות מקומיות, מועצה תעשייתית, 16 מועצות אזוריות, 2 איגודי ערים לאיכות הסביבה, 7 יחידות סביבתיות, 2 אשכולות רשויות, ובימים אלו מוקם אשכול שורק דרומי, שחלקו יהיה בתחום המחוז.

מאפייני העיסוק של היחידה:

פסולת

יחידת מפקחת באמצעות יחידת דוד (רט"ג), על מעברי יהודה ושומרון. היחידה כפופה לקמ"ט איכות הסביבה מבחינה מנהלית וביצועית, ועובדת במעברי יהודה ושומרון בסמכות ראש המינהל האזרחי בתחום המעברים. היחידה אוכפת ומונעת כניסה של פסולת מישראל לתחומי יהודה ושומרון. בשנת 2019 הוחרמו 232 משאיות שניסו להכניס לתחומי יהודה ושומרון פסולת מכל סוג, כולל חומרים דו-שימושיים. בנוסף, המחוז אחראי על מתן אישורי כניסה לתחומי יהודה ושומרון לצורך השלכת פסולת באתרים מורשים, ועל מתן אישורים להעברת עודפי עפר מישראל לאיו"ש. קרן הניקיון של המשרד אישרה במהלך שנת 2020 תקציב בסך של 10 מלש"ח לטובת תכנון והקמה של תחנות מעבר לפסולת שמקורה ביישובים פלסטינים.

כיבוי שריפות/טיפול בפסולת

ביהודה ושומרון יש עשרות אתרים בוערים של פסולת, הנמצאים צמוד לכפרים הפלסטינים. היחידה מספקת עודפי עפר לכיבוי אש באתרים אלה בכל שעות היממה. העבודה מתבצעת באמצעות תשעה עובדים פלסטינים של היחידה והפעלת קבלן פלסטיני עם ציוד לכיבוי השריפות. כמו כן, היחידה מקבלת עדכונים שוטפים מהתושבים ומטפלת באופן מיידי בשריפות המדווחות. היחידה נמצאת בקשר עם שירות כיבוי אש הפלסטיני באמצעות הרמת"קים האזוריים ועם ראשי המועצות הפלסטיניות לעזרה בכיבוי השריפות.

ביוב ושפכים

בתיאום עם הרשויות המוניציפליות הפלסטיניות ורשויות נוספות, היחידה פועלת לפתיחת מערכות ביוב ושיקום נחלים. בנוסף, היחידה מקדמת ומובילה, ביחד עם רשות המים ובשיתוף הרשות הפלסטינית וחברת הגיחון, פרויקט לשיקום נחל קדרון. היחידה גם מקדמת פרויקט להקמת בריכות חמצון סמוך לרמאללה בכיוון ישראל בעלות של כשבעה מיליון שקלים, טיפול במט"ש אל בירה וואדי חרמיה. פרויקט חיבור הכפר אז-עיים למאסף האוג מתבצע גם הוא בהובלת היחידה כרגולטורית וכמבצעת. עלות הפרויקט היא כשבעה מיליון שקלים.

חומרים מסוכנים

היחידה מפקחת על מתן אישורי יבוא לתחומי הרשות הפלסטינית ביהודה ושומרון ולאזור עזה. בשנת 2019 הונפקו 11,500 רישיונות להבאת חומרים מסוימים ומסוכנים על ידי קמ"ט איכות הסביבה, כולל חומרים אסורים, הנמצאים תחת פיקוח צו אלוף ומצריכים חתימה על היתר אחזקה של חומר בר פיקוח.

קידום "הצעת מחליטים" לטיפול במפגעי סביבה באזור יהודה ושומרון ומפגעים חוצי גבולות

היחידה לוקחת חלק פעיל בצוות המוביל של המשרד בקידום "הצעת מחליטים" לתוכנית אסטרטגית לניהול סביבתי וטיפול במפגעי סביבה ביהודה ושומרון ומפגעים חוצי גבולות. הצעת המחליטים גובשה מתוך הבנה שזיהום הסביבה ומשאבי הטבע אינם מתחשבים בגבולות מדיניים מכל סוג שהוא, וכי באזור יהודה ושומרון יש מפגעים סביבתיים רבים העלולים לפגוע בבריאות תושבי האזור ותושבי ישראל. עקרונות הפעילות המוצעים בתחום איכות הסביבה כוללים תוכניות פעולה לפיתוח תשתיות ביוב, מים ושיקום נחלים, תוכנית פעולה לניהול משק הפסולת האזורי, תוכנית לטיפול במפגעי סביבה וקידום חקיקה סביבתית לתחומי יהודה ושומרון.

מאפייני העיסוק של המחוז:

מחוז דרום מרכז את רוב הפעילות התעשייתית (בפרט הכבדה) ומצויים בו רוב שטחי ההטמנה לפסולת של המדינה. בתחומי המחוז שטחים חקלאיים נרחבים (המייצרים כמות רבה של פסולת לא מטופלת), שטחים גדולים של שמורות טבע ושטחים פתוחים, בסיסי צה"ל ושטחי אימונים, וכן אתרי כרייה וחציבה לתעשייה ולמשק הבנייה.

במחוז מספר מוקדי זיהום סביבתי: באשדוד מצויים באוויר ריכוזי בנזן ומתכות כבדות הגבוהים מהערכים הסביבתיים; יש עדיין מפגעים סביבתיים מנאות חובב, מפעלי מישור רותם וים המלח וסביב אשקלון.

בשל היותו מוקד של מטמנות, שכיחה במחוז השלכה פיראטית של פסולת מכל הסוגים ומכל רחבי הארץ. זוהי פסולת בסדר גודל של מאות אלפי טון, המגיעה ממשאיות פסולת שלא הגיעו ליעדן החוקי. כמו כן, מחוז זה מאופיין בשריפות של פסולת חקלאית ופסולת מעורבת היוצרות מפגעי ריח וזיהום אוויר על בסיס יומיומי, באופן הפוגע בבריאות התושבים.

תעשייה

במחוז פועלים 42% ממפעלי A (בעלי השפעה סביבתית מהותית) בארץ. מדובר ב-169 מפעלים, בהם כ-20 "מגה מפעליים" (כ-80% מסך "מגה מפעלים" בארץ) הצורכים משאבי פיקוח ורישוי מיוחדים. בנוסף, במחוז פועלים כ-50% ממפעלי SEVESO רמה א' (מפעלים שכמות החומ"ס בהם עולה על הכמויות המצוינות בנספח לדירקטיבת ה-SEVESO). במחוז יש 21 תחנות כוח המייצרות כ-60% מתפוקת החשמל במדינה. כמו כן, המחוז מפיק על 47% מהיתרי הפליטה למפעלים הניתנים בארץ מתוקף חוק אוויר נקי.

העומס התעשייתי במחוז דרום ילך ויגבר בשנים הקרובות עם השלמת הקמת מפעלי האמוניה במישור רותם והתקדמות המגמה של העתקת התעשייה הצבאית והתעשייה הכבדה ממפרץ חיפה לנגב.

פסולת עירונית

מתוך 15,000 טון פסולת המיוצרים במדינת ישראל ליום מוטמנות במחוז דרום למעלה מ-10,000 טון פסולת בשלושה אתרים מרכזיים (דודאים, גני הדס ואפערה) ובכמה אתרים מקומיים (זוהר, דיה ונמרה). על הפרק עומד חידוש פעילות של אתר שנסגר (אשלים)

פעילות חקלאית

במחוז מגדלים כ-50% מהירקות וכ-20% מהפירות הנצרכים במדינה, המייצרים כ-350,000 טון פסולת חקלאית צמחית וכן כ-1.5 מיליון מ"ק פרש בעלי חיים, ללא מענה ראוי לטיפול.

מפגעי פסולת פיראטית בשטחים הפתוחים

במחוז קיים מספר גדול מאוד של מפגעי פסולת לא מוסדרת בשטחים הפתוחים. מקור המפגעים בעיקר בשל שני תנאים הייחודיים למחוז. הראשון, בנגב חיים כ-200 אלף תושבים בדואים, מתוכם כ-150 אלף תושבים בכ-50 יישובים מוכרים המשתייכים לאשכולות הנמוכים ביותר (2-3) לפי המדד הכלכלי חברתי של הלמ"ס. היכולות של רשויות אלה בתחום איכות הסביבה, כגון: פינוי פסולת, פיקוח ואכיפה, הן מוגבלות. בנוסף כ-50 אלף תושבים גרים ב"פזורה" - שם אין תשתיות, אין פינוי פסולת ואין אכיפה - כך שהפסולת מושלכת ונשרפת. השני, מחוז דרום מתאפיין במרחבים גדולים. מרחבים אלה "מושכים" אליהם עברייני פסולת מכל רחבי הארץ. פסולת שנאספת ממרכז הארץ מושלכת מדי לילה בשטחים הפתוחים בנגב.

תכנון

המחוז מאופיין בשטח גדול עם קונפליקט מתמיד בין שמירה על השטחים הפתוחים וערכי טבע ונוף לבין שטחי כרייה וחציבה, תעשייה, שטחי אימונים ומחנות צבא, יישובים חדשים, תשתיות לאומיות, תעשייה כבדה, פיתוח חקלאות, הסדרת התיישבות בפזורה ואתרי פסולת ארציים. עיקר השטחים הפתוחים ומתקני התשתית נמצאים במחוז דרום. מחד, רוב שמורות הטבע מצויות בדרום (5 מיליון דונם מתוך סך כל 6.5 מיליון דונם בכל הארץ), ומאידך - רוב התשתיות הלאומיות בישראל מוקמות כיום בדרום.

החלטות ממשלה רלוונטיות למחוז:

● סיוע בהסרת גגות אסבסט צמנט ליישובי עוטף עזה (מספר 4328 מיום 02.12.18):

מדובר במימון החלפת גדות אסבסט בבתי מגורים במבני ציבור ובמבנים קרובים למגורים. המימון מתבסס על מספר החלטות ממשלה: 2017, 2156 ו-4328. כולן החלטות לעניין התמיכה בהסרת הגגות. בסך הכל תוקצבו כ-56 מיליון שקלים לצורך זה ונותרו לניצול כ-20 מיליון שקלים. הפרוייקט אמור להסתיים בסוף 2022.

● שיקום בריכות אידיי בנאות חובב: החלטת ממשלה מיום 14 ביולי 2013 לשיקום

בריכות האידיי המועצתיות בנאות חובב, היו מוקד עיקרי לזיהום אוויר ומטרדי ריח באזור. מתוך 10 בריכות שוקמו שש ושולמו בגינן כ-5.6 מיליון שקלים. ארבע בריכות עדיין לא שוקמו ולא הוגשו דרישות תשלום נוספות עבורן. התקציב הכולל לכל השיקום הוא 7 מיליון ש"ח מהמדינה והיתר ממועצת נאות חובב.

● ההתיישבות הבדואית בנגב - החלטות ממשלה 546 וממשיכותיה - 1696,

1264: סך התמיכה עומד על כ-75 מיליון שקלים, שמהם יצאו התיישבויות בסך 52 מיליון שקלים. עד כה נוצלו כ-25 מיליון שקלים מהחלטות ממשלה אלה. ניתנה הארכה נוספת לביצוע ההחלטות עד סוף 2020. עומלים על הארכת התיישבויות קיימות והוצאת התיישבויות על הסכמים שנותרו. בימים אלו מרכז משרד הכלכלה עבודה רב משרדית לקראת גיבוש החלטת ממשלה לנושא הבדואים לחומש שבין 2022 - 2026. המחוז שותף פעיל לעבודה זו.

חברות ממשלתיות, רשויות ותאגידים הכפופים ישירות לשר להגנת הסביבה:

רשות הטבע והגנים

הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים היא תאגיד שהוקם בשנת 1998. התאגיד הוקם על ידי איחוד רשות הגנים הלאומיים ורשות שמורות הטבע בהתאם לחוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה (התשנ"ח - 1998). השר הממונה על הרשות הוא השר להגנת הסביבה. תפקידי הרשות הם לטפל בכל שמורות הטבע והגנים הלאומיים ולקדם את ענייניהם, וכן להגן על ערכי הטבע והמורשת, לפקח על שמירתם ולטפח אותם.

חברת פארק אריאל שרון

חברת פארק אריאל שרון היא חברה ממשלתית שהוקמה בעקבות החלטות ממשלה מס' 3562 ומס' 4416 משנת 2005. החברה אמונה על תכנון, הקמה, תחזוקה וניהול של הפארק. החברה פועלת על פי חוק החברות הממשלתיות תחת המשרד להגנת הסביבה ובאמצעות דירקטוריון המורכב מנציגי ממשלה, נציגי ציבור וראשי ערים. ראש אגף תכנון שימש עד לאחרונה כחבר בדירקטוריון החברה.

החברה לשירותי איכות הסביבה

זוהי חברה ממשלתית שנוסדה בשנת 1990, העוסקת בטיפול בפסולת המסוכנת המיוצרת במדינת ישראל, תוך הגנה על הסביבה. השר להגנת הסביבה וראש הממשלה (כאחראי על רשות החברות הממשלתיות) אחראים על החברה. החל מ-2015 החברה מהווה זרוע ביצועית של המשרד להגנת הסביבה לצורך ניהול פרויקט שיקום קרקעות מזוהמות. מנהלת תחום כלכלה במשרד משמשת כנציגת המשרד להגנת הסביבה בדירקטוריון החברה.

רשות נחל קישון

רשות נחל קישון הוקמה בשלהי 1994 על ידי השר להגנת הסביבה מכוח צו רשויות נחלים ומעיינות (התשנ"ה - 1994), הממונה על פעילותה. צו הקמת הרשות נשען על חוק רשויות נחלים ומעיינות (התשנ"ה - 1965). הרשות החלה פעולתה בדצמבר 1994. תחומה הסטטוטורי של הרשות: אפיק נחל קישון, יובלי נחל גדורה ומורד נחל ציפורי. סמנכ"ל בכיר למשאבי טבע משמש כחבר הנהלת רשות הנחל וכחבר מועצת הרשות.

● **החלטה 2397 - תוכנית לפיתוח כלכלי חברתי בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב בשנים 2017-2020.** במסגרת תוכנית זו אושרו כ-12.5 מיליון שקלים שהוקצו על ידי המשרד לאשכולות הרשויות בנגב לצורך מתן שירותי ניהול פסולת בשלושת הרשויות הבדואיות שלא היו חברות באשכולות בזמן קבלת ההחלטה. יישום החלטה זו בשלבי ביצוע - שלושת הרשויות קבלו התחייבויות והעבודה בעיצומה.

● **החלטת ממשלה 3741 לקידום ירוחם - החלטה זו, מיום 15.4.2018, עוסקת בנושאי פסולת.** לנוכח הבעירות שהתלקחו באוקטובר 2018 באתר הפסולת היבשה של ירוחם, הוחלט על ידי ראש המועצה לסגור את האתר. כספי ההחלטה יופנו לצורך שיקום האתר. בהמשך להחלטה זו עברה ביום 18.7.19 החלטת ממשלה מספר 4635 שעיקרה הכפלת התקציב וייעודו לטובת כיבוי ושיקום ראשוני של אתר הפסולת הבווער. העבודות באתר נמצאות כיום לקראת סופן.

● **החלטות ממשלה 3907, 917 ו-4404 לפיתוח מצפה רמון - ההחלטות עוסקות בנושאי פסולת, חינוך ושפפ"ים.** חלק מהנושאים בשלבי ביצוע ואחרים עדיין בדיונים מול החשבות.

● **חיזוק החוסן האזרחי בעוטף עזה (החלטות ממשלה 2017, 566, 1846, 2156 ו-4328) - המחוז מקדם את יישום ההחלטות.** רוב הסעיפים עברו בקרן הניקיון. לחלקם יצאו התחייבויות וחלקם עדיין בדיונים בוועדת התמיכות. סעיפים מסוימים יגיעו לדיון בהנהלת הקרן לאחר כינון ממשלה קבועה. החלטות ממשלה לחיזוק אשקלון (658, 4865): המחוז עמל על הוצאתם לפועל של סעיפי הגנת הסביבה בהחלטות. חלק מההתחייבויות יצאו, ורבות אחרות מחכות לפרוטוקול חתום של וועדת התמיכות של קרן הניקיון (הישיבות כבר התקיימו), על מנת להוציא התחייבויות.

● **רכבת לאילת - החלטת ממשלה מספר 1421 כוללת הנחיה לתכנן רכבת חשמלית מהירה לאילת לאורך 260 ק"מ.** זהו פרויקט בעל השפעות סביבתיות קשות על הסביבה המדברית הטומן בחובו סיכונים שונים. מדובר בפרויקט הגדול ביותר שקודם אי פעם בישראל, כאשר חלקו הראשון של הפרויקט - בין באר שבע ודימונה - מקודם בנפרד.

● **שיקום אתרי פסולת באשדוד - החלטת ממשלה 1583 לשיקום אתרי הטמנת הפסולת רתמים ו.א.א. אשדוד.** בימים אלה פועלים במטה לשינוי ההחלטה באופן שיאפשר לזרוע הביצוע (חברה לשירותי איכות הסביבה) לבצע את השיקום.

רשות נחל ירקון

רשות נחל הירקון היא רשות סטטוטורית שהוקמה בשנת 1988 על פי חוק רשויות נחלים ומעיינות (1965). השר להגנת הסביבה הוא השר הממונה על פעילותה. הרשות מאגדת 18 גופים ציבוריים, בהם שבע רשויות מקומיות הנמצאות לאורך הנחל, משרדי ממשלה ותאגידים נוספים. תפקידיה של הרשות כוללים, בנוסף לשיקום מרחב הנחל, גם פעילות בתחומי ניקוז והכשרת הנחל לצורכי קיט ונופש.

רשות נחל באר שבע

רשות נחל באר שבע הוקמה בספטמבר 2012 מכוח חוק רשויות נחלים ומעיינות (התשכ"ה - 1965). רשות הנחל היא תאגיד סטטוטורי הפועל באמצעות מועצה, הנהלה, מנהל כללי ועובדים. תפקידי הרשות הם לתכנן ולבצע פעולות בתחום הרשות הכוללים הקמת פארק, שמירת הנוף ומתנות הטבע, הכשרת שטחי רשות הנחל לצורכי גנים, נופש וספורט והסדרת דרכי השימוש בנחל על ידי הציבור. מנהל מחוז דרום במשרד משמש כחבר הנהלת רשות הנחל וכחבר מועצת הרשות. הרשות נמצאת בשנה האחרונה לתפקידה ואמורה להתחיל בתהליכי פירוק.